

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER VE TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ESER ÇALIŞMASI

**KELİME ÖĞRETİMİ STRATEJİLERİ AÇISINDAN
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ
KİTAPLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

**MEHMET SAYDAM
16746001**

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi NESLİHAN KARAKUŞ

**İSTANBUL
2018**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER VE TÜRKÇE ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ YETERLİK ESER ÇALIŞMASI

**KELİME ÖĞRETİMİ STRATEJİLERİ
AÇISINDAN YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE
ÖĞRETİMİ KİTAPLARI ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

**MEHMET SAYDAM
16746001**

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi NESLİHAN KARAKUŞ

**İSTANBUL
2018**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER VE TÜRKÇE ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ YETERLİK ESER ÇALIŞMASI

**KELİME ÖĞRETİMİ STRATEJİLERİ
AÇISINDAN YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE
ÖĞRETİMİ KİTAPLARI ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

MEHMET SAYDAM
16746001

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 23.07.2018

Tezin Savunulduğu Tarih: 13.09.2018

Tez Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Başarılı Bulunmuştur

Unvan Ad Soyad

İmza

Tez Danışmanı

: Dr. Öğretim Üyesi Neslihan KARAKUŞ

Jüri Üyeleri

: Dr. Öğr. Üy. Nese İSİK

Dr. Öğr. Üy. Talat AYHAN

İSTANBUL

MAYIS 2018

ÖZ

KELİME ÖĞRETİMİ STRATEJİLERİ AÇISINDAN YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ KİTAPLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Mehmet Saydam

Mayıs, 2018

Bu araştırmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi derslerinde kullanılan kitaplardaki kelime öğretim stratejileri karşılaştırmalı olarak incelenmiş, buna ek olarak kitaplarda bulunmayan ve ders öğretmenleri tarafından kullanılan stratejiler tespit edilerek uygulanış yöntemleri ve sıklıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılan araştırmada veri toplama araçları olarak yabancılara Türkçe derslerinde kullanılan Türkçe ders kitapları, uzman görüşü alarak hazırlanmış olan yapılandırılmış gözlem formları ve ders öğretmenleri tarafından doldurulmuş olan anketler kullanılmıştır. Araştırma yabancı dil olarak Türkçe derslerinde kullanılan İstanbul Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim Türkçe, Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe başlangıç seviyesi A1 kitapları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bulunan, ders süreçlerinin takip edilmesi için hazırlanmış olan yapılandırılmış gözlem formu İstanbul Üniversitesi Dil merkezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi, Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezlerinde bulunan üçer sınıfta uygulamaya tabii tutulmuştur. Araştırmanın veri toplama araçlarından olan anketler Ankara, İstanbul, Kastamonu, Trabzon, Gaziantep, Tiflis, Saraybosna, şehirlerinde bulunan toplam 90 okutmana uygulanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kitaplarında bulunan stratejilerin uygulandığı etkinlik alanlarının ve sıklıklarının değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Belirlenmiş olan kelime öğretim stratejilerinin hepsinin

mevcut kitaplarda bulunmadığı görülmüştür. Ders öğretmenlerinin kelime öğretimi stratejileri konusunda alan bilgisi ve farkındalık eksikliği olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Kelime öğretimi, Kelime öğrenme stratejileri.

ABSTRACT

Research on Turkish Teaching Course books as a Foreign Language in terms of Word Teaching Strategies

Mehmet Saydam

Mayıs, 2018

The aim of this research is to analyse comparatively the vocabulary teaching strategies in the coursebooks used in the courses of teaching Turkish as a foreign language and also to determine the practice methods and the frequencies of the strategies that are not found in the coursebooks but used by the instructors of the course. Of the qualitative research methods, the case study was used in the research and Turkish coursebooks used in the courses of teaching Turkish to foreigners, the structured observation form prepared in accordance with the expert opinions and the questionnaire forms applied to the instructors of the course were used as the data collection tools. The research was carried out in the scope of the beginning level A1 coursebooks including Istanbul University Turkish for Foreigners, Institute of Yunus Emre Yedi İklim Turkish, Gazi University Turkish for Foreigners in the courses of teaching Turkish as a foreign language. The structured observation form having been prepared to follow the lesson process was applied to each three classrooms in İstanbul University Language Centre, Yıldız Teknik University Turkish Teaching Centre, Gazi University Turkish Teaching Centre. The questionnaire form was applied to 90 instructors from Ankara, İstanbul, Kastamonu, Trabzon, Gaziantep, Tiflis and Saraybosna.

The results acquired from the findings can be summarised as follows: it was found out that the the usages and frequencies of the strategies in the coursebooks of teaching Turkish as a foreign language showed much variety, and all of the vocabulary teaching strategies determined were not available in the present

coursebooks, and also the instructors lacked of the knowledge and awareness about the vocabulary teaching strategies.

Key Words: Teaching Turkish as a foreign language, Vocabulary teaching, Vocabulary learning strategies.

ÖNSÖZ

Çalışmamın başlangıç süresinden bitiş süresine kadar her daim bilgi ve birikimiyle bana yol göstererek tez danışmanlığımı yürüten, her daim sabırlı, anlayışlı ve güler yüzlü çok değerli hocam Dr. Öğr Üyesi Neslihan Karakuş'a; bu alandaki alt yapımın oluşmasında büyük katkısı olan Yunus Emre Enstitüsüne sonsuz ve içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca desteklerini esirgemedi fikir ve önerilerini paylaşan Prof. Dr. Ali Fuat Arıcı'ya; anket çalışmalarımnda bana yardımcı olan İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Müdürlüğüne, Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi Müdürlüğüne ve Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi Müdürlüğüne; süreç boyunca her daim yanımda olan çalışma arkadaşlarım Okt. Sevdâ Yusufoglu'na, Okt. Deniz Gözde Avcu'ya, Seval Şahin Kıvrak'a; anket çalışmalarımna gönüllü olarak katılan tüm okutman arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

Son olarak bana her daim destek olan, çalışmam süresince bana moral, motivasyon sağlayan; her şeyimi borçlu olduğum; annem Bahriye SAYDAM, babam Sami SAYDAM ve canım kardeşim Elife Nur SAYDAM'a sonsuz teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

İstanbul; Temmuz, 2018

Mehmet Saydam

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxi
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine genel bir bakış.....	7
2.2. Söz Varlığı Nedir?.....	8
2.3 Türkçenin Temel Söz Varlığı.....	9
2.4 Temel Söz Varlığı Unsurları	10
2.4.1 Deyimler.....	10
2.4.2 Atasözleri	11
2.4.3 Kalıplaşmış Sözler.....	11
2.4.4 Çeviri Kelimeler	12
2.4.5 Doldurma Sözler	12
2.4.6 Terimler	12
2.5. Kelime Öğretimi.....	12
2.5.1. Kelime Öğretimini Önemi.....	12
2.5.2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kelime Öğretimi.....	13

3. YÖNTEM.....	15
3.1. Araştırmanın Deseni.....	15
3.2. Araştırmanın İnceleme Nesneleri.....	15
3.3. Veri Toplama Araçları	16
3.4. Verilerin Analizi.....	17
3.5. İnanırcılık ve Aktarılabirlik	17
4. BULGULAR VE YORUM	19
4.1. Ders Kitaplarında Bulunan Kelime Öğretim Stratejilerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	19
4.1.1. Bilinmeyen Bir Kelime İle Karşılaşıldığında, Kelime Anlamını Çözmek İçin Kullanılan Stratejilere Yönelik Bulgular Ve Yorumlar	19
4.1.1.1. Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler.	19
4.1.1.1.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler.....	20
4.1.1.1.2 Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler.....	21
4.1.1.2. Kelimeyi Başka İfade, Cümle Ve Metin Bağlamında Aramaya Yönelik Stratejiler	21
4.1.1.3. Şekil Bilgisi (Morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler	21
4.1.1.3.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Şekil bilgisi (morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler.....	21
4.1.1.3.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Şekil bilgisi (morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler.....	25

4.1.1.4. Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler.....	32
4.1.1.4.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler	33
4.1.1.4.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler	35
4.1.1.4.3 Yabancılar İçin Türkçe Kitabındaki Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler.....	35
4.1.1.5. Sözlük Kullanmaya Yönelik Stratejiler.....	35
4.1.1.6. Görsellerden Yararlanmaya Yönelik Stratejiler	35
4.1.1.6.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Görseller Yararlanmaya Yönelik Stratejiler	36
4.1.1.6.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Görsellerden Yararlanmaya Yönelik Stratejiler	38
4.1.1.6.3.Yabancılar İçin Türkçe Kitabındaki Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler.....	41
4.1.1.7. Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler	42
4.1.1.7.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler.....	43
4.1.1.7.2 Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler	43
4.1.1.7.3. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler.....	44
4.1.2. Kelime Anlamını Kesinleştirmek ve Kelime Hazinesini Derinleştirmek İçin Kullanılan Stratejiler	44
4.1.2.1. Bağlam Üretmeye Yönelik Stratejiler	44
4.1.2.1.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Bağlam Üretmeye Yönelik Stratejiler	45
4.1.2.1.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki bağlam Üretmeye Yönelik Kelime Öğretim Stratejileri...	46

4.1.2.1.3. Yabancı Dilim Türkçe Ders Kitabındaki Bağlam Üretmeye Yönelik Kelime Öğretim Stratejileri...	47
4.1.2.2. Metinler Arası Okumaya Yönelik Stratejiler	48
4.1.2.3. Kelime Defteri/Sözlük Oluşturmaya Yönelik Stratejiler	48
4.1.2.4. Kavram Haritası Oluşturmaya Yönelik Stratejiler	49
4.1.2.4.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki kavram haritası oluşturmaya yönelik stratejiler...	49
4.1.2.4.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Kavram Haritası Oluşturmaya Yönelik Stratejiler	51
4.1.2.4.3. Yabancı Dilim Türkçe Ders Kitabındaki Kavram Haritası Oluşturmaya Yönelik Stratejiler	52
4.1.3. Yeni Kelime ve Kavram Öğrenmek İçin Kullanılan Stratejiler	53
4.1.3.1. Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler	53
4.1.3.1.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler .	54
4.1.3.1.2 Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler	55
4.1.3.1.3. YİT Ders Kitaplarındaki Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler	55
4.1.3.2. İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler	56
4.1.3.2.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler	56
4.1.3.2.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler	59
4.1.3.2.3. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler	61
4.1.3.3. Dinleme ve Okuma Alışkanlığı kazanmaya Yönelik Stratejiler	62

4.1.3.3.1	İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabındaki Dinleme ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler.....	62
4.1.3.3.2	Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Dinleme ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler	68
4.1.3.3.3	Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Dinleme ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler.....	76
4.2.	Öğretmenlerin Sınıf İçerisinde Kullandığı Kelime Öğretim Stratejilerine Yönelik Bulgular ve Yorum.....	83
4.2.1.	Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejilere yönelik bulgular ve yorum.....	84
4.2.1.1	Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler	84
4.2.1.2.	Kelimeyi Başka İfade, Cümle Ve Metin Bağlamında Aramaya Yönelik Stratejiler	85
4.2.1.3.	Şekil Bilgisi (Morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler	86
4.2.1.4	Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler.....	88
4.2.1.5	Sözlük Kullanmaya Yönelik Stratejiler.....	89
4.2.1.6	Görsellerden Yararlanmaya Yönelik Stratejiler	90
4.2.1.7	Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler	91
4.2.2	Kelime Anlamını Kesinleştirmek ve Kelime Hazinesini Derinleştirmek İçin Kullanılan Stratejilere Yönelik Bulgular Ve Yorum.....	93
4.2.2.1	Bağlam Üretmeye Yönelik Stratejiler	93
4.2.2.2	Metinler Arası Okumaya Yönelik Stratejiler	94
4.2.2.3	Kelime defteri/sözlük oluşturmaya yönelik stratejiler	95
4.2.2.4	Kavram Haritası Oluşturmaya Yönelik Stratejiler	96

4.2.3 Yeni Kelime ve Kavram Öğrenmek İçin Kullanılan Stratejilere Yönelik Bulgular ve Yorum	97
4.2.3.1 Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler	98
4.2.3.2 İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler	99
4.2.3.3 Dinleme Ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler	100
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	103
5.1 Sonuç.....	103
5.2 Öneriler	106
6. KAYNAKÇA	108
EKLER.....	113
ÖZGEÇMİŞ.....	117

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler	19
Tablo 2.	Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik stratejiler ...	21
Tablo 3.	Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler.....	32
Tablo 4.	Görsellerden Yararlanmaya Yönelik Stratejiler	35
Tablo 5.	Bağlam Üretmeye Yönelik Stratejiler	45
Tablo 6.	Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler.....	54
Tablo 7.	İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler.....	56
Tablo 8.	Dinleme ve Okuma Alışkanlığı kazanmaya Yönelik Stratejiler	62
Tablo 9.	Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler	84
Tablo 10.	Kelimayı Başka İfade, Cümle Ve Metin Bağlamında Aramaya Yönelik Stratejiler	86
Tablo 11.	Şekil Bilgisi (Morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler	87
Tablo 12.	Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler.....	88
Tablo 13.	Sözlük Kullanmaya Yönelik Stratejiler.....	89
Tablo 14.	Görsellerden Yararlanmaya Yönelik Stratejiler	90
Tablo 15.	Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler	92
Tablo 16.	Bağlam Üretmeye Yönelik Stratejiler	93
Tablo 17.	Metinler Arası Okumaya Yönelik Stratejiler	95
Tablo 18.	Kelime Defteri/Sözlük Oluşturmaya Yönelik Stratejiler	96
Tablo 19.	Kavram Haritası Oluşturmaya Yönelik Stratejiler	96
Tablo 20.	Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler.....	98
Tablo 21.	İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler.....	99

Tablo 22.	Dinleme ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler	101
------------------	--	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	İDMK’de bulunan “Ailem” alt başlığındaki örneklerden yararlanmaya yönelik strateji	20
Şekil 2:	İDMK’de bulunan “Ailem” alt başlığındaki tablodan yararlanmaya yönelik strateji	22
Şekil 3:	İDMK’de bulunan “Ailem” alt başlığındaki cümleleri eklerle tamamlamaya yönelik strateji.....	23
Şekil 4:	İDMK’de bulunan “Arkadaşlarım” alt başlığındaki tablodan yararlanmaya yönelik strateji	24
Şekil 5:	İDMK’de bulunan “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki çeviriden yararlanmaya yönelik strateji	24
Şekil 6:	YİTD’de bulunan “Evim” alt başlığındaki görsellerden yararlanarak eşleştirmeye yönelik strateji	26
Şekil 7:	YİTD’de bulunan “Evim” alt başlığındaki okuma ve açık uçlu soruları cevaplamaya yönelik strateji	27
Şekil 8:	YİTD’de bulunan “Evim” alt başlığındaki görseller ile kelimeleri eşleştirmeye yönelik strateji	28
Şekil 9:	YİTD’de bulunan “ Evim” alt başlığındaki görsellerle cümle tamamlamaya yönelik strateji.....	29
Şekil 10:	YİTD’de “Evim” alt başlığındaki metin tamamlamaya yönelik strateji .	29
Şekil 11:	YİTD’de “Adresim” alt başlığındaki görseller yoluyla cümle tamamlamaya yönelik strateji.....	30
Şekil 12:	YİTD’de “Adresim” alt başlığındaki cümle tamamlamaya yönelik strateji.....	31
Şekil 13:	YİT’de “Ben Kimim” alt başlığındaki uygun eklerle cümleleri tamamlamaya yönelik strateji.....	32

Şekil 14:	İDMK’de “Ailem” alt başlığındaki okuma metnine bağlı cümleleri tahmin etmeye yönelik strateji	33
Şekil 15:	İDMK’de “Arkadaşlarım” alt başlığındaki okuma metnine bağlı cümleleri tahmin etmeye yönelik strateji	34
Şekil 16:	İDKM’de “Ailem” alt başlığındaki kelimeleri görseldeki boşluklara yerleştirme stratejisi	36
Şekil 17:	İDMK’de “Arkadaşlarım” alt başlığındaki görsellerden yararlanarak kelime eşleştirme çalışması.....	37
Şekil 18:	İDMK’de “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki görselleri cümlelerle eşleştirme stratejisi	38
Şekil 19:	YİTD’de “Evim” alt başlığındaki görselleri eşleştirme stratejisi.....	38
Şekil 20:	YİT’de “Evim” alt başlığındaki inceleyip eşleştirme stratejisi.....	39
Şekil 21:	YİTD’de “Evim” alt başlığındaki bakıp eşleştirme stratejisi.....	40
Şekil 22:	YİTD’de “Evim” alt başlığındaki bulup eşleştirme stratejisi.....	41
Şekil 23:	YİT’de bulunan “Ben Kimim?” alt başlığındaki görseller yoluyla diyalog oluşturma stratejisi	42
Şekil 24:	YİTD’de bulunan “Ailem ve Ben” alt başlığındaki yöneterek canlandırmaya yönelik strateji	44
Şekil 25:	İDMK’de bulunan “Ailem” alt başlığındaki kelimeleri kullanarak aile tanıtmaya stratejisi	45
Şekil 26:	YİTD’de bulunan “Ailem ve Ben” alt başlığındaki aile tanıtmaya yönelik strateji.....	46
Şekil 27:	YİTD’de “Evim” alt başlığındaki kelimeleri kullanarak ev tanıtmaya yönelik strateji	47
Şekil 28:	YİT’de “Ben Kimim?” alt başlığındaki kelime gruplarıyla cümle kurmaya yönelik strateji	48
Şekil 29:	İDMK’de alt başlığındaki metinde ve tabloda verilen kelimelerden hareketle boşluk doldurma ve cümle yazdırma stratejisi	50
Şekil 30:	YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki boşluk doldurma stratejisi ...	52

Şekil 31:	YİT’de “Ben Kimim?” alt başlığındaki örnek cümleden yola çıkarak yeni cümle yazama stratejisi	53
Şekil 32:	İDMK’de “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki doğru olanı işaretlemeye yönelik strateji	55
Şekil 33:	İDMK’de “Ailem” alt başlığındaki açık uçlu soruları cevaplama yönelik strateji	57
Şekil 34:	İDMK’de “Ailem” alt başlığındaki görsel seçerek anlatım yapmaya yönelik strateji	57
Şekil 35:	İDMK’de “Arkadaşlarım” alt başlığındaki açık uçlu soruları cevaplamaya yönelik strateji	58
Şekil 36:	İDMK’de “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki açık uçlu soruları cevaplamaya yönelik strateji	59
Şekil 37:	İDMK’de “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki yazıp anlatmaya yönelik strateji	59
Şekil 38:	YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki inceleyip karşılıklı konuşmaya yönelik strateji	60
Şekil 39:	YİTD’de “Evim” alt başlığındaki görselleri inceleyip anlatmaya yönelik strateji	61
Şekil 40:	YİT’de “O Nasıl Biri?” alt başlığındaki okuyup diyalog oluşturmaya yönelik strateji	62
Şekil 41:	İDMK’de “Ailem” alt başlığındaki okumaya yönelik strateji	63
Şekil 42:	İDMK’de “Ailemiz” alt başlığındaki dinlemeye yönelik strateji	64
Şekil 43:	İDMK’de yer alan “Arkadaşlarım” alt başlığındaki okumaya yönelik strateji	65
Şekil 44:	İDMK’de “Arkadaşlarım” alt başlığındaki dinlemeye yönelik kelime öğretim stratejisi	66
Şekil 45:	İDMK’de bulunan “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki okumaya yönelik strateji	67

Şekil 46:	İDMK’de “Ailemden Uzakta ” alt başlığındaki dinlemeye yönelik strateji.....	68
Şekil 47:	YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki dinleyip tamamlamaya yönelik strateji.....	69
Şekil 48:	YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki okuyup tamamlamaya yönelik strateji.....	70
Şekil 49:	YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki dinleyip tamamlamaya yönelik strateji.....	70
Şekil 50:	YİTD’de “Evim” alt başlığındaki okuyup cevaplamaya yönelik strateji	71
Şekil 51:	YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki okuyup cevaplamaya yönelik strateji.....	72
Şekil 52:	YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki okuyup cevaplamaya yönelik açık uçlu sorular	72
Şekil 53:	YİTD’de Evim” alt başlığındaki okumaya yönelik strateji.....	73
Şekil 54:	YİTD’de “Adresim” alt başlığındaki dinleyip cevaplama yönelik çalışma.....	74
Şekil 55:	İDMK’de “Adresim” alt başlığındaki okuyup tamamlamaya yönelik strateji.....	75
Şekil 56:	YİTD’te “Adresim” alt başlığındaki okuyup tamamlamaya yönelik strateji.....	75
Şekil 57:	YİT’te “ Ben ve Arkadaşlarım” alt başlığındaki okuyup cevaplamaya yönelik strateji	76
Şekil 58:	YİT’te “Arkadaşlarım ve Ben” alt başlığındaki okuyup cevaplamaya yönelik strateji	77
Şekil 59:	YİT’de “Arkadaşlarım ve Ben” alt başlığındaki dinleyip boşlukları doldurmaya yönelik strateji.....	78
Şekil 60:	YİT’te “Ben Kimim?” alt başlığındaki okuma anlamaya yönelik strateji	79
Şekil 61:	YİT’te “Ben Kimi?” alt başlığındaki anlamaya yönelik strateji	79

Şekil 62:	YİT’te “Ben Kimim?” alt başlığındaki dinleyip işaretleme stratejisi	80
Şekil 63:	YİT’te “O Nasıl Biri?” alt başlığındaki okuyup anlamaya yönelik strateji	81
Şekil 64:	YİT’te “O Nasıl Biri?” alt başlığındaki dinleyip doğru kelimeyi seçmeye yönelik strateji	82
Şekil 65:	YİT’te “Evim ve Çevrem” alt başlığındaki okuyup anlamaya yönelik strateji	83

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ADP	: Avrupa Dil Porfolyosu
AOÖÇ	: Avrupa Diller Öğretimi Ortak Çerçeve Metni
CEFR	: Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni
İDKM	: İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Kitabı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
S	: Sıklık
s.	: Sayfa
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
YİT	: Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı
YİTD	: Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı

1. GİRİŞ

Günümüz dünyasında insanların birbirleriyle iletişim kurma ihtiyaçları hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Küreselleşme süreciyle birlikte insanlar arasında daha kapsamlı bir iletişim ağı oluşmaya başlamıştır. Teknolojik gelişmeler bu ağı; eğitim, bilim, sanat, kültür, siyaset gibi pek çok alana yayılmasına zemin hazırlamıştır. Bu alanlarda ortaya çıkan etkili iletişim ve bilgi akışı farklı toplumlar arasında sağlıklı iletişim kurmayı gerektirmektedir. Bu gelişmeler, toplumları oluşturan bireylerin yabancı bir dili öğrenmesini zorunlu hâle getirmiştir.

Bireylerin sağlıklı iletişim süreci içinde olmaları için duygularını ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmeleri, okuduklarını ve duyduklarını doğru anlayabilmeleri, konuştuklarının ve yazdıklarının açık şekilde anlaşılır olabilmesi gerekmektedir. (Büyükkız, Hasırcı, 2013, s. 146). Toplumların geniş bir iletişim ağı içerisinde bulunması için yalnızca kendi dillerini bilmeleri yeterli değildir. Ana dili dışında öğrenilen ikinci bir dil kişinin dünya ile entegrasyonunu sağlamakta, hangi alandan olursa olsun olaylara ve durumlara bakış açısını derinleştirmekte ve genişletmektedir. Barın (1992, s. 6), insanların yabancı dil öğrenme sebepleri iyi derece eğitim almak, dil politikasındaki evrensellik, değişik kültürleri tanımak, ticaret, göçler ve bunlara bağlı sosyal hareketler olarak belirtmiştir.

Günümüzde Türkiye’de ve dünyada farklı amaçlarla öğretilen Türkçe, dünya dili olma konusunda hızla ilerlemektedir. Türkiye’de bugün üniversiteler bünyesinde toplam 85 Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) bulunmaktadır (Boylu, Başar, 2016, s. 318).

İş, eğitim, seyahat vb. gibi sebeplerden dolayı Türkçenin son yıllarda yabancılar tarafından tercih edilmesi, Türkçenin nasıl öğretileceği konusunu gündeme getirmiş ve bu yönde yapılan çalışmaların sayısı artmaya başlamıştır. Dünyada uygulanan dil öğretim sistemlerinin, dil becerilerinin ortak bir payda ve programda birleşmesi, kişilerin öğrendikleri dili iletişim kurmada kullanabilmelerini sağlamak amacıyla; “Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi geliştirilmiştir” (AOÖÇ, 2013, s. 11). Başvuru metni, öğrencilerin öğrenme sürecinde gerçekleştireceği ilerlemeyi ve

öğrenmenin tüm boyutlarında yaşam boyu ölçülmesini sağlayan dil yeterlik düzeylerini de tanımlar (CEFR, 2001, s. 1). Yabancı dil öğretiminde dil düzeylerinin temel, orta ve yüksek olmak üzere üç ana seviyeden meydana geldiği bilinmektedir. Avrupa ülkelerinde uygulanan dil politikaları ve dil öğretim stratejileri Türkiye tarafından da benimsenmeye başlamıştır. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programının öğrenen bağımsızlığı, kendini değerlendirme ve kültürel çeşitlilik felsefesine dayanarak ortaya çıkarılmış olan “Avrupa Dil Portfolyosu”nda, yabancı dil öğretiminde ortak ölçütler meydana getirilmiştir. ADP’de belirtilen beceri düzeyleri de A1,A2 (Başlangıç Düzeyi); B1,B2 (Orta Düzey); C1,C2 (İleri Düzey) olarak belirtilmiştir (MEB Çeviri Komisyonu, 2009, s. 20).

İkinci bir dil öğrenmenin temel hedefi, o dilde rahatça iletişim kurabilmektir. Yabancı bir dilde etkili bir biçimde iletişim kurmak, o dile ait temel söz varlığına ve o dilin inceliklerine sahip olmayı gerektirir. Bu durum söz varlığı açısından zengin bir içeriğe sahip olan Türkçeyi önemli bir konuma taşımaktadır. Kurumlar ve eğitimciler tarafından hazırlanmış doğru stratejiler ve öğretim teknikleri bu zengin içeriğin yetkin kullanımının artmasına yardımcı olacak, Türkçenin ikinci dil olarak dünyada yaygınlaşmasında ve bir tercih sebebi hâline gelmesinde rol oynayacaktır.

Sözcükler dilin temel yapı taşlarıdır (Lewis, 1993, s. 89). Bunun yanı sıra ne kadar sözcük bilirsek o kadar iletişim kurabilir ve konuşabiliriz (Gough, 2001, s. 3). Bir dilin sözcüklerini öğrenmek önemlidir, çünkü asıl anlamı taşıyan sözcüklerdir. Dilbilgisini çok az kullanarak söylemek istediklerimizi sözcüklerle ifade edebiliriz. Gazete başlıkları, dilbilgisi kuralı kullanmazlar; ama yine de istenilen mesajı iletirler (Sarıgül, 2017, s. 93). Tanımlardan da anlaşıldığı gibi sözcükler bireylerin iletişim kurmaları ve kendilerini ifade etmeleri için gerekli olan en temel yapı taşıdır. Bu çerçevede sözcük öğretimini ele alacak olursak öğrencilerde yeterli miktarda sözcük dağarcığı olmayınca, dilbilgisel ve fonetik açıdan iletişim çalışmaları yürütülemeyeceği, dil öğretiminde kullanılan sözcüklerin seçiminin, miktarının ve öğretim stratejilerinin dil öğretimi açısından önem teşkil ettiği sonucu ortaya çıkarılabilir.

1. Problem Durumu

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan temel problemler öğretmenlerin ellerinde bulunan ders materyalleriyle (Ders kitabı, çalışma kitabı, alıştırma kitapları

vb.) neyi nasıl öğreteceklerini bilmemeleri ve etkili öğretme konusundaki yetersizliklerinden kaynaklanabilmektedir. Öğreticilerin bu tür problemlerin çözümünde genellikle ders materyallerinin geliştirilmesi, farklı öğrenme durumlarında kullanılacak etkili öğrenme yolları ve stratejilerinin ortaya çıkarılması veya bunları etkili şekilde kullanabilmeyi öğrenmeleri önem arz etmektedir. Öğrenme stratejileri geliştirme, etkili öğrenme yollarını çeşitleme öğrenme sürecine etkin olarak katılım sağlayan öğrenciler ve aktif öğrenmeyi sağlayan bir ortam oluşturacaktır (Serçe, 2013, s. 6). Kaya (2006), Öğretim teknolojileri ve program geliştirme üzerine yazdığı kitabında dil öğretiminde kullanılan ders materyal türlerini sıralarken ders kitaplarını yansıtıcısız ders materyallerinin ardından ikinci sıraya koymuştur. Dil öğretiminde kullanılan materyal olarak ikinci sırada yer alan ders kitaplarının hazırlanış yönteminde ve sürecinde kullanılan stratejiler, kitabın yeterliği ve öğreticiliği açısından önemlidir. Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmanın problem durumunu “Yabancılar Türkçe Öğretimi kitaplarında bulunan kelime öğretimi stratejileri açısından nasıl hazırlanmıştır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu çalışma kapsamında ve problem çerçevesinde şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

- a) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kitaplardaki kelime öğretim stratejileri nelerdir?
- b) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kitaplardaki kelime öğretim sıklığı ve yöntemleri nelerdir?
- c) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kitaplardaki kelime öğretim stratejileri, ders öğreticileri tarafından uygulanan stratejilerle örtüşmekte midir?
- d) Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten ders öğreticilerinin kelime öğretme stratejileri farkındalığı nedir?

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, kelime öğrenme stratejilerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki yerini, kullanım amaçlarını ve şekillerini karşılaştırmalı olarak incelemek, bu kullanımlar arasındaki farkları ortaya koymak, sınıf içerisinde ders öğreticileri tarafından uygulanış şekillerini ve sıklıklarını göstermek, bu stratejiler çerçevesinde farkındalık kazandırmak olarak belirtilebilir.

1.2 Araştırmanın önemi

Yabancı dil öğretimi alanında yapılan çalışmalar günden güne artmakta, dil öğretiminde kullanılan yöntem ve stratejiler çeşitlenerek gelişmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkçenin de yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik yeni çalışmaların yapılması, bu kapsamda yeni yöntem ve stratejiler oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda geliştirilmekte olan yeni yöntem ve stratejilerin temelini de Türkçe gibi söz varlığı zengin olan bir dilin öğretilmesinde kelime öğretiminin oluşturabileceği düşünülebilir. Bu noktalar göz önüne alınarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki genel amaç Türkçenin söz varlığını oluşturan kelimelerimizin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hangi stratejilerle öğretildiğini, öğrenme sürecinde becerilerin ne şekilde kullanıldığını tespit ederek karşılaştırmalı olarak sunmaktır. Bunlara ek olarak bu araştırma kelime öğretim stratejilerinin kullanılmasında yürütücülük görevi yapan dil öğreticilerinin bu stratejileri kullanma şeklini ve sıklığını tespit etmeyi amaçladığından bu hususta öğrencilere farkındalık kazandıracağı düşünülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde bu araştırma, çok sayıda kelime öğrenme stratejisini öğretme, öğrenme, tekrar başlıkları altında bütün olarak ele alarak, nitel ve nicel sonuçlarla karşılaştırma imkânı sunduğundan yabancı dil olarak Türkçe öğretecek öğretmenlere, kitap yazarlarına, program geliştirme uzmanlarına, alan yazına ve bu konuda çalışma yapacak olan araştırmacılara katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3 Varsayımlar

Ders öğreticilerinin kelime öğretim stratejilerini kullanma sıklığını tespit etmek amacıyla hazırlanmış olan ankette yer alan yönergelerin ders öğreticileri tarafından okunup anlaşıldığı varsayılmaktadır.

1.4 Sınırlılıklar

1) Araştırmadaki kelime öğretme stratejileri, Karadağ'ın (2013) kelime öğrenme stratejileri sınıflaması içinde bulunan bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler, kelime anlamını kesinleştirmek ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler, yeni kelime ve kavram öğretmek için kullanılacak stratejiler ile sınırlıdır.

2) Araştırmada incelenecek olan ve araştırmanın veri toplama araçlarını oluşturan yabancılara Türkçe ders kitapları İstanbul Üniversitesi Yabancılara Türkçe A1 Ders

Kitabı, Yunus Emre Enstitüsü Yedi İklim A1 Türkçe Ders Kitabı, Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe A1 ders kitapları ile sınırlıdır.

3) Araştırmada incelenmiş olan ders kitaplarının içeriği, seçilmiş olan ders kitaplarındaki “Ailem” teması ve bu tema başlıkları altındaki “Benim Dünyam”, “Ailemiz”, “Merhaba” üniteleriyle sınırlıdır.

4) Kelime öğretim stratejilerinin ders öğretmenleri tarafından kullanım sıklığını tespit etmek amacıyla uygulanmış olan anketler 90 kişiyle sınırlıdır.

1.5 İlgili Araştırmalar

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kelime öğretimi stratejileri açısından yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmaların kelime öğretimi çerçevesinde gerçekleştirildiği, kelime öğretimi stratejileri konusunda çok fazla çalışma yapılmadığı belirlenmiştir.

Tanın (2004), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi ve Öğretimi” adlı tez çalışmasında başlangıç düzeyinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilere hangi kelimelerin öğretilmesi gerektiğine vurgu yaparak öğrenilmesi gereken temel kelime listesi önerisinde bulunmuş, temel sözcükler öğretilirken hangi yollara başvurulabileceği hususunda öneriler sunarak öğretilen kelimelerin hafızada kolayca tutulmasına yardımcı olabilecek yöntemlerden bahsetmiştir.

İnce (2006), “Türkçede Kelime Öğretimi” adlı tez çalışmasında Türkçede kelime öğretiminin önemine değinmiş, kelime öğretiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda çeşitli öneriler sunmuştur.

Apaydın (2007), “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Yöntem Denemesi” adlı yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Çalışmada ulamsal sözcük öğretiminin, başlangıç düzeyde Türkçe öğrenen öğrencilerin kelime öğrenmesindeki kalıcılığa rolü üzerinde durulmuştur. Çalışma sonucunda kavramsal ve çağrışımsal ilişkilendirme çerçevesinde yapılan kelime öğretim çalışmalarının kelime öğretimini daha kalıcı hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karatay (2007), “Kelime Öğretimi” adlı makalesinde Türkçede kelime öğretimi konusunu genel çerçevede ele alarak kelime öğrenmenin önemine vurgu yapmış, ana dili ders kitaplarında olması gereken ve kullanılan etkinlikler üzerinde durmuştur. Çalışma sonucunda kelime hazinesinin zenginleştirilmesinin anlama ve anlatma

becerilerinin geliştirilmesi yoluyla ilişkili olduğu, kişideki kelime hazinesinin geliştirilmesinin eğitim ve öğretimde kullanılacak araç ve gereçlerin iyi tasarlanması sonucunda mümkün olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Yığın (2013), “Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Öğrencilerin Kullandıkları Kelime Öğrenme Stratejileri” adlı tez çalışmasında B2 seviyesinde bulunan yabancı öğrencilerin sınıf içinde kullandıkları kelime öğrenme stratejilerini tespit etmiştir. Yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin kelime öğrenirken kullandıkları en fazla strateji olarak sosyal strateji ve yürütücü bilişsel strateji olarak tespit edilmiş, kullanılan en az kullanılan kelime öğrenme stratejisi ise bellek stratejisi olarak belirtilmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda belirlenen bu stratejiler doğrultusunda kelime öğretiminin yapılması önerilerinde bulunulmuştur.

Karadağ (2013), “Kelime Öğretimi” adlı kitabında temel dil becerilerinin etkili olarak kullanılmasında söz varlığının önemine değinmiş, söz varlığını oluşturan unsurların Türkçenin temelini oluşturduğunu belirterek Türkçede bulunan kelimelerin özelliklerini, kelime öğretimini, kelime öğretim etkinliklerini ele alarak kelime öğretimi hakkında genel bir çerçeve çizmiştir.

Serçe (2013), “Kelime Öğrenme Stratejileri Öğretiminin Kelime Öğrenme ve Strateji Kullanma Üzerindeki Etkileri” adlı doktora tezinde kelime öğrenme stratejilerinin öğrenme üzerindeki etkisini incelemiş, araştırma sürecinde kullanılan kelime öğretim stratejilerinin öğrenciler tarafından nasıl değerlendirildiği tespit etmeyi amaçlamıştır.

Aytan ve Başal (2016), “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Ulam Temelli Sözcük Öğretiminin Başarıya Etkisi” adlı makalelerinde kelime öğretiminde kullanılan farklı yöntem ve tekniklerin olduğu vurgulanmıştır. 39 farklı öğrenci üzerinde kontrol ve deney grupları oluşturularak gerçekleştirilmiş olan çalışmada ön test ve son test uygulamaları yapılmıştır. Çalışma sonucunda ulam temelli kelime öğretimi yapılan grubun diğer gruba göre kelime öğretiminde daha başarılı olduğu tespit edilmiş ulam temelli kelime öğretimine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine ve Türkçenin söz varlığına ait genel bilgilere, çalışmanın temelini oluşturan kelime öğretimi, kelime öğretiminin önemi ve kelime öğretim stratejilerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanımına yer verilmiştir.

2.1 Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimine Genel Bir Bakış

İnsanın ana dili dışında öğrendiği dil, yabancı dil olarak nitelendirilebilmektedir. Ana dilinden sonra veya ana dili dışında edinilen ve öğrenilen dil, ikinci dil olarak adlandırılır (Oruç, 2016, s. 280). Durmuş (2013, s. 16) yabancı dili, belirli bir ülkedeki veya bölgedeki halkın büyük kısmının ana dili olmayan, okullarda eğitim aracı olarak kullanılmayan, günlük iletişimde yer almayan dil olarak ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle ana dilinden veya ilk dilinden sonra öğrenilen dile yabancı dil denilmektedir (Demircan, 1990, s. 8). Yabancı dil, öğrencinin belirli bir süreçte hedef dili öğrenmesini kapsar. Bu öğrenmenin okulda kursta vb. bir ortamda gerçekleşmesi sağlanabilir (Balcı, 2017, s. 20). Türkiye’ye dil öğrenmek, eğitim almak, çalışmak, evlenmek vb. çeşitli sebeplerle gelmiş olan bir yabancıнын dil merkezlerine, TÖMER’lere, üniversitelerin hazırlık bölümlerine kayıt yaptırıp eğitim alması, yabancı dil öğrenim süreci olarak değerlendirilebilir veya yabancı okullarda Türkçenin seçmeli dil olarak verilmesi bu içerik kapsamında düşünülebilir.

Dünyada geniş coğrafyada konuşulan diller arasında bulunan Türkçenin kullanıldığı ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Türkiye’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için yapılan önemli çalışmalar bulunmaktadır. Türkiye içinde ve Türkiye dışında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini üstlenen kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır (Göçer ve Moğul, 2011, s. 801). Türkiye’de 1950 yılından itibaren üniversiteler bünyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ciddi biçimde ele alınmaya başlanmıştır. Türk dünyası öğrenci projesi kapsamında 1991 yılından itibaren gençler lise ve üniversitelerde okumak yüksek lisans ve doktora yapmak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye’ye getirilmektedir (İşcan, 2014,

s. 19). Mevcut projenin amaçlarından biri bağımsızlığını yeni kazanmış Türk Cumhuriyetleriyle birlikte Türk ve Akraba topluluklarındaki gençlere Türkiye Türkçesini öğretmek, Türk kültürü ve eğitim sistemini tanıtmak, bu gençler aracılığıyla Türkçenin ve Türk kültürünün yeni nesillere aktarılmasını sağlamak olarak değerlendirilebilir (Açık, 2008, s. 2). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik proje ve çalışmalar, yalnızca Türk dünyası ekseninde kalmamıştır. (Bölükbaş, 2004, s. 20), “2001 yılında Avrupa Diller Yılı dolayısıyla MEB tarafından düzenlenen “Avrupa Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi” konulu uluslararası sempozyumun kapanış bildirgesinde şöyle bir ifade yer almaktadır: Uzun yıllardan beri Avrupa’da Türkçe konuşan toplumların, özellikle Avrupa demokratikleşme süreci çerçevesinde dil, edebiyat ve kültür mirasını genç kuşaklara aktardığını belirterek genç Avrupalı kuşaklar tarafından Türkçenin yabancı dil olarak öğrenilmesi Avrupa’nın kültür dokusuna yeni bir boyut katacaktır.” Türkiye’nin Asya, Avrupa, Afrika kıtalarının ortasında yer alan coğrafi konumu itibarıyla farklı kültürlerle, farklı medeniyetlere ev sahipliği yapması Türkiye’ye büyük kazanımlar sağlamaktadır. Bu sebepten dolayıdır ki bu kazanımlar Türkiye’yi diğer ülkelerin gözünde değerli kılmaktadır. Bu sebepler göz önünde bulundurulduğunda bölge ülkelerden Türkiye’ye gelen yabancı sayısı günden güne arttığı söylenebilir. (Özyürek, 2009, s. 3), e göre gerek Türkiye’nin kültürünü ve insanlarını yakından tanımak için, gerek burada ticaret yapmak ya da eğitim görmek amacıyla gün geçtikçe daha çok insan Türkiye’yi ziyaret etmekte, hatta burada yaşamaya başlamışlardır. Bu durum, insanların Türkiye’ye geçici ya da kalıcı her ne sebeple gelmiş olurlarsa olsun yaşadıkları en büyük problemin Türk dilini bilmemek olduğunu ve bu durumun özellikle Türkiye’de kalıcı olanlar için Türk dilini öğrenmeyi zorunluğu kıldığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ülkemizde son yıllarda giderek artan bir alandır. Türkçe öğrenenlerin diplomatlar, öğretim görevlileri, iş adamları ile ülkemize üniversite öğrenimi için gelmiş yetişkinler oluşturmaktadır. Bu nedenle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi günümüzde iyi şekilde planlanmalı ve belirli programlar çerçevesinde yürütülmelidir (Küçükler, 2010).

2.2. Söz Varlığı Nedir?

Bir dilin söz varlığı, yalnızca o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli kalıpların oluşturduğu

parçalar bütünüdür. Sözvarlığı, bir dildeki seslerin bir araya gelmesiyle oluşturulmuş simgeler, kodlar ya da dilbilimdeki terimleriyle göstergeler olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak görülmelidir (Aksan, 2015, s. 15). Kaplan (1986, s. 140), edebiyatta, sanatta, bilimde söz sahibi olan ülkelerin söz varlığı açısından çok sağlam temellere sahip olduğunu belirtmiş. Ulusların hayat görüşlerinin, sahip oldukları yaşam alışkanlıklarının ve yaşamı kavrama şekillerinin söz varlıklarının korunması ve geliştirilmesi ile geleceğe aktarılabilceğini söylemiştir.

“Bir ulusun üyesi olan her birey bu birikimle tecrübe sahibi olur ve bununla yetinmeyerek, bu bilgi ve deneyimlere yenilerini ekler”. Söz varlığı, ulusların geçmişinden bizlere bilgiler veren bir ayna görevi görmektedir (Baş, 2006, s. 104). Bu açıklamalardan yola çıkarak söz varlığını aynı toplum içerisindeki insanların bir araya getirdikleri kültürlerin, değerlerin ve geleneklerin ifadesi olarak adlandırılabilir.

2.3 Türkçenin Temel Söz Varlığı

Temel söz varlığı, insan organ isimleri, temel hareketleri anlatan fiiller, temel ihtiyaç maddelerini ifade eden sözcükler, sayı adları, akrabalık adları gibi sözleri içermektedir. İnsan için çok önemli olan ve günümüze kadar çok az değişiklik göstermiş bu sözcükler, çekirdek kelimeler, kalıt sözcükler ya da temel sözvarlığı olarak da tanımlanmaktadır. Deyimlerin ve terimlerin meydana getirilmesinde temel söz varlığına ilişkin kelimelerin oldukça sık bir biçimde kullanıldığı görülmektedir (Şahin, 2006, s. 124).

Temel söz varlığı, bir lisanın “çekirdek sözcükler” ismi verilen unsurlarıdır. Söz konusu bu kelimeler insan hayatında ciddi bir öneme sahip olup, insanın içinde bulunduğu toplumla iletişime geçmesini sağlamaktadır. İnsanın baş, parmak, göz, kulak, burun, el, ayak gibi organları başta olmak üzere, kişinin en çok kullandığı yemek, içmek, uyumak, almak, vermek, gelmek gibi somut davranış gösteren sözcüklerle, insana yakın olduğu bireyleri gösteren akrabalık isimleri ve sayılar temel söz varlığına örnek teşkil etmektedir (Aksan, 2007, s. 18). “*Bir lisanın söz varlığı, o lisanın geçmişi hakkında geniş bilgiler vermekte, asırlar süresince oluşan ses, biçim, söz dizimi ve mana değişikliklerini göstermekte, hangi lisanların etkisiyle, hangi*

değişimlerin yaşandığını ortaya koymaktadır.” (Aksan, 1996, s. 11) Bu sebepten dolayı, Türkçenin söz varlığının uygun bir şekilde saptanması, gerek ana dili olarak gerek yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde büyük rol oynamaktadır. Temel söz varlığının saptanması için gerçekleştirilen faaliyetlerin, dil öğretiminde bir başarı elde edebilmesi için öncelikle Türkçenin hedef kitleye ne ölçüde öğretileceğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla ihtiyaç analizi yapılmalıdır. Şayet, hedefiniz bir yurtdışından gelen bir öğrencinin Türkiye’de üniversite eğitimi yapabilmesine imkân sağlayabilecek seviyede bir dil öğretiminin yapılması ise tespitlerin farklı, ev kadınlarına günlük gereksinimlerini giderebilecek seviyede Türkçe öğretmekse tespitler farklı olacaktır (Barın, 2003, s. 312). Türkçenin söz varlığı açısından zengin bir dil olması öğretilecek kelimelerin seçiminde, miktarında sistematik bir düzen gerektirmektedir. Aksan’a göre, eğitim hayatına yeni adım atmış, ilkokulun ilk sınıflarındaki öğrencilere ya da bir yabancı dili öğrenmeye başlayanlara ilk aşamada öğretilmesi gereken kelimelerin hangileri olduğu büyük bir titizlikle saptanmalıdır. Ayrıca dilin kelimelerinin hangi kritere göre öğretilmesi gerektiği belirlenirken, farklı ihtiyaçları karşılayan ana dili ve yabancı dil sözlükleri oluşturulurken dildeki kelimelerin kullanım sıklıklarının dikkate alınması gerekmektedir (Aksan, 2003, s. 20).

2.4 Temel Söz Varlığı Unsurları

Bir dilin söz varlığının hangi öğelerden oluştuğu üzerinde çalışılırken ilk bakılması gereken öğeler, temel söz varlığı ya da çekirdek sözcükler adını verdiğimiz öğelerdir. Bunun belirlenmesi yapılırken de insanın odak olarak alınması daha doğru tercih olacaktır. Bazı dilbilimi araştırmacıları, bir toplumun yaşayış biçimleri, o toplumun kültürü ve diğer toplumlarla olan bağları hakkında sadece söz varlığı incelenerek büyük miktarda bilgi edinileceğini savunmaktadırlar (Aksan, 2015, s. 34).

2.4.1 Deyimler

Deyimler, bir dilin kelimeleri ve bu kelimelerle oluşturulan atasözleri, ikilemeler, kalıp ifadeler ve diğer anlatım biçimleri gibi o dilin söz varlığını meydana getiren öğelerin arasında yer almaktadır (Sinan, 2001, s. 5). Deyimler, ifadeyi karmaşıklıktan uzak tutan ve canlılık sağlayan söz varlığı unsurlarıdır. Deyimler ifadeye akıcılık kattığı gibi ait olduğu kültürdeki toplumun zekâsını, espri kabiliyetini ve fikir

dünyasını da anlamamıza yardımcı olmaktadır. Çünkü kitaplar dolusu kadar ifade edilemeyen his, düşünce, istek ve düşler; sadece “dil, doğa ve insan arasındaki deneyimlerin bir sonucu” olan deyimlerle açıklanabilmektedir (Ayverdi, 1993, s. 11). Deyimler, bir ulusun alışkanlıklarını ve âdetlerini, inançlarını ve yaşam biçimini ifade etmektedir (Karahana, 1994, s. 158).

2.4.2 Atasözleri

Toplumun belleği gibi görev gören atasözleri, Türkçenin söz varlığı içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. Aksan’ın da ifade ettiği gibi her milletin kendi tecrübeleri ve bütünsel bilgi ile oluşturduğu atasözleri, bir dilin bakış açısını, yaşayış tarzını gösterdiği gibi o toplumun kültürü ile alakalı önemli bilgiler de sunmaktadır (Aksan, 2007, s. 38). Atasözlerini biçimsel ve kavramsal nitelikleri ile araştıran Aksoy, atasözlerinin toplumların asırlar süresince geçirdikleri deneyimlerden ve bu deneyimler doğrultusunda oluşan düşüncelerden meydana geldiğini belirtmektedir (Aksoy, 1988, s. 15).

2.4.3 Kalıplaşmış Sözler

Kalıp sözler toplumda bulunan kişiler tarafından kullanılması gelenek haline gelmiş, çeşitli durum ve olaylar karşısında duygu ve düşünceleri ifade etmek için veya selamlaşmak, vedalaşmak gibi amaçlarla kullanılan kalıplaşmış dil birimleridir. (Aksan, 2004, s. 190).

Kalıp sözler, bir toplumun bireyleri arasında belirli iletişim durumlarında geleneksel olarak kullanılan, duyguları, düşünceleri ve dilekleri açığa vuran, en az iki sözcükten oluşan, tek bir kavramı mecazsız olarak karşılayan, zaman ve kişiyi gösteren ekler dışında biçim olarak hep aynı kalan, kullanım yerleri sınırlı kalıplaşmış sözcük dizileri. (Gökdayı, 2011, s. 69)

Kalıp sözler, 1950’li yıllarda Austin, Grice ve daha sonra Searle gibi dilbilimcilerle başlayan bir dil felsefesi kuramı olan söz edimi (actes de langage) kuramının bir parçası ve insanın dille gerçekleştirdiği iletişimin en küçük birimleridir. Her iletişimde mutlaka edimsel bir içerik vardır. Bir konuşucu, belli bir bağlamda bir dinleyiciye bir şey söylediği her durumda başka bir iş de yapar. İletişim kurmak, bunlardan sadece biri ve zorunlu olanıdır. Bir söz söylemenin kendisi de bir edimdir. Söylenen her sözle, o sözü söylemenin yanında başka bir edim daha gerçekleştirilir (Ünsal, 2013, s. 1384).

2.4.4 Çeviri Kelimeler

Çeviri kelimeler; kimi kavramların tanımlanmasında farklı dillerden çevirme yoluna gidilerek karşılanan ve mana olarak o dildeki karşılıklarına denk gelen isimlerdir (Korkmaz, 1992, s. 36).

2.4.5 Doldurma Sözler

Çoğunlukla konuşma dilinde bir olayı veya bir şeyi anımsamak maksadıyla süre kazanma, anlatımı kuvvetlendirip kesinleştirmek için, konuşanın kullandığı, genellikle lüzumlu olmayan kelimelere ve anlatım biçimlerine doldurma sözler denmektedir. Şey, tamam mı, sonracığıma, anladın mı, efendime söyleyeyim, var ya gibi sözler bu tür sözlere verilecek örneklerden sayılmaktadır (Korkmaz, 1992, s. 36).

2.4.6 Terimler

Söz varlığının başka bir unsuru ise terimlerdir. Terim, özel bir bilgi ya da etkinlik alanına, bir bilim, uygulama ya da uzmanlık branşına has sözcüklerdir (Vardar, 1980, s. 141). Anlamları dar ve belirli olan terimler, bilim, sanat ve meslek branşlarının üyeleri arasında daha iyi bir şekilde uzlaşmayı sağlayan sözlerdir (Zülfıkar, 1991, s. 20).

2.5. Kelime Öğretimi

Gerek ana dilde, gerekse yabancı dilde sağlıklı şekilde iletişim kurabilmek, dili aktif olarak kullanabilmek, hislerimizi anlatabilmek amacıyla kelime dağarcığımızın zengin olması gerekmektedir. Kelime öğretimini bu açıdan ele aldığımızda öğreneceğimiz kelimelerin sosyal yaşamımızda kullanılabilir olması ve zengin bir şekilde bilgi dağarcığımızda bulunması dil öğrenirken önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hususlar göz önüne alındığında anadil öğretiminde ve yabancı dil öğretiminde kelime öğretiminin önemi üzerinde durulmalıdır.

2.5.1. Kelime Öğretiminin Önemi

İnsanlar konuşulanları ve yazılanları kavramak, düşüncelerini başka bir insana iletme amacıyla kelimelere ihtiyaç duyarlar. Anlamak ve anladığına karşılık vermek gibi temel dil yeteneklerinin sağlıklı şekilde kullanımı sözcük hazinesinin

büyükülüğüyle ortaya çıkmaktadır. Kelime hazinesinin derinliği anlama ve anlatma becerileriyle doğru orantılıdır. Karatay (2007, s. 143)'ın “*His ve hayal bir yönüyle, düşünce ise de bütünüyle kelimelere dayanmaktadır. Bundan ötürü bir insan ne kadar fazla kelime öğrenmişse, düşüncesini o kadar çok iletmiştir. Çünkü her kelime insan zihnine kavram olarak yerleşmektedir. Bu sebeple insan, kavramlarla, yani kelimelerle düşünmektedir.*”

Taşdemir vd. (2003, s. 6) kelimelerin dilbilgisinde matematikte problem çözmede olduğu gibi formüller olduğunu, formülsüz, matematiksel işlemlerinin çözülmesinin mümkün olmadığı gibi, yeteri kadar kelime bilgisine sahip olmayan bireylerin de bir dili etkili bir biçimde kullanmasının ve konuşmasının mümkün olmayacağını aktarmıştır. Kelimeler, kavramların ortaya çıkmasında ve edinilmesinde birer sembol olup, algılama yetisinin oluşmasında da büyük bir öneme sahiptir. Bu açıdan kelime dağarcığının zenginleşmesi, dil öğrenimi bakımından ciddi bir rol oynamaktadır (Yaman ve Gülcan, 2009, s. 61).

Oflaz (2015, s. 698)'a göre gerek anadilde, gerekse yabancı dil öğretiminde bugüne kadar kelime öğretiminin çok fazla dikkate alınmayan bir konudur, dil öğretiminde bugüne kadar uygulanan yöntemler dilbilgisi ağırlıklıdır. Bu duruma rağmen son dönemlerde yapılan çalışmalarda kelime öğretimine daha çok önem verilmiş ve devrin gereksinimlerini karşılamaya yönelik kelime kazanımı odaklı çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır.

2.5.2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kelime Öğretimi

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yapılırken üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri de sözcük öğretimidir. Başlangıçta kişilerin gündelik hayatında kullanabileceği, iletişim becerilerini kolayca yerine getirebileceği ve gündün güne geliştirerek kullanabileceği kelimelerin öğretilmesi dil öğrencilerinin Türkçeyi hem daha kolay öğrenmesine ve ihtiyaçları doğrultusunda kullanabilmesine yol açacaktır. Bu doğrultuda Wilkins, sözcük öğretiminin değerini şöyle anlatmaktadır; “*dilbilgisi olmadan çok az şey anlatılabilir, fakat sözcük bilgisi olmadan hiçbir şey anlatılamaz*” (McCarten, 2007, s. 20).

Kelime dağarcığı, ifadenin aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Kelime bilgisinin yetersizliği ifadenin aktarılmasını olumsuz olarak etkilemektedir. Ayrıca kelime bilgisi temel dil becerilerinin geliştirilmesinde etkin bir rol oynamaktadır (Krashen,

1989'dan akt. Kocaman ve Kızılkaya, 2014, s. 293). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dört temel dil becerisinde öğretilmesi hedeflenen kelimelerin sürece etkisi büyüktür. Dört temel dil becerisi sayılan okuma, yazma, konuşma ve dinlemenin kişi tarafından etkin bir şekilde kullanılabilmesi, kazanılmış kelime dağarcığı ile mümkün olmaktadır (Karatay, 2004).

Türkçe eğitiminde kelime öğretimi yapılırken öğrencilerin bulunduğu seviye, duyduğu ilgi ve gereksinimler dikkate alınmalı, belirlenen bu durumlar göz önünde bulundurularak öğretimi kolaylaştıracak yeni yollar ve yöntemler geliştirilmelidir. (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008, s. 33). Kelime öğretimine yönelik en etkili yöntem ve tekniklerin saptanması amacıyla sözcük öğretiminde amaçlar iyi tespit edilmeli ve bu amaçlara yönelik eğitim sunulmalıdır. Temel söz varlığının kitaplarda yer alması, kullanım sıklığına göre sözcüklerin düzenlenmesi, öğrencilerin gereksinimlerine cevap verebilecek kelime seçiminin yapılması gerekmektedir. Sadece bu biçimde verimli ve sağlıklı bir iletişim kurmaya yönelik kelime öğretimi yapılmış olmaktadır (Barın, 1992, s. 86).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmalarının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri üzerinde odaklanılır. (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 290). Yapılan çalışma birden fazla sözcük öğretim stratejisini bulundurmaktadır. Araştırmada farklı öğretim stratejileri kendi içinde çeşitli alt birimlere ayrıldığından, farklı durumları karşılaştırmayı olanaklı hale getirdiğinden içi içe geçmiş çoklu durum deseni ile desenlenmiştir. İç içe geçmiş çoklu durum deseni ile hazırlanmış olan çalışmalarda ele alınan birden fazla durum kendi içinde çeşitli alt birimlere ayrılabilir ve bu durumlar karşılaştırmalı olarak incelenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 302).

3.2. Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Bu araştırmanın inceleme nesnelerini, İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi tarafından hazırlanmış olan “Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Ders Kitabı (A1)”, Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanmış “Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı (A1)” ve Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi tarafından hazırlanmış “Yabancılar için Türkçe (A1)” kitaplarında bulunan “Ailem” teması içinde “Benim Dünyam, Ailemiz, Merhaba” ünitelerinde yer alan kelime öğretimine yönelik eğitim ortamları oluşturmaktadır. Araştırma, İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi kitabındaki “Benim Dünyam” ünitesi, Yunus Emre Enstitüsü “Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı kitabındaki” “Ailem ” ünitesi ve Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi “Yabancılar için Türkçe” kitabındaki “Merhaba” ünitesinde yer alan kelime öğretimine yönelik çalışmalarla sınırlandırılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Tüm ders kitaplarında bulunan “Benim Ailem, Ailem, Merhaba” ünitelerindeki dokuz alt bölüm Karadağ (2013, s. 83-91)’ın geliştirdiği “bilinmeyen bir kelimeyle karşılaşıldığında kelime anlamını çözmek için kullanılan, kelime anlamını belirtmek ve kelime hazinesini derinleştirmek ve yeni kelime kavram öğrenmek için kullanılan kelime öğretim stratejileri” olmak üzere üç başlık altında kategorilendirilmiştir. Karadağ’ın (2013) belirlediği kelime öğretim stratejilerinin üst ve alt kategorileri şu şekildedir.

1.Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler

- 1.1. Kelime içinde bulunduğu bağlama başvurma.
- 1.2 Kelimeyi başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama.
- 1.3 Şekil bilgisi farkındalığını kullanma.
- 1.4 Tahmin etme.
- 1.5 Sözlük kullanma
- 1.6 Görsellerden yararlanma
- 1.7 Canlandırma yapma

2. Kelime anlamını kesinleştirmek ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler

- 2.1 Bağlam üretme.
- 2.2 Metinler arası okuma.
- 2.3 Kelime defteri/sözlük oluşturma.
- 2.4 Kavram haritası oluşturma.

3. Yeni kelime ve kavram öğretmek için kullanılacak stratejiler

- 3.1 Dil farkındalığı kazanma.
- 3.2 İletişime açık olma.
- 3.3 Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanma.

Kelime öğretimi stratejileri doğrultusunda kategorilendirilen kelimeler doküman incelemesine göre ele alınmıştır. Ders kitaplarında yer alan her bir kelime öğretimi çalışması, araştırmacı tarafından ilgili kategoriler doğrultusunda derinlemesine araştırılmıştır. Ders kitaplarındaki kelime öğretim stratejileri doğrultusunda geliştirilmiş yapılandırılmış gözlem formu hazırlanarak, inceleme nesnelerini oluşturan kitapların okutulmasında uzman kimliğine sahip ders öğretmenlerinin ders sürecinde bu stratejileri uygulama süreçleri izlenmiştir. Kategorisel şekilde hazırlanmış olan kelime öğretim stratejileri anket şeklinde yapılandırılarak ders öğretmenlerinin uygulama sıklıkları nicel veri olarak çalışmada yer almıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Ders kitaplarında yer alan kelime öğretimine yönelik tüm eğitim ortamlarında bulunan veriler, veri toplama araçlarında gösterilen ölçüt listesi doğrultusunda içerik analizi ile tespit edilmiş ve kategorisel çıkarımlar elde edilmiştir. Bu kategorilere ek olarak ders kitaplarında ortaya çıkan iki adet alt kategori içerik analizi çalışmalarını ile oluşturulmuş ve bu doğrultuda veri toplama aracına son haline verilmiştir. Ders öğretmenlerinin, belirlenen stratejileri uygulama sürecini izlemek için hazırlanmış olan yapılandırılmış gözlem formunda yer alana bilgiler ve hazırlanmış olan anketlerden elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşabilmektir. İçerik analiziyle betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar bu yolla keşfedilebilir. Bu çerçevede verilerin içerisinde olabilecek saklı gerçekleri ortaya çıkarabilir, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek sunabiliriz. (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242). İlgili kategorilerde yer alan kelime öğretim stratejilerine yönelik nicel veriler betimsel analiz ile incelenmiştir. “Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizi ile daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 259).

3.5. İnanırlılık ve Aktarılabilirlik

Bu çalışmada yer alan kelime öğretim stratejilerine ait üst ve alt basamaklar Karadağ (2013, s. 83-91)’ın çalışmasından alınmış ve her bir basamak Türkçe öğretim

kitaplarında bulunan ilgili üniteler doğrultusunda incelenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla verilerin tespit edilmesinde birden fazla alan uzmanının görüşü alınmış ve her bir araştırmacının tespit ettiği sonuçlar birbiriyle karşılaştırılmıştır. Ayrıca Türkçe öğretim kitaplarının okutulmasında görev alan ders öğretmenlerinin stratejileri uygulama süreçlerinin gözlem formuyla takip edilmesi, ders öğretim sürecinden çıkan bulguların kitaplarda bulunan bulgularla karşılaştırılması yoluna gidilmiştir. Yapılandırılmış şekilde hazırlanan kategorisel anketler yoluyla da araştırmanın güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Bu durum araştırmayı inandırıcı kılmaktadır.

Elde edilen veriler bilimsel süreçler doğrultusunda işlendiği ve belirli kategorik ait olduğu için başka araştırmalara referans gösterilebilir niteliktedir. Bu durum araştırmayı aktarılabilir hâle getirmektedir.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Ders Kitaplarında Bulunan Kelime Öğretim Stratejilerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde Yabancılar Türkçe derslerinde kullanılmak için hazırlanmış olan “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı”, “Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı” ve “Yabancılar İçin Türkçe” ders kitaplarındaki kelime öğretim stratejileri tespit edilmiş ve tespitlere yönelik bulgular nitel ve nicel açıdan değerlendirilerek yorumlanmıştır.

4.1.1. Bilinmeyen Bir Kelime İle Karşılaşıldığında, Kelime Anlamını Çözmek İçin Kullanılan Stratejilere Yönelik Bulgular Ve Yorumlar

Bu başlık altında “kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurma, kelimeyi başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama, şekil bilgisi(morfoloji) farkındalığını kullanma, tahmin etme, sözlük kullanma, görsellerden yararlanma ve canlandırma yapma olmak üzere toplam yedi farklı strateji değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır

4.1.1.1. Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler.

Kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurmaya yönelik stratejilere dair nicel bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler

İDMK			YİTD			YİT			
Benim Dünyam			Ailemiz			Merhaba			
Ailem	Arkadaşlarım	Ailemden Uzakta	Ailem ve Ben	Evim	Adresim	Ben ve Arkadaşlarım	Ben Kimim	O Nasıl Biri	Evim ve Çevrem
12	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tablo 1’in nicel verilerini incelediğinde; İDMK’de “Benim Dünyam” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 12 kelimenin, kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurmaya yönelik kelime öğretim stratejisiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de bulunan “Ailemiz” ve YİT’te bulunan “Merhaba” ünitelerinin alt

başlıklarında kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmadığı görülmektedir.

Her bir ders kitabında yer alan kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurmaya yönelik stratejiler aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.1.1.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler

Tablo 1 incelendiğinde, kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurmaya yönelik kelime öğretim stratejisinin sadece İDMK’de olduğu görülmektedir.

İDMK’de “Benim Dünyam” ünitesi “Ailem” alt başlığındaki 12 kelimenin, kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK’de bu kategoride yer alan stratejide “örneklerden yararlanma” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 1 incelediğinde örneklerden yararlanmaya yönelik çalışmada, “ben, sen, o, biz, siz, onlar, benim, senin, onların, bizim, sizin, onların” kelimelerinin metinde renklendirildiği ve bu renkli kelimelerden yararlanarak verilen boşlukların doldurulması istendiği görülmektedir. Bağlama başvurma açısından bu yolun seçilmesindeki amaç, öğretilmek istenen kelimelerin, önünde ve arkasındaki cümlelerle anlam ilişkisi kurmak ve bu yolla anlamayı gerçekleştirmek olarak değerlendirilebilir.

Ben Serkan. Ben öğretmenim. Burası benim sınıfım. Bu çocuk benim öğrencim. Onun adı Hasan. O çok çalışkan. O teneffüste bana soru soruyor. Diğer öğrenciler sınıfta yok. Çünkü onlar bahçede. Onların dersi 5 dakika sonra başlıyor. Biz her gün okula geliyoruz. Bizim dersimiz 09.00’da başlıyor, 13.00’da bitiyor. Siz kaçta okula gidiyorsunuz? Sizin dersleriniz öğlen mi bitiyor akşam mı?

Ben		O	Biz		Onlar
Benim	Senin			Sizin	

Şekil 1: İDMK’ bulunan “Ailem” alt başlığındaki örneklerden yararlanmaya yönelik strateji

4.1.1.1.2 Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler

YİTD incelendiğinde kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

4.1.1.2. Kelimeyi Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Aramaya Yönelik Stratejiler

İDMK, YİTD ve YİT incelendiğinde kelimeyi başka ifade, cümle ve metin bağlamında aramaya yönelik şekilde hazırlanmış kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır. Bu stratejinin daha üst düzeyde bir dil kullanımı gerektirmesi, A1 düzeyinde ders kitaplarının bu yola başvurmamasına bir gerekçe gösterilebilir.

4.1.1.3. Şekil Bilgisi (Morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler

Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik stratejilere dair nicel bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik stratejiler

İDMK			YİTD			YİT			
Benim Dünyam			Ailemiz			Merhaba			
Ailem	Arkadaşlarım	Ailemden Uzakta	Ailem ve Ben	Evim	Adresim	Ben ve Arkadaşlarım	Ben Kimim	O Nasıl Biri	Evim ve Çevrem
19	40	2	0	25	21	0	20	0	0

Tablo 2’nin nicel verileri incelendiğinde; İDMK’de “Benim Dünyam” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 61 kelimenin, YİTD’de “Ailemiz” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 46 kelimenin, YİT’de “Merhaba” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 20 kelimenin Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik kelime öğretim stratejisiyle hazırlandığı görülmektedir.

Her bir ders kitabında yer alan Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik stratejiler aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.1.3.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Şekil Bilgisi (Morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler

İDKM’de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi “Ailem” alt başlığındaki 19 kelimenin şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı

tespit edilmiştir. İDMK’de yer alan bu stratejide “*tablodan yararlanma, cümleleri eklerle tamamlama*” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 2 incelediğinde tablodan yararlanma çalışmasında “*baba, anahtar, anne, ev, manto, kol, ütü, köy*” kelimeleri iyelik ekleriyle sunularak bir varlığın kimin olduğu; kime, neye ait olduğu farkındalığı kazandırılmaya çalışılmıştır. Şekil bilgisi farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç, kelimeler arasındaki anlamsal farklılığın ortaya konulması olarak değerlendirilebilir.

Ben-im	baba-m anahtar-ım	anne-m ev-im	manto-m kol-um	ütü-m köy-üm
Sen-in	baba-n anahtar-ın	anne-n ev-in	manto-n kol-un	ütü-n köy-ün
O-nun	baba-sı anahtar-ı	anne-si ev-i	manto-su kol-u	ütü-sü köy-ü
Biz-im	baba-mız anahtar-ımız	anne-miz ev-imiz	manto-muz kol-umuz	ütü-müz köy-ümüz
Siz-in	baba-nız anahtar-ınız	anne-niz ev-iniz	manto-nuz kol-unuz	ütü-nüz köy-ünüz
Onlar-in	baba-ları (sı) anahtar- ları (ı)	anne-leri (si) ev-leri (i)	manto-ları (su) kol-ları	ütü-leri (sü) köy-leri (ü)

Şekil 2: İDMK’de bulunan “Ailem” alt başlığındaki tablodan yararlanmaya yönelik strateji

Şekil 3 incelediğinde cümleleri eklerle tamamlama çalışmasında “*ders, ev, öğretmen, araba, bahçe, hala, bilgisayar, dış, alın, fikir*” kelimelerinin bulunduğu boşlukların iyelik ekleriyle tamamlanması istenmiştir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç öğrenilmesi istenilen kelimelerin iyelik ekleri aracılığıyla kullanımını ve anlamını öğretmek olarak değerlendirilebilir.

1. Bugün sen..... ders.... var mı?
2. Baba..... nerede çalışıyor?
3. Biz..... ev..... okula çok uzak.
4. Sen..... öğretmen..... soru soruyorum.
5. O, Mehmet'..... araba..... bakıyor.
6. Onlar..... bahçe..... havuz var.
7. Serpil'..... hala..... Şişli'de oturuyor.
8. Sen..... bilgisayar..... oyun var mı?
9. Siz..... öğretmen..... İngilizce biliyor mu?
10. Mustafa'..... dış..... ağrıyor.
11. Ben..... alın..... dar.
12. Bu konuda siz..... fikir..... ne?

Şekil 3: İDMK’de bulunan “Ailem” alt başlığındaki cümleleri eklerle tamamlamaya yönelik strateji

İDMK’de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi “Arkadaşlarım” alt başlığındaki 40 kelimenin şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK’de yer alan bu stratejide “*tablodan yararlanma*” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 4 incelendiğinde tablodan yararlanma çalışmasında tablo içerisinde verilmiş olan “*Türkiyeli, Almanyalı, Arnavutluklu, Gürcistanlı, Japonyalı, Rusyalı, Makedonyalı, Mısırlı, Filistinli, Kazakistanlı, Yunanistanlı, Türkçe, Almanca, Arnavutça, Gürcüce, Japonca, Rusça, Makedonca, Arapça, Kazakça, Yunanca, Bulgaristanlı, Fransalı, İngiltereli, İspanyalı, İtalyalı, Amerikalı, Hollandalı, Çinli, Pakistanlı, Brezilyalı, Bulgarca, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Felemenkçe, Çince, Urduca, Portekizce*” kelimelerinin yapım ekleri aracılığıyla meydana getirildiği görülmektedir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç yapım eklerinin eklendiği kelimenin anlamını değiştirdiğini, eklendiği kelimeyle birlikte anlamı farklı olan yeni bir kelime oluşturduğunu göstermek olarak değerlendirilebilir.

Ülke	Milliyet	Dil	Ülke	Milliyet	Dil
Türkiye	Türk / Türkiyeli	Türkçe	Bulgaristan	Bulgar / Bulgaristanlı	Bulgarca
Almanya	Alman / Almanyalı	Almanca	Fransa	Fransız / Fransalı	Fransızca
Arnavutluk	Arnavut / Arnavutluklu	Arnavutça	İngiltere	İngiliz / İngiltereli	İngilizce
Gürcistan	Gürcü / Gürcistanlı	Gürcüce	İspanya	İspanyol / İspanyالی	İspanyolca
Japonya	Japon / Japonyalı	Japonca	İtalya	İtalyan / İtalyalı	İtalyanca
Rusya	Rus / Rusyalı	Rusça	ABD	Amerikan / Amerikalı	İngilizce
Makedonya	Makedon / Makedonyalı	Makedonca	Hollanda	Hollandalı	Felemenkçe (Hollandaca)
Mısır	Arap / Mısırlı	Arapça	Çin	Çinli	Çince
Filistin	Arap / Filistinli	Arapça	Pakistan	Pakistanlı	Urduca
Kazakistan	Kazak / Kazakistanlı	Kazakça	Brezilya	Brezilyalı	Portekizce
Yunanistan	Yunan / Yunanistanlı	Yunanca			

Şekil 4: İDMK’de bulunan “Arkadaşlarım” alt başlığındaki tablodan yararlanmaya yönelik strateji

İDMK’de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi, “Ailemden uzakta” alt başlığındaki 2 kelimenin şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK’de yer alan bu stratejide “çeviri” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 5 incelendiğinde, çeviri çalışmasında “*kendi, hep*” kelimelerinin iyelik ekleriyle çekimlenmiş durumlarının İngilizce olarak kelimelerin yanına yazıldığı görülmektedir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç anlamsal olarak karışıklığa sebep olabilecek iyelik eki çekimlerinin başka bir dil aracılığıyla öğretilmesi olarak değerlendirilebilir.

kendi + iyelik eki

Kendim (myself)	Kendimiz (ourselves)
Kendin (yourself)	Kendiniz (yourself)
Kendisi (himself / herself)	Kendileri (theirselves)

hep + iyelik eki

Hepimiz (all of us)
Hepiniz (all of you)
Hepsi (all of them)

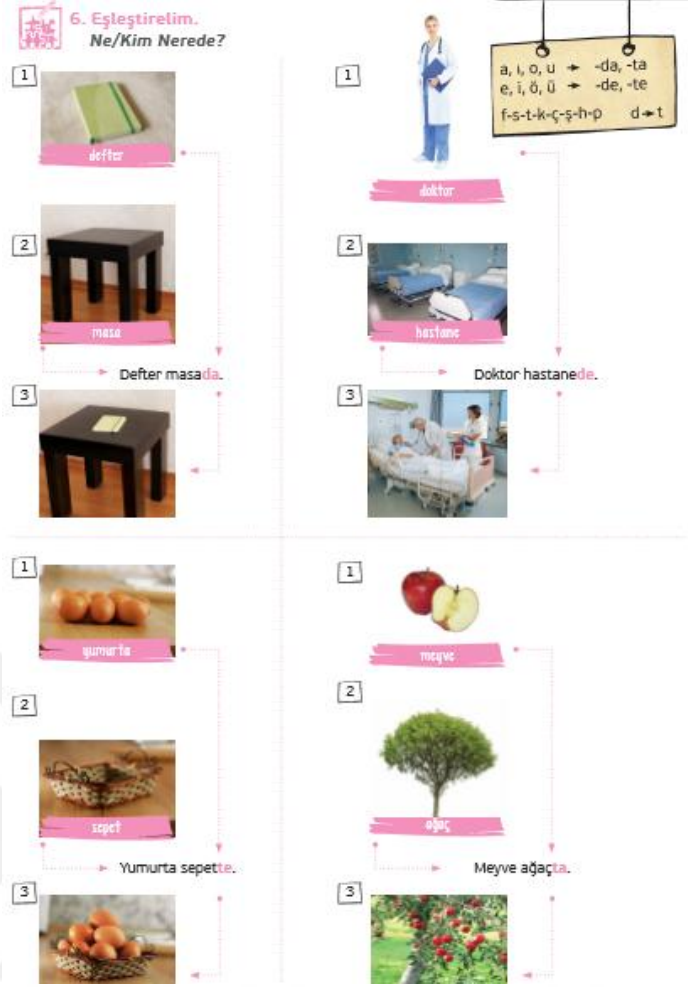
Şekil 5: İDMK’de bulunan “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki çeviriden yararlanmaya yönelik strateji

4.1.1.3.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Şekil bilgisi (morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler

YİTD’de “Ailemiz” ünitesi, “Ailem ve Ben” alt başlığı altında şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

YİTD’de “Ailemiz ve Biz” ünitesi, “Evim” alt başlığındaki 26 kelimenin şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de yer alan bu stratejide “*görsellerden yararlanarak eşleştirme, okuma ve açık uçlu soruları cevaplama, tamamlama, görseller ile kelimeleri eşleştirme, görsellerle cümle tamamlama, metin tamamlama*” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 6 incelendiğinde, görsellerden yararlanarak eşleştirme çalışmasında “*masa, sepet, hastane, ağaç*” kelimelerinin görsellerden faydalanarak bulunma hal ekiyle birlikte kullanılması istenmiştir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç *bulunma hal eklerinin* ismin bulunduğu yeri görseller aracılığıyla gösterilmesi olarak değerlendirilebilir.

Şekil 6: YİTD’de bulunan “Evim” alt başlığındaki görsellerden yararlanarak eşleştirmeye yönelik strateji

Şekil 7 incelendiğinde, okuma ve açık uçlu soruları cevaplama çalışmasında “*pişirmek, hazırlamak, okumak, yardım etmek, oynamak, binmek*” kelimelerinin okuma metni içerisinde şimdiki zaman ekiyle çekimlenerek metin içerisine yerleştirildiğini görülmektedir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç, yeni kelime öğretirken *şimdiki zaman ekinin* farkındalık yaratılarak metin içerisinde sunulması ve bu kelimelerin açık uçlu sorular çerçevesinde kullanılması olarak değerlendirilebilir.

8. Okuyalım, cevaplayalım.
Aile Bahçede

Hava çok güzel. Bütün aile bahçede. İrfan, mangalda et pişiriyor. Filiz, masayı hazırlıyor. Mustafa, gazete okuyor. Asuman, Filiz'e yardım ediyor. Çocuklar çok mutlu. Ömer ve Esra top oynuyorlar. Zeynep, bisiklete biniyor.

-yor

- İrfan ne yapıyor?
İrfan, mangalda et pişiriyor.
- Filiz ne yapıyor?
- Mustafa ne yapıyor?
- Ömer ve Esra ne yapıyorlar?
- Zeynep ne yapıyor?

Şekil 7: YİTD’de bulunan “Evim” alt başlığındaki okuma ve açık uçlu soruları cevaplamaya yönelik strateji

Şekil 8 incelendiğinde, görseller ile kelimeleri eşleştirme çalışmasında “koş-mak, otur-mak, söyle-mek, oku-mak, yaz-mak, uyu-mak” kelimelerinin şimdiki zaman ekiyle çekimlendiğini, kelimelere uygun görsel ve cümle bağlamında kullanıldığı görülmektedir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç, öğretilmek istenilen kelimelerin *şimdiki zaman* ekiyle çekimlenmiş durumlarını görseller aracılığıyla aktarmak olarak değerlendirilebilir.

koşuyor, oturuyor, söylüyor, okuyor, yazıyor, uyuyor

Şekil 8: YİTD’de bulunan “Evim” alt başlığındaki görseller ile kelimeleri eşleştirmeye yönelik strateji

Şekil 9 incelendiğinde, görseller ile cümle tamamlama çalışmasında “bekle-mek, oyna-mak, tamamlama-mak” kelimelerinin kök halinde parantez içerisinde verildiğini, verilmiş olan kelimeleri yukarıda bulunan görseller yoluyla *şimdiki zaman ekiyle* tamamlanması istendiği görülmektedir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç, öğretilmek istenilen kelimelerin görseller yoluyla kavranmasını sağlamak ve bu kelimelere gelen *şimdiki zaman eki* çekiminde *ünlü daralması* ses olayının farkındalığını kazandırmak olarak değerlendirilebilir.

13. Tamamlayalım. Kim, Ne Yapıyor?

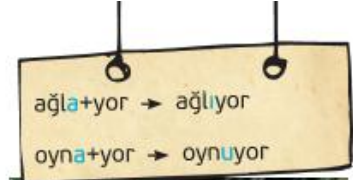
1. Murat ne yapıyor?

Murat durakta **bekliyor.**.....
(bekle-)

2. Gençler ne yapıyor?

Gençler satranç
(oyna-)

3. Meryem ne yapıyor?

Meryem ip
(atla-)

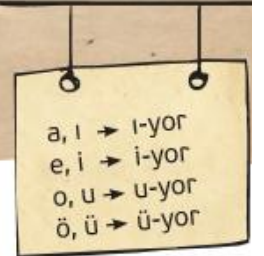
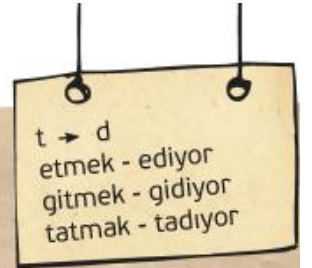
Şekil 9: YİTD’de bulunan “ Evim” alt başlığındaki görsellerle cümle tamamlamaya yönelik strateji

Şekil 10 incelendiğinde, metin tamamlama çalışmasında “*uyu-mak, kahvaltı etmek, git-mek, gir-mek, ye-mek, yap-mak, gel-mek,*” kelimelerinin metin içerisindeki uygun boşluklara anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde yerleştirilmesi istendiğini görülmektedir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç, öğretilmek istenilen kelimelerin *şimdiki zaman çekiminde* metin içerisinde kullanılmak olarak değerlendirilebilir.

14. Tamamlayalım. Bir Günüm

Sabah **erken uyanıyorum.** **Önce** kahvaltı Kahvaltıdan sonra okula Okulda derse Öğleyn öğle yemeğini Öğleden sonra okulum bitiyor. Okuldan sonra eve Önce üstümü değiştiriyorum. Sonra ödevlerimi Akşam babam eve Hep birlikte yemek yiyoruz.

Şekil 10: YİTD’de “Evim” alt başlığındaki metin tamamlamaya yönelik strateji

YİTD’de “Ailemiz ve Biz” ünitesi, “Adresim” alt başlığındaki 21 kelimenin şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de yer alan bu stratejide “*görseller yoluyla cümle tamamlama, okuma ve cümle tamamlama*” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 11 incelendiğinde, görseller yoluyla cümle tamamlama çalışmasında “*sınıf, araba, park, sandalye, masa, sepet*” kelimelerinin cümle içerisinde ismin bulunma durum ekiyle birlikte kullanılmak üzere hazırlandığını ve görseller aracılığıyla da seçilecek kelimelere karar verilmesinin istendiği görülmektedir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu çalışmadaki amaç, öğretilmek istenilen kelimelerin görseller yoluyla zihinde kalıcı hale gelmesini ve cümle içerisinde ismin *bulunma durum ekiyle* birlikte kullanılması sağlamak olarak değerlendirilebilir.

3. Yazalım.

Kim Nerede? Ne Nerede?

Öğretmen *sınıfta*...

Şoför

Yaşlı çift

Kedi *sandalyede*...

Fincan

Çiçek

Şekil 11: YİTD’de “Adresim” alt başlığındaki görseller yoluyla cümle tamamlamaya yönelik strateji

Şekil 12 incelendiğinde, cümle tamamlama çalışmasında “*ayran, defter, bavul, gül, kalem, kitap, simit, çiçek, havuç, ağaç, tahta, çizme, şeftali, su, pencere*” kelimelerinin cümle içerisindeki boşluklara ismin *belirtme durum ekiyle* birlikte kullanılması yoluyla öğretildiği görülmektedir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu çalışmadaki amaç, öğretilecek olan kelimelerle birlikte ismin belirtme durum ekinin öğretilmesi, “kitap, simit, çiçek, havuç, ağaç” gibi son harfi “p, ç, t, k” olan kelimelerin *belirtme durum ekiyle* birlikte çekimlendiğinde *ünsüz yumuşaması* ses olayının gerçekleşmesi, “tahta, çizme, şeftali, su, pencere” gibi sonu ünlü ile biten kelimelerle karşılaşıldığında ünlüden sonra yardımcı ses olan “y” sesinin kullanılacağına belirtilmesi olarak değerlendirilebilir.

4. Okuyalım, tamamlayalım. Haydi Öğrenelim

Kalemi alıyorum.

Ayrıran içiyorum. → **Ayrıran** + ı içiyorum.
Defter satıyorum. → satıyorum.
Bavul taşıyor. → taşıyor.
Gül kokluyorum. → kokluyorum.

a, ı	→	ı
e, i	→	i
o, u	→	u
ö, ü	→	ü

Ağacı sev.

Kitap oku. → **Kitap** oku.
Simit yiyor. → **Simidi** yiyor.
Çiçek suluyorum. → **Çiçeği** suluyorum.
Havuç ye. → **Havucu** ye.

p-ç-t-k	-ı, -i
p	→ b
ç	→ c
t	→ d
k	→ ğ, g

Pencereyi aç.

Tahta + ı siliyor. → **Tahtayı** siliyor.
Çizme + giyiyorsun. → giyiyorsun.
Şeftali + yıka. → yıka.
Su + içme. → içme.

a, ı	→ (y) ı
e, i	→ (y) i
o, u	→ (y) u
ö, ü	→ (y) ü

Şekil 12: YİTD’de “Adresim” alt başlığındaki cümle tamamlamaya yönelik strateji

4.1.1.3.3. Yabancılar İçin Türkçe Kitabındaki Şekil bilgisi (morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler

YİT’de “Merhaba” ünitesi, “Ben Kimim” alt başlığındaki 20 kelimenin şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİT’de yer alan bu stratejide “*uygun eklerle cümleleri tamamlama*” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 13 incelendiğinde, uygun eklerle cümleleri tamamlama çalışmasında “*başkent, konser, ad, üniversite, yurt, bahçe, kapı, iş, aile, elbise*” kelimelerinin ismin belirtme durum ekiyle tamamlanması istenmiştir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç, öğrenilecek kelimelerin ismin bulunma durum ekiyle birlikte kullanımının farkındalığını göstermek olarak değerlendirilebilir. Şekil 13 içerisinde bulunan diğer bir uygun eklerle cümle tamamlama çalışmasında, “*zayıf, var, mutlu, öğretmen, oku-mak, şehir, abla, arkadaş, sanatçı, Ankara*” kelimelerinin; cümle içerisinde *sıfat* göreviyle, *şimdiki zaman* ekiyle, *iyelik* ekiyle birlikte kullanılması istenmiştir. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı açısından bu yola başvurulmasındaki amaç, öğrenilecek kelimelerin farklı şekil bilgisi yapılarıyla birlikte kullanımının farkındalığını öğretmek olarak değerlendirilebilir.

A) Kutucuktaki kelimelere uygun ekleri getiriniz ve bu kelimelere aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.

başkent	konser	ad	üniversite	yurt
bahçe	kapi	iş	alle	ebilee

1. Eşimin Ayşe'dir.
2. Ülkemin Paris'tir.
3. Tarkan'ın cuma günü Kızılay'da.
4. Onun dört kişidir.
5. Arkadaşımın güzeldir.
6. Kızımızın İzmir'dedir.
7. Ailinin çok uzak.
8. Evimizin büyüktür.
9. Sınıfın açık.
10. Babamın zordur.

B) Kutucuktaki kelimelere uygun ekleri getiriniz ve bu kelimelere aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.

zayıf	var	mutlu	öğretmen	oku-
şehir	abla	arkadaş	sanatçı	Ankara

1. Ben üniversitede
2. Ayşe, Ali'nin
3. İstanbul, büyük bir
4. Biz yakın
5. Tarkan ünlü bir
6. Benim doğum yerim
7. Onun annesi
8. Sınıfımızda on beş öğrenci
9. Sen uzun boylu ve
10. Onlar Türkiye'de çok

Şekil 13: YİT’de “Ben Kimim” alt başlığındaki uygun eklerle cümleleri tamamlamaya yönelik strateji

4.1.1.4. Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler

Tahmin etmeye yönelik stratejilere dair nicel bulgular Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler

İDMK			YİTD			YİT			
Benim Dünyam			Ailemiz			Merhaba			
Ailem	Arkadaşlarım	Ailemden Uzakta	Ailem ve Ben	Evim	Adresim	Ben ve Arkadaşlarım	Ben Kimim	O Nasıl Biri	Evim ve Çevrem
4	5	0	0	0	0	0	0	0	0

Tablo 3’ün nicel verileri incelendiğinde; İDMK’de “Benim Dünyam” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 9 kelimenin tahmin etmeye yönelik kelime öğretim stratejisiyle hazırlandığı görülmektedir. YİTD’de bulunan “Ailemiz” ve YİT’de bulunan “Merhaba” ünitelerinin alt başlıklarında tahmin etmeye yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmadığı görülmektedir.

Her bir ders kitabında yer alan tahmin etmeye yönelik stratejiler aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.1.4.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler

İDMK’de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi “Ailem” alt başlığındaki 4 kelimenin tahmin etmeye yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK’de yer alan bu stratejide “*okuma metnine bağlı cümleleri tahmin etme*” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 14 incelendiğinde, okuma metnine bağlı cümleleri tahmin etme çalışmasında “*Halil, Sevim, Mert, Suna*” kişi isimlerinin okuma metnine ve verilen cümlelere bağlı olarak tahmin edilmesi istenmiştir. Tahmin etmeye yönelik hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, verilen cümlelerin metinle bağdaştırılmasını sağlamak ve bu yolla tahmin etme farkındalığı kazandırmak olarak değerlendirilebilir.

4 Bu cümleleri kim söylüyor? Tahmin edelim ve yazalım.

1. Benim ablam yok, bir ağabeyim var. (.....)
2. Öğrencilerimi çok seviyorum. (.....)
3. Evde en küçük benim. (.....)
4. Her akşam ders çalışıyorum. (.....)
5. Hastalara ilaç veriyorum. (.....)
6. Benim karım öğretmen. (.....)
7. Benim kocam doktor. (.....)
8. Benim kız kardeşim çok yaramaz. (.....)
9. Ağabeyim ile oyun oynuyorum. (.....)
10. Babamla futbol oynuyorum. (.....)

Şekil 14: İDMK’de “Ailem” alt başlığındaki okuma metnine bağlı cümleleri tahmin etmeye yönelik strateji

İDMK’de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi “Arkadaşlarım” alt başlığındaki 4 kelimenin tahmin etmeye yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK’de

yer alan bu stratejide “okuma metnine bağlı cümleleri tahmin etme” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 15 incelendiğinde, okuma metnine bağlı cümleleri tahmin etme çalışmasında, “Anar, Olga, Hasan, Milena” kişi isimlerinin okuma metnine ve verilen cümlelere bağlı olarak tahmin edilmesi istenmiştir. Tahmin etmeye yönelik hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, verilen cümlelerin metinle bağdaştırılmasını sağlamak ve bu yolla tahmin etme farkındalığı kazandırmak olarak değerlendirilebilir.

OKUMA

BENİM SINIFIM

Benim adım Anar. Ben Kazakistanlıyım. Benim babam iş adamı. Onun bir şirketi var. Annem ev hanımı, o çalışmıyor. Benim 2 kız kardeşim var. Kardeşlerim de üniversiteye gidiyorlar. İkisi de Hukuk Fakültesinde okuyorlar.

Ben İstanbul Üniversitesi Dil Merkezinde Türkçe öğreniyorum. Ben Kazakça, Rusça ve İngilizce biliyorum. Sınıfta çeşitli ülkelerden arkadaşlarım var. Benim en iyi arkadaşlarım Milena, Olga ve Hasan.

Milena 18 yaşında, o Arnavut. Milena Arnavutça ve İngilizce biliyor. Onun babası ve annesi öğretmen. Onun kardeşi yok.

Olga 19 yaşında ve Rusyalı. Olga İngilizce bilmiyor. Biz Olga ile bazen Türkçe bazen de Rusça konuşuyoruz. Onun babası polis, annesi hemşire. Olga'nın 1 kız kardeşi var. O da İstanbul'da. O Marmara Üniversitesinde öğrenci.

Hasan 21 yaşında ve Mısırlı. Hasan Arapça ve İngilizce biliyor. Onun babası mühendis, annesi Arapça öğretmeni. Onun 2 ağabeyi var.

Biz beraber çok eğleniyoruz. Dersten sonra İstanbul'u geziyoruz. İstanbul kalabalık ama çok güzel bir şehir.

3 Bu cümleleri kim söylüyor? Tahmin edelim ve yazalım.

1. Kız kardeşim ve ben İstanbul'dayız. (.....)
2. Benim annem işe gitmiyor. (.....)
3. Annem hastanede çalışıyor. (.....)
4. Kardeşlerim benden büyük. (.....)
5. Benim ailem Tiran'da yaşıyor. (.....)

Şekil 15: İDMK'de “Arkadaşlarım” alt başlığındaki okuma metnine bağlı cümleleri tahmin etmeye yönelik strateji

İDMK'de “Benim Dünyam” ünitesi, “Ailemden Uzakta” alt başlığı altında tahmin etmeye yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

4.1.1.4.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler

YİTD incelendiğinde tahmin etmeye yönelik şekilde hazırlanmış kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır. Bu stratejinin zengin kelime dağarcığı gerektirmesi, metinler ve cümleler arasında bağlantı kurabilme yetisinin oluşması gibi etkenlerden dolayı A1 düzeyinde ders kitaplarının bu yola başvurmamasına bir gerekçe gösterilebilir.

4.1.1.4.3 Yabancılar İçin Türkçe Kitabındaki Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler

YİT incelendiğinde tahmin etmeye yönelik şekilde hazırlanmış kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır. Bu stratejinin zengin kelime dağarcığı gerektirmesi, metinler ve cümleler arasında bağlantı kurabilme yetisinin oluşması gibi etkenlerden dolayı A1 düzeyinde ders kitaplarının bu yola başvurmamasına bir gerekçe gösterilebilir.

4.1.1.5. Sözlük Kullanmaya Yönelik Stratejiler

İDMK, YİTD ve YİT incelendiğinde sözlük kullanmaya yönelik şekilde hazırlanmış kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında A1 düzeyindeki kelimeler kapsamında ikinci bir dile başvurulmadan öğrencilerin yararlanabileceği, kelimeyi başka bir ifade veya cümle içerisinde arayabileceği bir kaynağın olmayışı A1 kitaplarında bu stratejiye başvurulmamasına bir gerekçe gösterilebilir.

4.1.1.6. Görsellerden Yararlanmaya Yönelik Stratejiler

Görsellerden yararlanmaya yönelik stratejilere dair nicel bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Görsellerden Yararlanmaya Yönelik Stratejiler

İDMK			YİTD			YİT			
Benim Dünyam			Ailemiz			Merhaba			
Ailem	Arkadaşlarım	Ailemden Uzakta	Ailem ve Ben	Evim	Adresim	Ben ve Arkadaşlarım	Ben Kimim	O Nasıl Biri	Evim ve Çevrem
5	5	8	0	43	0	0	5	0	0

Tablo 4'ün nicel verileri incelendiğinde; İDMK'de “Benim Dünyam” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 18 kelimenin, YİTD'de “Ailemiz” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 43 kelimenin, YİT'de “Merhaba” ünitesindeki alt başlıklarda toplam 5 kelimenin görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı görülmektedir.

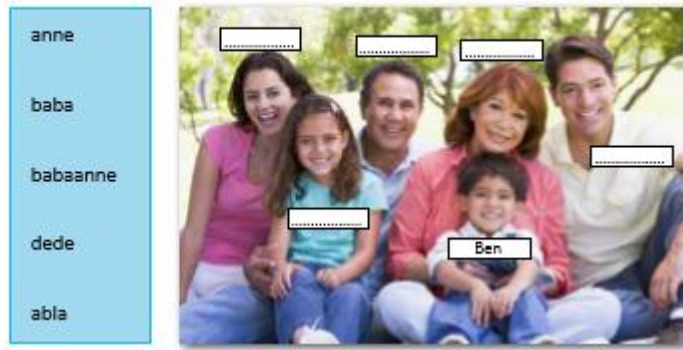
Her bir ders kitabında yer alan görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiler aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.1.6.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Görseller Yararlanmaya Yönelik Stratejiler

İDMK'de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi, “Ailem” alt başlığındaki 5 kelimenin görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK'de yer alan bu stratejide “kelimeleri görseldeki boşluklara yerleştirme” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 16 incelendiğinde, kelimeleri görseldeki boşluklara yerleştirme çalışmasında “anne, baba, babaanne, dede, abla” kelimelerinin görsellerden yararlanılarak öğretilmesi ve öğretildikten sonra görseldeki uygun boşluğa yerleştirilmesi istenmektedir. Görsellerden yararlanmaya yönelik hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, öğrenilen kelimelerin görseller yoluyla zihinde kalıcı hale getirilmesi olarak değerlendirilebilir.

1 Aşağıdaki kelimeleri resimdeki boşluklara yerleştiririm.

Şekil 16: İDMK'de “Ailem” alt başlığındaki kelimeleri görseldeki boşluklara yerleştirme stratejisi

İDMK'de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi, “Arkadaşlarım” alt başlığındaki 5 kelimenin görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir.

İDMK’de yer alan bu stratejide, “görsellerden yararlanarak kelime eşleştirme” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 17 incelendiğinde, görsellerden yararlanarak kelime eşleştirme çalışmasında, “ev arkadaşı, iş arkadaşı, mektup arkadaşı, sınıf arkadaşı, çocukluk arkadaşı” kelimelerinin verilmiş olana görseller ile eşleştirilmesi istenmektedir. Görsellerden yararlanmaya yönelik hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, öğretilecek olan kelimeleri somut hale getirmek ve zihinde kalıcı olmasını sağlamak olarak değerlendirilebilir.

1 Aşağıdaki resimlere bakalım. Arkadaşlık türlerini yazalım.

ev arkadaşı ()

iş arkadaşı ()

mektup arkadaşı ()

sınıf arkadaşı ()

çocukluk arkadaşı ()

Şekil 17: İDMK’de “Arkadaşlarım” alt başlığındaki görsellerden yararlanarak kelime eşleştirme çalışması

İDMK’de yer alan “Benim Dünyam” ünitesi “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki 8 kelimenin görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK’de yer alan bu stratejide “görselleri cümlelerle eşleştirme” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 18 incelendiğinde, görselleri cümlelerle eşleştirme çalışmasında “aile, bilgisayar, konuş-mak, telefon etmek, mektup, yaz-mak, e-posta, mesaj” kelimelerini içeren cümlelerin verilen görseller ile eşleştirilmesi istenmiştir. Görsellerden yararlanmaya yönelik hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, öğretilecek olan kelimeleri somut hale getirmek ve zihinde kalıcı olmasını sağlamak olarak değerlendirilebilir.

1 Aşağıdaki cümleleri resimlerle eşleştirilim.

Ailemle bilgisayardan konuşuyorum. ()
Aileme telefon ediyorum. ()

Aileme mektup yazıyorum. ()
Aileme e-posta yazıyorum. ()

Aileme mesaj yazıyorum. ()

Şekil 18: İDMK’de “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki görselleri cümlelerle eşleştirme stratejisi

4.1.1.6.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Görsellerden Yararlanmaya Yönelik Stratejiler

YİTD’de “Ailemiz” ünitesi, “Ailem ve Ben” alt başlığı altında tahmin etmeye yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

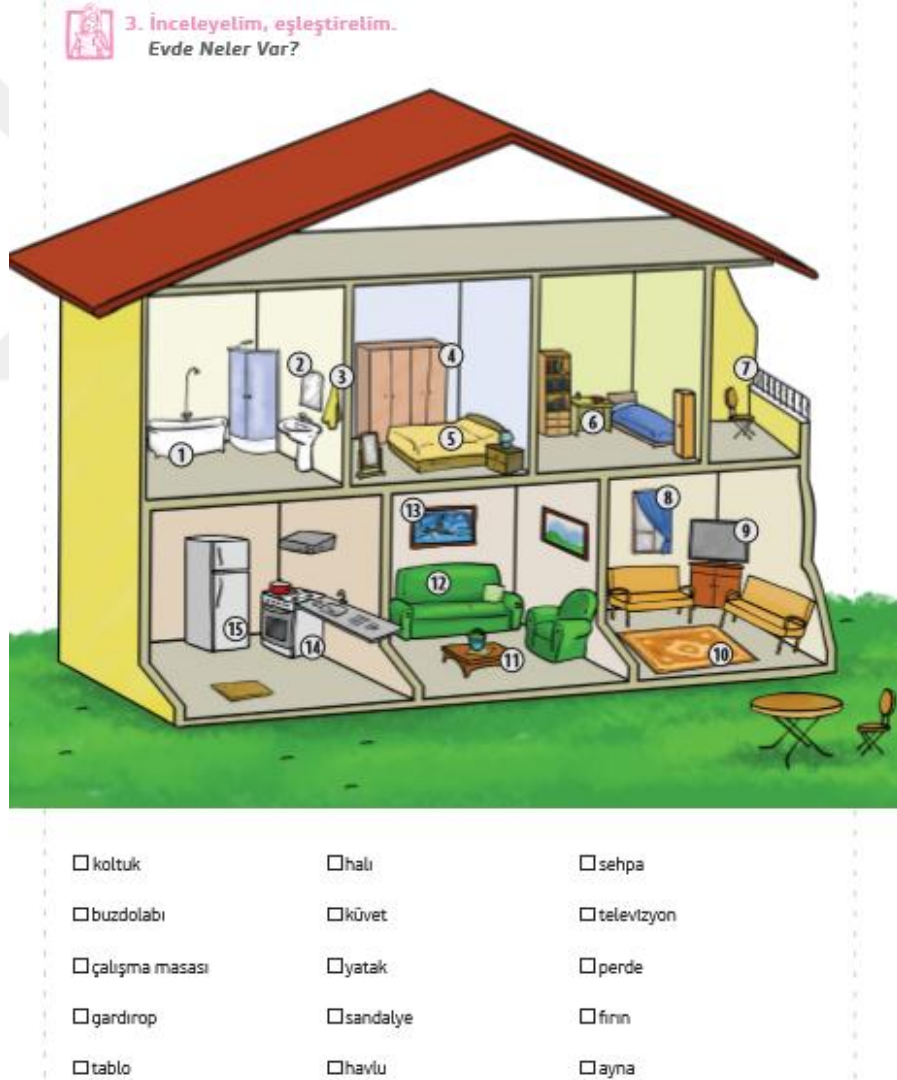
YİTD’de “Ailemiz” ünitesi, “Evim” alt başlığındaki 43 kelimenin görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de yer alan bu stratejide “eşleştirme, inceleyip eşleştirme, bakıp eşleştirme, bulup eşleştirme” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 19 incelendiğinde, eşleştirme çalışmasında “yatak odası, oturma odası, mutfak, çocuk odası” kelimelerinin görsellerle eşleştirilmesi istendiği görülmektedir. Görsellerden yararlanmaya yönelik hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, öğretilecek kelimelerin görseller vasıtasıyla günlük yaşamda evin hangi bölümüne ait olduğunu öğretmek olarak değerlendirilebilir.

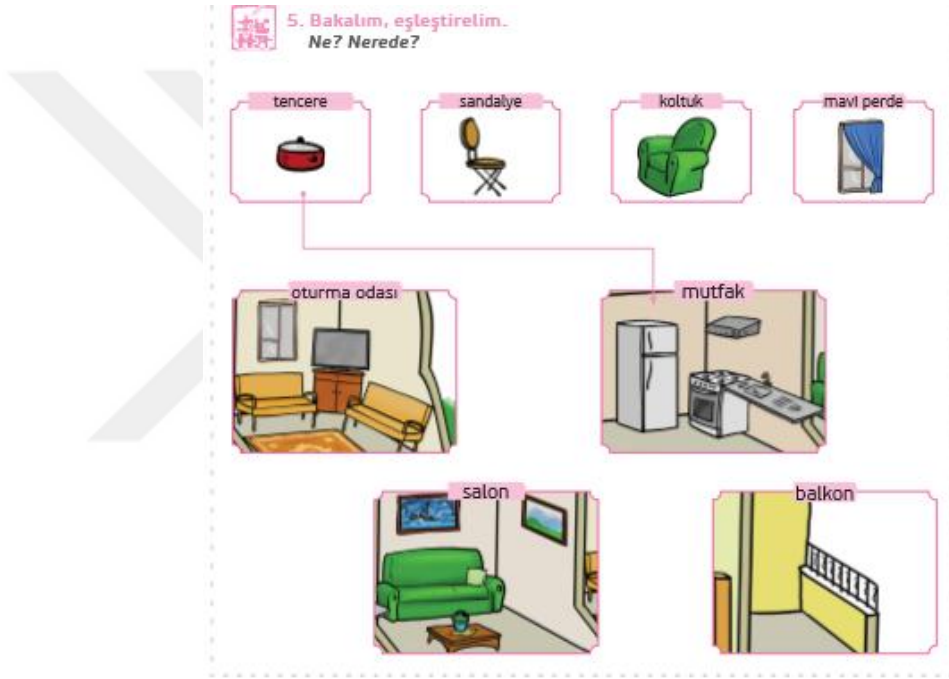
Şekil 19: YİTD’de “Evim” alt başlığındaki görselleri eşleştirme stratejisi

Şekil 20 incelendiğinde, inceleyip eşleştirme çalışmasında “koltuk, buzdolabı, çalışma masası, gardırop, tablo, halı, küvet, yatak, sandalye, havlu, sehpa, televizyon, fırın, perde, ayna” kelimelerinin birinci olarak incelenmesi, daha sonra ise uygun görseller ile eşleştirilmesi istenmiştir. Görsellerden yararlanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, günlük yaşamda kullanmakta olduğumuz evin bölümlerinin ve evde bulunan eşyaların görsel şekilde sunularak günlük yaşamda farkındalık ve kullanılabilir şekilde aktarılacak istenmesi olarak değerlendirilebilir.

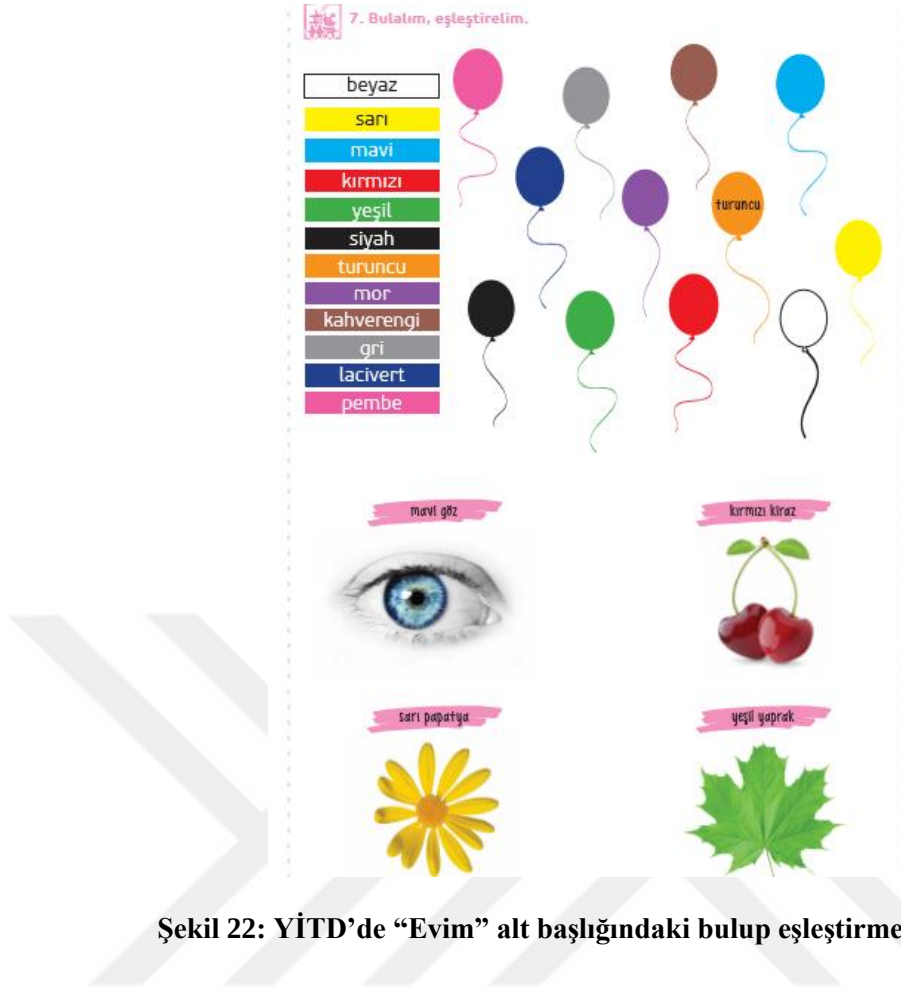
Şekil 20: YİT’de “Evim” alt başlığındaki inceleyip eşleştirme stratejisi

Şekil 21 incelendiğinde, bakıp eşleştirme çalışmasında “*tencere, sandalye, koltuk, mavi perde, oturma odası, mutfak, salon, balkon*” kelimelerine bakılması ve çözümlenmesi daha sonra ise bu kelimelerin bulunduğu ev bölümleriyle eşleştirilmesi istenmektedir. Görsellerden yararlanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, öğrenilen kelimelerin bulunduğu yerleri görseller aracılığıyla zihinde kalıcı hâle getirmek ve bu kelimeler arasında ilişki kurmak olarak değerlendirilebilir.

Şekil 21: YİTD’de “Evim” alt başlığındaki bakıp eşleştirme stratejisi

Şekil 22 incelendiğinde, bulup eşleştirme çalışmasında “*beyaz, sarı, mavi, kırmızı, yeşil, siyah, mor, kahverengi, gri, lacivert, pembe, papatya, kiraz, göz, yaprak*” kelimelerinin görselleri verilerek bu görseller üzerinden bulunup eşleştirilmesi istendiği görülmektedir. Görsellerden yararlanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, öğretilecek kelimeleri basit bir şekilde görsel getirerek öğretmek olarak değerlendirilebilir.

Şekil 22: YİTD'de “Evim” alt başlığındaki bulup eşleştirme stratejisi

YİTD'de “Ailemiz” ünitesi, “Adresim” alt başlığı altında görsellerden yararlanmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

4.1.1.6.3.Yabancılar İçin Türkçe Kitabındaki Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler

YİT'te bulunan “Merhaba” ünitesi, “Ben ve Arkadaşlarım, O Nasıl Biri? , Evim ve Çevrem” alt başlıkları altında görsellerden yararlanmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

YİT'te bulunan “Merhaba” ünitesi, “Ben Kimim” alt başlığındaki 5 kelimenin görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİT'de bulunan bu stratejide, “görseller yoluyla diyalog oluşturma” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 23 incelendiğinde, görseller yoluyla diyalog oluşturma çalışmasında görsellerden yararlanılarak öğretilmek istenen hedef kelimelerin “doktor, polis, öğretmen, tamirci ve doktor” olduğu görülmektedir. Görsellerden yararlanmaya

yönelik bu stratejideki amaç, görseller yoluyla diyalog oluşturarak yeni kelimeler öğretmek ve öğretilen bu kelimelerin konuşma etkinliği bağlamında kullanımını sağlamak olarak değerlendirilebilir.

Şekil 23: YİT’de bulunan “Ben Kimim?” alt başlığındaki görseller yoluyla diyalog oluşturma stratejisi

4.1.1.7. Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler

Canlandırma yapmaya yönelik stratejilere dair nicel bulgular Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5.

İDMK			YİTD			YİT			
Benim Dünyam			Ailemiz			Merhaba			
Ailem	Arkadaşlarım	Ailemden Uzakta	Ailem ve Ben	Evim	Adresim	Ben ve Arkadaşlarım	Ben Kimim	O Nasıl Biri	Evim ve Çevrem
0	0	0	8	0	0	0	0	0	0

Tablo 5’in nicel verileri incelendiğinde; YİTD’de “Ailemiz” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 8 kelimenin canlandırma yapmaya yönelik kelime öğretim

stratejisiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK’de “Benim Dünyam” ünitesinde bulunan alt başlıklarda ve YİT’de “Merhaba” ünitesinde bulunan alt başlıklarda canlandırma yapmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmadığı görülmektedir.

Her bir ders kitabında yer alan görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiler aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.1.7.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler

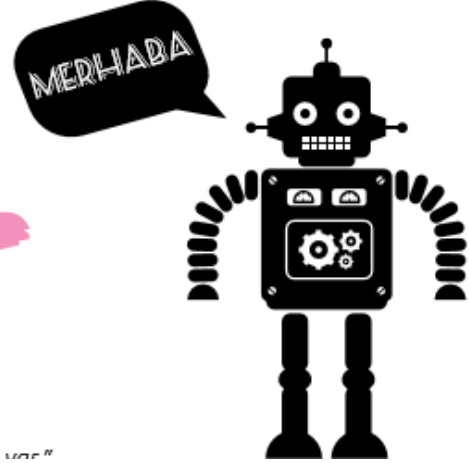
İDMK incelendiğinde canlandırma yapmaya yönelik şekilde hazırlanmış kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır. Bu stratejide öğretmek istenilen kelimelerin canlandırma yoluyla yapılması bir öğretici ihtiyacı ortaya çıkartmaktadır. Öğreticinin bulunmadığı ortamlarda kullanışsız bir strateji ortaya çıkması, Türkçe öğrenen bireyin bu stratejiyi tek başına kullanamayacak olması bu stratejinin A1 kitaplarında bulunmasına gerekçe olarak gösterilebilir.

4.1.1.7.2 Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler

YİTD’de bulunan “Ailemiz” ünitesi, “Ailem ve Ben” alt başlığındaki 8 kelimenin canlandırma yapmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de bulunan bu stratejide, “*yöneterek canlandırma*” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 24 incelendiğinde, yöneterek canlandırma çalışmasında “*ileri, geri, sağ, sol, git, dön*” kelimelerinin uzaktan yönlendirilen bir robot aracılığıyla hedef kitleye komutlar verilerek öğretmek istendiği görülmektedir. Canlandırma yapmaya yönelik hazırlanmış olan bu stratejideki amaç, öğretmek istenilen kelimeleri hedef kitle üzerinde bire bir yaparak ve yaşayarak öğretmek kalıcılığı sağlamak olarak değerlendirilebilir.

7. Oynayalım. Robotu Yönet!

Ailemizi tanıtalım "Benim küçük bir ailem var"

Şekil 24: YİTD’de bulunan “Ailem ve Ben” alt başlığındaki yöneterek canlandırmaya yönelik strateji

YİTD’de “Ailemiz” ünitesi, “Evim”, “Adresim” alt başlığın altında canlandırma yapmaya yönelik kelime öğretim stratejine rastlanmamıştır.

4.1.1.7.3. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler

YİT’de incelendiğinde canlandırma yapmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır. Bu stratejide öğretilmek istenilen kelimelerin canlandırma yoluyla yapılması bir öğretici ihtiyacı ortaya çıkartmaktadır. Öğreticinin bulunmadığı ortamlarda kullanışsız bir strateji ortaya çıkması, Türkçe öğrenen bireyin bu stratejiyi tek başına kullanamayacak olması bu stratejinin A1 kitaplarında bulunmamasına gerekçe olarak gösterilebilir.

4.1.2. Kelime Anlamını Kesinleştirmek ve Kelime Hazinesini Derinleştirmek İçin Kullanılan Stratejiler

Bu başlık altında bağlam üretme, metinler arası okuma, kelime defteri/sözlük oluşturma, kavram haritası oluşturma olmak üzere toplam dört farklı strateji değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

4.1.2.1. Bağlam Üretmeye Yönelik Stratejiler

Bağlam üretmeye yönelik stratejilere dair nicel bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 5. Bağlam Üretmeye Yönelik Stratejiler

İDMK			YİTD			YİT			
Benim Dünyam			Ailemiz			Merhaba			
Ailem	Arkadaşlarım	Ailemden Uzakta	Ailem ve Ben	Evim	Adresim	Ben ve Arkadaşlarım	Ben Kimim	O Nasıl Biri	Evim ve Çevrem
12	0	0	13	12	0	0	15	0	0

Tablo 6'nın nicel verileri incelendiğinde; İDMK'de "Benim Dünyam" ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 12 kelimenin, YİTD'de "Ailemiz" ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 25 kelimenin, YİT'de "Merhaba" ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 15 kelimenin bağlam üretmeye yönelik kelime öğretim stratejisiyle hazırlandığı görülmektedir.

Her bir ders kitabında yer alan bağlam üretmeye yönelik stratejiler aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.2.1.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Bağlam Üretmeye Yönelik Stratejiler

İDMK'de bulunan "Benim Dünyam" ünitesi, "Ailem" alt başlığındaki 12 kelimenin bağlam üretmeye yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK'de bulunan bu stratejide "*kelimeleri kullanarak aile tanıtmak*" yoluna başvurulmuştur.

Şekil 25 incelendiğinde, kelimeleri kullanarak aile tanıtmak çalışmasında "*anne, baba, kız kardeş, erkek kardeş, ağabey, amca, dayı, teyze, hala, babaanne, anneanne, dede*" kelimelerini kullanarak yazma etkinliği çerçevesinde aile tanıtmak çalışması yapıldığı görülmektedir. Bağlam üretmeye yönelik hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, hedef kelimeler aracılığıyla bağlam üreterek bu kelimeler arasındaki anlamsal ilişkilerin kesin ve kalıcı hale gelmesini sağlamak olarak değerlendirilebilir.

12 Aşağıdaki kelimeleri kullanalım ve ailemizi tanıtalım.

anne baba kız kardeş erkek kardeş ağabey amca
dayı teyze hala babaanne anneanne dede

Şekil 25: İDMK'de bulunan "Ailem" alt başlığındaki kelimeleri kullanarak aile tanıtmak stratejisi

İDMK incelendiğinde “Benim Dünyam” ünitesi, “Arkadaşlarım, Ailemden Uzakta” alt başlıkları altında bağlam üretmeye yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

4.1.2.1.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki bağlam Üretmeye Yönelik Kelime Öğretim Stratejileri

YİTD’de bulunan “Ailemiz” ünitesi, “Ailem ve Ben” alt başlığındaki 13 kelimenin bağlam üretmeye yönelik kelime öğretim stratejisiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de bulunan bu stratejide “aile tanıtmaya” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 26 incelendiğinde, aile tanıtmaya çalışmada “*anneanne, babaanne, nine, erkek kardeş, ağabey, çocuk, abla, dede, anne, baba, kız kardeş, hala, amca*” kelimeleri kullanılarak yazma etkinliği çerçevesinde aile tanıtmaya çalışması yapıldığı görülmektedir. Bağlam üretmeye yönelik hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, hedef kelimeler aracılığıyla bağlam üreterek bu kelimeler arasındaki anlamsal ilişkileri kesin ve kalıcı hâle getirmek ve üretici söz varlığı açısından yazma becerilerini gelişimine katkı sağlamak olarak değerlendirilebilir.

Şekil 26: YİTD’de bulunan “Ailem ve Ben” alt başlığındaki aile tanıtmaya yönelik strateji

YİTD’de bulunan “Ailemiz” ünitesi, “Evim” alt başlığındaki 12 kelimenin bağlam üretmeye yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de bulunan bu stratejide “*kelimeleri kullanarak ev tanıtmaya*” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 27 incelendiğinde, kelimeleri kullanarak ev tanıtmaya çalışmada “salon, oda, yatak odası, misafir odası, çocuk odası, banyo, bahçe, tuvalet, balkon, ev, mutfak, oturma odası” kelimeleri kullanılarak yazma etkinliği çerçevesinde öğrenenden kendi evinin tanıtılması istendiği görülmektedir. Bağlam üretmeye yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, hedef kelimeler aracılığıyla bağlam üreterek öğrenenin üretici söz varlığı açısından yazma becerisini geliştirmek ve öğrenilen kelimeleri zihinde kalıcı hâle getirmek olarak değerlendirilebilir.

Şekil 27: YİTD’de “Evim” alt başlığındaki kelimeleri kullanarak ev tanıtmaya yönelik strateji

YİTD’de “Ailemiz” ünitesi, “Evim”, “Adresim” alt başlığın altında bağlam üretmeye yönelik kelime öğretim stratejine rastlanmamıştır.

4.1.2.1.3. Yabancı Dilim Türkçe Ders Kitabındaki Bağlam Üretmeye Yönelik Kelime Öğretim Stratejileri

YİT’te bulunan “Merhaba” ünitesi, “Ben ve Arkadaşlarım, O Nasıl Biri? , Evim ve Çevrem” alt başlıklarında bağlam üretmeye yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

YİT’de bulunan “Merhaba” ünitesi, “Ben Kimim?” alt başlığındaki 15 kelimenin bağlam üretmeye yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİT’te bulunan bu stratejide, “kelime gruplarıyla cümle kurma” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 28 incelendiğinde, kelime gruplarıyla cümle kurma çalışmada “servis yapmak, garson, lokanta, dükkân, kasap, et kes-mek, şoför, yol, araba kullan-mak, iğne yap-mak, hemşire, hastane, aşçı, yemekhane, yemek pişir-mek” kelimelerini kullanarak cümle kurulması istendiği görülmektedir. Bağlam üretmeye yönelik

olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, öğrenilen bir kelimenin anlamını cümle düzeyinde kullanarak bu kelimenin anlamının kesinleşmesini ve zihinde kalıcı hâle gelmesini sağlamak olarak değerlendirilebilir

Şekil 28: YİT’te “Ben Kimim?” alt başlığındaki kelime gruplarıyla cümle kurmaya yönelik strateji

4.1.2.2. Metinler Arası Okumaya Yönelik Stratejiler

İDMK, YİTD ve YİT incelendiğinde metinler arası okumaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır. Metinler arası okuma, “*metinlerdeki düşünceler ve fikirler arasında ilişkiler kurarak yeni manalar üretmektir*” (Akyol, 2012:232). Kristevaya’ göre (Akt.: Akyol, 2012:235) “*her metin diğer metinlerin mozaığıdır ve her metin başka bir metnin çözümlenmiş ve değiştirilmiş hâlidir.*” Metinler arası okuma, kelimelerin ve kelime gruplarının birbiriyle olan farklı anlam ilişkilerinin öğrenilmesi, kelime anlamının kesinleştirilmesi ve zihinde kalıcı hale getirilmesi açısından oldukça önemli bir beceridir. Metinler arası okuma üst düzey bir beceri olduğundan A1 düzeyindeki dil öğrencilerinin bu düzeydeki Türkçe kelimeleri metinler arası okuma stratejisiyle öğrenirken zorlanması, ünite içeriğinde bulunan kelimeleri başka bir anlamda veya ifadede ararken gerekli kelime ve anlam alt yapısına sahip olmaması bu stratejinin A1 kitaplarında kullanılmamasına bir gerekçe gösterilebilir.

4.1.2.3. Kelime Defteri/Sözlük Oluşturmaya Yönelik Stratejiler

İDMK, YİTD ve YİT incelendiğinde kelime defteri/sözlük oluşturmaya yönelik şekilde hazırlanmış kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır. Kelime defteri/sözlük oluşturma stratejisi öğrenilen kelimelerin anlamlarının

kesinleştirilmesi ve kalıcı hale getirilmesi bakımından son derece önemli bir çalışma olmasına rağmen bir yazma becerisi ürünü olması, A1 kurunda Türkçe öğrenmeye yeni başlayan öğrencilerdeki temel becerilerin ise konuşma ve okuma hedefli olması bu stratejinin A1 kitaplarında olmamasına bir gerekçe gösterilebilir.

4.1.2.4. Kavram Haritası Oluşturmaya Yönelik Stratejiler

Kavram Haritası oluşturmaya yönelik stratejilere dair nicel bulgular Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7.

İDMK			YİTD			YİT			
Benim Dünyam			Ailemiz			Merhaba			
Ailem	Arkadaşlarım	Ailemden Uzakta	Ailem ve Ben	Evim	Adresim	Ben ve Arkadaşlarım	Ben Kimim	O Nasıl Biri	Evim ve Çevrem
0	7	0	9	0	0	0	13	0	0

Tablo 7’nin nicel verileri incelendiğinde; İDMK’de “Benim Dünyam” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 7 kelimenin, YİTD’de “Ailemiz” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 9 kelimenin, YİT’de “Merhaba” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 13 kelimenin kavram haritası oluşturmaya yönelik kelime öğretim stratejisiyle hazırlandığı görülmektedir.

Her bir ders kitabında yer alan kavram haritası oluşturmaya yönelik stratejiler aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.2.4.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki kavram haritası oluşturmaya yönelik stratejiler

İDMK’de yer alan “Benim Dünyam” ünitesi, “Ailem, Ailemden Uzakta” alt başlıkları altında kavram haritası oluşturmaya yönelik olarak hazırlanmış kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

İDMK’de yer alan “Benim Dünyam” ünitesi, “Arkadaşlarım” alt başlığındaki 7 kelimenin kavram haritası oluşturmaya yönelik olarak hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK’de yer alan bu stratejide “*metinde ve tabloda verilen kelimelerden hareketle boşluk doldurma ve cümle yazdırma*” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 29 incelendiğinde, metinde ve tabloda verilen kelimelerden hareketle boşluk doldurma ve cümle yazdırma çalışmasında “Kazak, Arnavutluk, Arnavut, Rusya, Rusça, Mısır, Mısırlı” kelimelerinin metinde ve tabloda verilmiş olan ülke, milliyet ve dil kavramlarıyla ilişkili olarak tamamlanması istenmiştir. Kavram haritası oluşturmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, kelimelerin bir birleriyle olan anlam ilişkilerini kullandırmak ve bu bağlamda yazılı etkinlik yaptırmak olarak değerlendirilebilir.

BENİM SINIFIM

Benim adım Anar. Ben Kazakistanlıyım. Benim babam iş adamı. Onun bir şirketi var. Annem ev hanımı, o çalışmıyor. Benim 2 kız kardeşim var. Kardeşlerim de üniversiteye gidiyorlar. İkisi de Hukuk Fakültesinde okuyorlar.

Ben İstanbul Üniversitesi Dil Merkezinde Türkçe öğreniyorum. Ben Kazakça, Rusça ve İngilizce biliyorum. Sınıfta çeşitli ülkelerden arkadaşlarım var. Benim en iyi arkadaşlarım Milena, Olga ve Hasan.

Milena 18 yaşında, o Arnavut. Milena Arnavutça ve İngilizce biliyor. Onun babası ve annesi öğretmen. Onun kardeşi yok.

Olga 19 yaşında ve Rusyalı. Olga İngilizce bilmiyor. Biz Olga ile bazen Türkçe bazen de Rusça konuşuyoruz. Onun babası polis, annesi hemşire. Olga'nın 1 kız kardeşi var. O da İstanbul'da. O Marmara Üniversitesinde öğrenci.

Hasan 21 yaşında ve Mısırlı. Hasan Arapça ve İngilizce biliyor. Onun babası mühendis, annesi Arapça öğretmeni. Onun 2 ağabeyi var.

Biz beraber çok eğleniyoruz. Dersten sonra İstanbul'u geziyoruz. İstanbul kalabalık ama çok güzel bir şehir.

5 Aşağıdaki boşlukları metne göre tamamlayalım ve örnekteki gibi cümleler kuralım.

İsim	Ülke	Milliyet	Dil
Anar	Kazakistan		Kazakça
Milena		Arnavut	
Olga		Rus	
Hasan			Arapça

Anar Kazakistanlı. O Kazak. O Kazakça konuşuyor.

Milena

Olga

Hasan

Şekil 29: İDMK’de alt başlıındaki metinde ve tabloda verilen kelimelerden hareketle boşluk doldurma ve cümle yazdırma stratejisi

4.1.2.4.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki Kavram Haritası Oluşturmaya Yönelik Stratejiler

YİTD’de bulunan “Ailemiz” ünitesi, “Evim, Adresim” alt başlıkları altında kavram haritası oluşturmaya yönelik olarak hazırlanmış kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

YİTD’de bulunan “Ailemiz” ünitesi, “Ailem ve Ben” alt başlığındaki 9 kelimenin kavram haritası oluşturmaya yönelik olarak hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de yer alan bu stratejide “boşluk doldurma” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 30 incelendiğinde, boşluk doldurma çalışmasında “*dede, anneanne, anne, baba, ağabey, abla, enişte, kız, oğul,*” kelimelerinin okuma metnine bağlı olarak, aile ağacı şeklinde oluşturulmuş kavram haritası aracılığıyla öğretilmek istendiği görülmektedir. Kavram haritası şeklinde oluşturulmuş aile ağacında aile bireylerinin isimleri verilerek hangi aile bireyi olduğu yazılmış ve bu şekilde kişi isimlerinden yola çıkılarak hedef kelimeler öğretilmek istenmiştir. Kavram haritası oluşturmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, kavram özellikleri içeren kelimeler arasında anlam ilişkisi kurarak kelime öğretiminde kolaylık sağlamak olarak değerlendirilebilir.

yöntemiyle hazırlanmış olan soy ağacındaki kişi isimlerinin kullanılarak tablo içerisinde verilen hedef kelimelerle cümle kurulması istendiği görülmektedir. Kavram haritası oluşturmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, kavram özellikleri içeren bu kelimeleri cümle bağlamında kişi isimleriyle anlamsal bir kurgu içerisinde kullanırmak olarak değerlendirilebilir.

C) Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Aşağıdaki soy ağacına göre yeni cümleler kurunuz.

anne | teyze | babaanne | baba | amca | kardeş
anneanne | hala | torun | dayı | dede | evlat/çocuk

Örnek:
Asi, Özlem'in babaannesidir.
Özlem, Asil'in torunudur.

Şekil 31: YİT'te “Ben Kimim?” alt başlığındaki örnek cümleden yola çıkarak yeni cümle yazma stratejisi

4.1.3. Yeni Kelime ve Kavram Öğrenmek İçin Kullanılan Stratejiler

Bu başlık altında “dil farkındalığı kazanma, iletişime açık olma, dinleme ve okuma alışkanlığı kazanma olmak üzere toplam üç farklı strateji değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

4.1.3.1. Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

Dil farkındalığı kazanmaya yönelik stratejilere dair nicel bulgular Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

İDMK			YİTD			YİT			
Benim Dünyam			Ailemiz			Merhaba			
Ailem	Arkadaşlarım	Ailemden Uzakta	Ailem ve Ben	Evim	Adresim	Ben ve Arkadaşlarım	Ben Kimim	O Nasıl Biri	Evim ve Çevrem
0	0	10	0	0	0	0	0	0	0

Tablo 8'in nicel verileri incelendiğinde; İDMK'de "Benim Dünyam" ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 10 kelimenin dil farkındalığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı görülmektedir. YİTD'de "Ailemiz" ünitesinde bulunan alt başlıklarda ve YİT'te "Merhaba" ünitesinde bulunan alt başlıklarda dil farkındalığı kazanmaya yönelik kelime öğretim stratejisinin bulunmadığı görülmektedir.

Her bir ders kitabında yer alan dil farkındalığı kazanmaya yönelik stratejiler aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.3.1.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

İDMK'de yer alan "Benim Dünyam" ünitesi "Ailem, Arkadaşlarım" alt başlıklarında dil farkındalığı kazanmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

İDMK'de yer alan "Benim Dünyam" ünitesi, "Ailemden Uzakta" alt başlığındaki 10 kelimenin dil farkındalığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir.

İDMK'de yer alan bu stratejide "*doğru olanı işaretleme*" yoluna başvurulmuştur.

Şekil 32 incelendiğinde, doğru olanı işaretleme çalışmasında "*pencere, İstanbul, su, kitap, ders, mektup, şarkı, saç, dizi, baba*" kelimelerinin ismin hal eki almamış şekilde, belirtme durum eki almış şekilde ve iyelik eki almış şekilde verilerek cümle bağlamında kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışma doğrultusunda dil farkındalığı stratejisi kullanılarak doğru olan kelime kullanımının seçilmesi istenmektedir. Dil farkındalığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, kelimelerin doğru kavranması, kullanımında bilinçli ve duyarlı olunması olarak değerlendirilebilir.

9 Hangisi doğru? İşaretleyelim.

1. Burası çok havasız. Lütfen şu pencere / pencereyi aç!
2. Yabancılar İstanbul / İstanbul'u çok beğeniyorlar.
3. Sağlıklı olmak için her gün iki litre su / suyu içiyorum
4. Her ay kütüphaneden kitap / kitabı alıyorum.
5. Bütün gün okula gidiyorum, ders / dersi çalışıyorum.
6. Mektup / mektubu aileme yazıyorum.
7. Hangi şarkı / şarkıyı dinliyorsun?
8. Saçlarım / saçlarımı tarıyorum.
9. Annem bu dizi/ diziyi çok seviyor.
10. Dün yolda baban / babanı gördüm.

Şekil 32: İDMK'de “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki doğru olanı işaretlemeye yönelik strateji

4.1.3.1.2 Yedi İklim Türkçe Ders Kitabında Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

YİTD incelendiğinde dil farkındalığı kazanmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır. Dil farkındalığı bireyin kendi sözlü ve yazılı dil kullanımını da denetleyebileceği biçimde, sözcük seçiminden, biçimbirimsel, söz dizimsel ve anlamsal yapı doğruluğuna, yazım ve noktalama kurallarından düşünce düzenleme, aktarma becerisine kadar dilin doğru ve etkin kullanımına yönelik olarak geliştirildiği bilinçli bir dil kullanım duyarlılığı olduğu için (Karadağ 2013, 90) bu stratejinin A1 Temel seviye kitaplarında bulunmaması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

4.1.3.1.3. YİT Ders Kitaplarındaki Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

YİTD incelendiğinde dil farkındalığı kazanmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır. Dil farkındalığı bireyin kendi sözlü ve yazılı dil kullanımını da denetleyebileceği biçimde, sözcük seçiminden, biçimbirimsel, söz dizimsel ve anlamsal yapı doğruluğuna, yazım ve noktalama kurallarından düşünce düzenleme, aktarma becerisine kadar dilin doğru ve etkin kullanımına yönelik olarak geliştirildiği bilinçli bir dil kullanım duyarlılığı olduğu için (Karadağ 2013, 90) bu stratejinin A1 Temel seviye kitaplarında bulunmaması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

4.1.3.2. İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler

İletişime açık olmaya yönelik stratejilere dair nicel bulgular Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler

İDMK			YİTD			YİT			
Benim Dünyam			Ailemiz			Merhaba			
Ailem	Arkadaşlarım	Ailemden Uzakta	Ailem ve Ben	Evim	Adresim	Ben ve Arkadaşlarım	Ben Kimim	O Nasıl Biri	Evim ve Çevrem
2	1	2	6	1	0	0	0	9	0

Tablo 9’un nicel verileri incelendiğinde; İDMK’de “Benim Dünyam” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 5 kelimenin, YİTD’de “Ailemiz” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 7 kelimenin, YİT’de “Merhaba” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 9 kelimenin iletişime açık olmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı görülmektedir.

Her bir ders kitabında yer alan iletişime açık olmaya yönelik stratejiler aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.3.2.1. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabında İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler

İDMK’de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi, “Ailem” alt başlığı altında öğretilmek üzere hazırlanmış doğrudan hedef kelimelere rastlanmamıştır. Bu alt başlık altında bulunan 2 etkinlik kapsamında “*açık uçlu soruları cevaplama, görsel seçerek anlatım yapma*” yollarına başvurulmuş, böylece öğrenenin düşüncelerini çevresindeki insanlara açmaları ve düşüncenin aktarılmasına aracılık edecek olan kelimelerin zihinde yapılandırılması istenmiştir.

Şekil 33 incelendiğinde, açık uçlu soruları cevaplama çalışmasında “Senin ailede kimler var? , Annen ve baban ne iş yapıyor?” sorularının cevapları istenmektedir. İletişime açık olmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, açık uçlu sorulara verilecek olan cevaplar aracılığıyla zihinde yeni kavramlar oluşturmak, bu stratejiyle birlikte kelime öğretimini çeşitlendirmek olarak değerlendirilebilir.

YA SİZ?

1. Senin ailende kimler var?
2. Annen ve baban ne iş yapıyor?

Şekil 33: İDMK’de “Ailem” alt başlığındaki açık uçlu soruları cevaplama yönelik strateji

Şekil 34 incelendiğinde, görsel seçerek anlatım yapma çalışmasında etkinlik içeriğinde verilmiş olan 12 görselin örnek diyalog çalışmasındaki gibi diyaloglar şeklinde anlatılması istenmektedir. Görsellerin içeriği incelendiğinde genel olarak aile kavramlarını içerdiği görülmektedir. Etkinlik kapsamında belirtilen hedef kelimeler olmadığı için iletişime açık olmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, görseller bağlamında zihinde oluşacak kelime gruplarının aktarılmasını sağlamak ve diyalog aracılığıyla yeni kelimeler ortaya çıkarmak olarak değerlendirilebilir.

KONUŞMA

11 Aşağıdaki resimlere bakalım. Bir resim seçelim. Bu resmi bir arkadaşımıza anlatalım. “Hangi resim?” diye soralım.

Örnek:

Öğrenci A: Ben genç bir babayım. Benim 2 çocuğum var. Çocuklarım küçük. Eşim zayıf ve uzun boylu. Ben, eşim ve çocuklarım bahçede yürüyoruz.

Öğrenci B: Resim 1.

Öğrenci A: Evet, doğru. Şimdi de sen bana anlat.

YAZMA

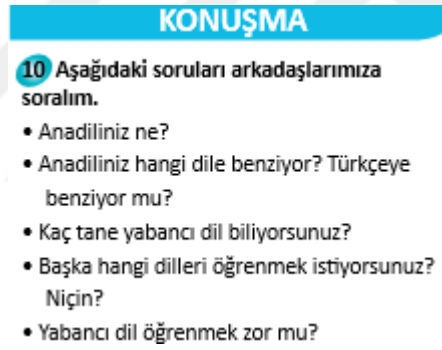
12 Aşağıdaki kelimeleri kullanalım ve ailemizi tanıtalım.

anne baba kız kardeş erkek kardeş ağabey amca
dayı teyze hala babaanne anneanne dede

Şekil 34: İDMK’de “Ailem” alt başlığındaki görsel seçerek anlatım yapmaya yönelik strateji

İDMK’de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi, “Arkadaşlarım” alt başlığında öğretilmek üzere hazırlanmış doğrudan hedef kelimelere rastlanmamıştır. Bu alt başlık altında bulunan 1 etkinlik kapsamında “açık uçlu soruları cevaplama” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 35 incelendiğinde açık uçlu soruları cevaplama etkinliğinde, “Ana diliniz ne? , Ana diliniz hangi dile benziyor? Türkçeye benziyor mu? , Kaç tane yabancı dil biliyorsunuz? , Başka hangi dilleri öğrenmek istiyorsunuz. Niçin? ,Yabancı dil öğrenmek zor mu?” sorularının cevaplanması istendiği görülmektedir. Açık uçlu soruları cevaplamaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu etkinlik incelendiğinde, sorulara verilen cevapların farklılık gösterebileceği görülmektedir. Bu stratejiyle hazırlanmış olan iletişime açık olmaya yönelik çalışmadaki amaç, açık uçlu sorulara verilecek cevaplar çerçevesinde her bir öğrenenden farklı cevaplar almak, öğrenenin kendi çevresindeki insanlarla iletişime geçmesi ve çevresindeki insanların düşüncelerini öğrenebilmesini sağlamak olarak değerlendirilebilir.

Şekil 35: İDMK’de “Arkadaşlarım” alt başlığındaki açık uçlu soruları cevaplamaya yönelik strateji

İDMK’de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi, “Ailemden Uzakta” alt başlığında öğretilmek üzere hazırlanmış olan doğrudan hedef kelimelere rastlanmamıştır. Bu alt başlıkta bulunan 2 etkinlik kapsamında “açık uçlu soruları cevaplama, yazıp anlatma” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 36 incelendiğinde, açık uçlu soruları cevaplamaya yönelik etkinlikte “Ailenizle nasıl görüşüyorsunuz? , Ailenize haftada kaç defa telefon ediyorsunuz? , Arkadaşlarınıza mektup yazıyor musunuz? , Bir günde kaç tane mesaj gönderiyorsunuz? , Günde kaç saatinizi bilgisayar karşısında geçiriyorsunuz? , Bilgisayarda genellikle ne yapıyorsunuz?” sorularının cevaplanması istendiği görülmektedir. Açık uçlu soruları cevaplamaya yönelik hazırlanmış bu etkinlik

incelendiğinde, her bir öğrenenin farklı cevaplar vermesi beklenmekte, bu yolla öğrenenler arasında farklı kelime kullanımlarının ortaya çıkması sağlanmaktadır. İletişime açık olmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, öğrenenlerin kendi düşüncelerini birbirlerine aktarırken kelime çeşitliliği sağlamak ve bu şekilde farklı kelime kullanımlarının öğretilmesini amaçlamak olarak değerlendirilebilir.

YA SİZ?

1. Ailenizle nasıl görüşüyorsunuz?
2. Ailenize haftada kaç defa telefon ediyorsunuz?
3. Arkadaşlarınıza mektup yazıyor musunuz?
4. Bir günde kaç tane mesaj gönderiyorsunuz?
5. Günde kaç saatinizi bilgisayar karşısında geçiriyorsunuz? Bilgisayarda genellikle ne yapıyorsunuz?

Şekil 36: İDMK’de “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki açık uçlu soruları cevaplamaya yönelik strateji

Şekil 37 incelendiğinde, yazıp anlatmaya yönelik etkinlikte “*Ailemizden uzakta yaşamamanın olumlu ve olumsuz yönlerini önce yazalım sonra anlatalım.*” yönergesi doğrultusunda yazılı ve sözlü şekilde etkinliğin gerçekleştirilmesi istenmiştir. İletişime açık olmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerinin düşüncelerini çevresindeki insanlara açarak ve düşüncelerini onlarla paylaşmak, böylece farklı kelime gruplarının kullanımını sağlamayı gerçekleştirerek kelime öğretimine katkıda bulunmayı sağlamak değerlendirilebilir.

KONUŞMA

- 12 Ailemizden uzakta yaşamamanın olumlu ve olumsuz yönlerini önce yazalım sonra anlatalım.

Şekil 37: İDMK’de “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki yazıp anlatmaya yönelik strateji

4.1.3.2.2. Yedi İklim Türkçe Ders Kitabındaki İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler

YİTD’de bulunan “Ailemiz” ünitesi, “Ailem ve Ben” alt başlığındaki 6 kelimenin iletişime açık olmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de yer alan bu stratejide “*inceleyip, karşılıklı konuşma*” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 38 incelendiğinde, “*yaş, kardeş, ad, kız, erkek, kaç*” kelimelerinin diyalog içerisinde sorular ve cevaplar yoluyla vurgulandığı, dil öğrencisinden bu diyalog inceledikten sonra aynı şekilde bir diyalog oluşturması istenerek “*yaş, kardeş, ad, kız, erkek, kaç*” kelimeleri bağlamında yeni kelimeler kullanması istendiği

görülmektedir. İletişime açık olmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, düşüncenin aktarılmasına aracılık eden kelimelerin zihinde tam olarak yapılanması ve yeni kelimeler öğrenilmesinin amaçlanması olarak değerlendirilebilir.

5. İnceleyelim, karşılıklı konuşalım.
Kaç Kardeşin Var?

Yaren Derya, senin kaç kardeşin var?
Derya Benim iki kardeşim var. Biri kız, biri erkek. İsimleri Canan ve Kenan. Senin kaç kardeşin var?
Yaren Benim de iki kardeşim var. Adları Zeynep ve Ömer. Zeynep yirmi iki yaşında. Ömer yirmi yaşında. Senin kardeşlerin kaç yaşında?
Derya Canan üç yaşında, Kenan dokuz yaşında.

Şekil 38: YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki inceleyip karşılıklı konuşmaya yönelik strateji

YİTD’de bulunan “Ailemiz” ünitesi, “Evim” alt başlığında öğretilmek üzere hazırlanmış doğrudan hedef kelimelere rastlanmamıştır. Bu alt başlıkta bulunan 1 etkinlik kapsamında “*görselleri inceleyip, anlatma*” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 39 incelendiğinde, görselleri inceleyip, anlatma etkinliğinde bir günde yapılan işlere dair altı farklı görselin sırayla verildiği görülmektedir. Günün sabah vaktinden akşam vaktine kadar yapılan işlerin sıralandığı bu görsellerde hedeflenmek istenilen kelimeler verilmemiştir. İletişime açık olmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, görseller aracılığıyla zihindeki yorumlama yeteneğinden faydalanmak ve oluşturulacak kelimeleri bu doğrultuda sunulmasını sağlamak olarak değerlendirilebilir.

Şekil 39: YİTD'de “Evim” alt başlığındaki görselleri inceleyip anlatmaya yönelik strateji

YİTD'de bulunan “Ailemiz” ünitesi, “Adresim” alt başlığı altında iletişime açık olmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

4.1.3.2.3. Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler

YİT'te bulunan “Merhaba” ünitesi, “Ben ve Arkadaşlarım”, Ben Kimim? , Evim ve Çevrem” alt başlıklarında iletişime açık olmaya yönelik kelime öğretim stratejisine rastlanmamıştır.

YİT'te bulunan “Merhaba” ünitesi, “O Nasıl Biri?” alt başlığındaki 9 kelimenin iletişime açık olmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİT'te yer alan bu *stratejide* “*okuyup, diyalog oluşturma*” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 40 incelendiğinde, okuyup, diyalog oluşturma çalışmasında “*kaç, kardeş, orta boylu, zayıf, uzun, saç, neşeli, konuşkan, özle-mek,*” kelimelerinin örnek diyalog içerisinde öğretildiği görülmektedir. Etkinlik çerçevesinde verilmiş olan yönergeyle birlikte dil öğrencisinden benzer bir diyalog yapması istenmiştir. İletişime açık olmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, diyalog yaptırarak öğrencinin yeni kelimeleri kullanmasını sağlamak, oluşturacağı diyalogdaki yeni kelimeleri önceden zihninde oluşturarak yeni kelime öğrenimi gerçekleştirmek olarak değerlendirilebilir.

KONUŞMA

Kaç Kardeşin Var?

A) Diyaloğu okuyunuz. Siz de bir diyalog oluşturunuz.

İbrahim : Adem, senin kaç kardeşin var?
 Adem : Benim iki kardeşim var. Siz kaç kardeşsiniz?
 İbrahim : Biz iki kardeşiz.
 Adem : Kardeşin nasıl biri?
 İbrahim : O; orta boylu, zayıf, uzun saçlı, neşeli
 ve konuşkan bir kız. Onu çok özleyorum.
 Adem : Benim kız kardeşim de neşeli ve
 konuşkandır.

Şekil 40: YİT’te “O Nasıl Biri?” alt başlığındaki okuyup diyalog oluşturmaya yönelik strateji

4.1.3.3. Dinleme ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

Dinleme ve Okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejilere dair nicel bulgular Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Dinleme ve Okuma Alışkanlığı kazanmaya Yönelik Stratejiler

İDMK			YİTD			YİT			
Benim Dünyam			Ailemiz			Merhaba			
Ailem	Arkadaşlarım	Ailemden Uzakta	Ailem ve Ben	Evim	Adresim	Ben ve Arkadaşlarım	Ben Kimim	O Nasıl Biri	Evim ve Çevrem
37	98	83	47	65	24	46	51	60	58

Tablo 10’un nicel verileri incelendiğinde; İDMK’de “Benim Dünyam” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 218 kelimenin, YİTD’de “Ailemiz” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 136 kelimenin, YİT’de “Merhaba” ünitesinde bulunan alt başlıklarda toplam 215 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı görülmektedir.

Her bir ders kitabında yer alan dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiler aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.1.3.3.1 İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Kitabındaki Dinleme ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

İDMK’de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi, “Ailem” alt başlığındaki 37 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlandığı tespit

edilmiştir. İDMK’de bulunan bu stratejide “okuma, dinleme” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 41 incelendiğinde, okuma çalışmasında “ben, ad, Sevim, Halil, koca, Suna, biz, kız, Mert, oğul, yaş, öğretmen, Beşiktaş, bir, lise, çalış-mak, baba, ağabey, git-mek, okul, karı, doktor, Şişli, hastane, kız kardeş, ilkokul, sınıf, Kabataş” kelimelerinin okuma metni içerisinde bir bağlam çerçevesinde verildiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, okuma becerisinin kelime hazinesi genişletmedeki etkisinden yararlanmak ve okuma alışkanlığı kazandırarak kelime öğretimi gerçekleştirmek olarak değerlendirilebilir.

Şekil 41: İDMK’de “Ailem” alt başlığındaki okumaya yönelik strateji

Şekil 42 incelendiğinde, dinleme çalışmasında “tarih, resim, öğretmen torun, gelin, oğul, koca” kelimelerinin dinleme metnine bağlı olarak hazırlanmış soruların cevapları olarak öğretildiği görülmektedir. Dinleme metnine bağlı olarak hazırlanmış olan açık uçlu soruları cevaplama ve kişilerin akrabalık bağlarını yazma çalışmalarında yukarıda belirtilmiş olan hedef kelimelerin etkinlik cevabı olarak yazılması istendiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dinleme becerisi çerçevesinde dil öğrencilerinin duyarak yeni kelime öğrenmesini ve öğrenilen bu kelimelerin oluşturulmuş etkinlikler çerçevesinde doğru kullanımını sağlamak olarak değerlendirilebilir.

DİNLEME

ZEHRA HANIM'IN TORUNLARI

9 10 Metni dinleyelim ve soruları cevaplayalım.

1. Mesut kaç yaşında?

2. Ömer ne iş yapıyor?

3. Dilek kaç yaşında ve ne iş yapıyor?

4. Zehra Hanım'ın torunları kim ve onlar kaç yaşındalar?

5. Zehra Hanım torunlarına niçin "genç arkadaşlarım" diyor?

10 11 Metni dinleyelim ve bu kişiler Zehra Hanım'ın nesi oluyor? Yazalım.

Suna
Derya
Mesut
Ömer
Dilek

Şekil 42: İDMK'de "Ailemiz" alt başlığındaki dinlemeye yönelik strateji

İDMK'de bulunan "Benim Dünyam" ünitesi, "Arkadaşlarım" alt başlığındaki 98 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK'de yer alan bu stratejide "okuma, dinleme" yollarına başvurulmuştur.

Şekil 43 incelendiğinde, okuma çalışmasında "ben, ad, Anar, Kazakistanlı, baba, iş adamı, o, bir, şirket, var, anne, ev hanımı, çalış-mak, kız kardeş, üniversite, git-mek, ikisi, hukuk, fakülte, oku-mak, İstanbul, dil, merkez, Türkçe, öğren-mek, Kazakça, Rusça, İngilizce, bil-mek, sınıf, çeşitli, ülke, arkadaş, Milena, Olga, Hasan, yaş, Arnavut, Arnavutça, öğretmen, yok, Rusyalı, bazen, polis, hemşire, Marmara, öğrenci, Hasan, Mısırlı, Arapça, mühendis, ağabey, beraber, çok, eğlen-mek, ders, gez-mek, kalabalık, ve, ama, güzel, şehir" kelimelerinin okuma metni içerisinde konu bütünlüğüne bağlı şekilde verildiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik şekilde hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırarak yeni kelime öğretimi gerçekleştirmek olarak değerlendirilebilir.

BENİM SINIFIM

Benim adım Anar. Ben Kazakistanlıyım. Benim babam iş adamı. Onun bir şirketi var. Annem ev hanımı, o çalışmıyor. Benim 2 kız kardeşim var. Kardeşlerim de üniversiteye gidiyorlar. İkisi de Hukuk Fakültesinde okuyorlar.

Ben İstanbul Üniversitesi Dil Merkezinde Türkçe öğreniyorum. Ben Kazakça, Rusça ve İngilizce biliyorum. Sınıfımda çeşitli ülkelerden arkadaşlarım var. Benim en iyi arkadaşlarım Milena, Olga ve Hasan.

Milena 18 yaşında, o Arnavut. Milena Arnavutça ve İngilizce biliyor. Onun babası ve annesi öğretmen. Onun kardeşi yok.

Olga 19 yaşında ve Rusyalı. Olga İngilizce bilmiyor. Biz Olga ile bazen Türkçe bazen de Rusça konuşuyoruz. Onun babası polis, annesi hemşire. Olga'nın 1 kız kardeşi var. O da İstanbul'da. O Marmara Üniversitesinde öğrenci.

Hasan 21 yaşında ve Mısırlı. Hasan Arapça ve İngilizce biliyor. Onun babası mühendis, annesi Arapça öğretmeni. Onun 2 ağabeyi var.

Biz beraber çok eğleniyoruz. Dersten sonra İstanbul'u geziyoruz. İstanbul kalabalık ama çok güzel bir şehir.

Şekil 43: İDMK'de yer alan “Arkadaşlarım” alt başlığındaki okumaya yönelik strateji

Şekil 44 incelendiğinde, dinleme çalışmasında “*Leyla, İran, İranlı, Farsça, matematik, öğretmen, müzik, dinle-mek, gitar, çal-mak, Sofia, Yanan, Yunanistan, Yunanca, manken, spor, yap-mak, Masako, Japonya, Japon, Japonca, öğrenci, dans, kurs, Osama, Ürdün, Ürdünlü, Arapça, doktor, resim, Igor, Rus, Rusya, Rusça, golf, oyna-mak*” kelimelerinin dinleme etkinliğine bağlı olarak öğretilmek istenilen hedef kelimeler olarak seçildiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik şekilde hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine dinleme alışkanlığı kazandırarak yeni kelime öğretimi gerçekleştirmek olarak değerlendirilebilir.

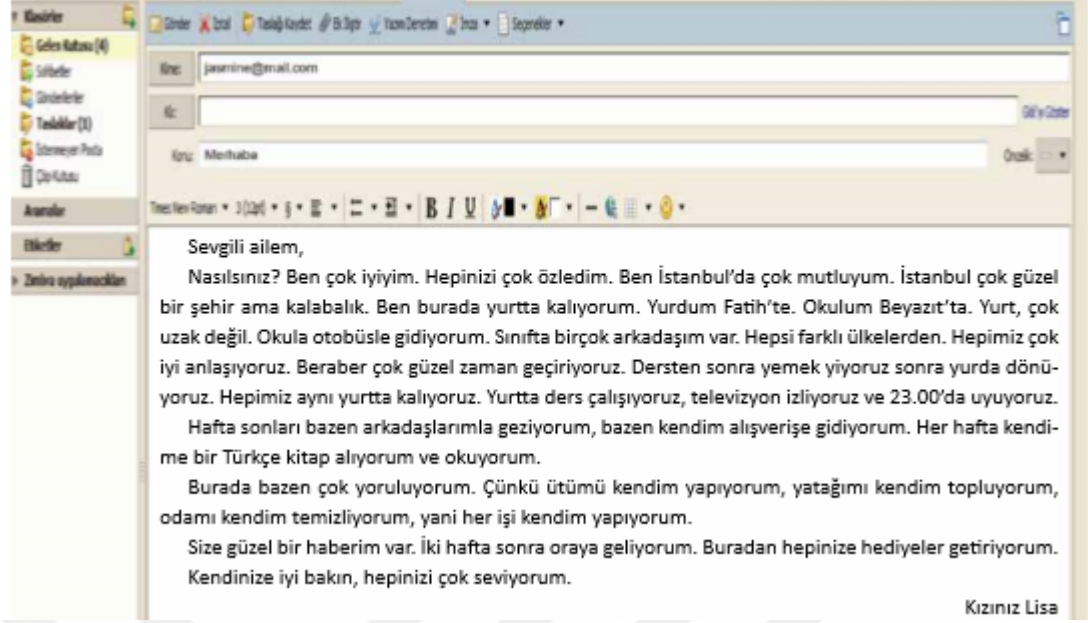
		
Adı: Ülkesi: Milliyeti: Dili: Mesleği: Hobileri:	Adı: Ülkesi: Milliyeti: Dili: Mesleği: Hobileri:	Adı: Ülkesi: Milliyeti: Dili: Mesleği: Hobileri:
		
Adı: Ülkesi: Milliyeti: Dili: Mesleği: Hobileri:	Adı: Ülkesi: Milliyeti: Dili: Mesleği: Hobileri:	Adı: Ülkesi: Milliyeti: Dili: Mesleği: Hobileri:

Şekil 44: İDMK’de “Arkadaşlarım” alt başlığındaki dinlemeye yönelik kelime öğretim stratejisi

İDMK’de bulunan “Benim Dünyam” ünitesi, “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki 83 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. İDMK’de bulunan bu stratejide “okuma, dinleme” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 45 incelendiğinde, okuma çalışmasında “sevgili, aile, nasıl, ben, çok, iyi, hepiniz, özle-mek, İstanbul, mutlu, güzel, şehir, ama, kalabalık, burada, yurt, kal-mak, Fatih, Beyazıt, uzak, değil, otobüs, git-mek, sınıf, birçok, hepsi, farklı, ülke, hepimiz, anlaş-mak, beraber, zaman, geçir-mek, ders, sonra, yemek, dön-mek, çalış-mak, televizyon, izle-mek, uyu-mak, hafta sonu, bazen, kendim, alışveriş, her, kitap, al-mak, oku-mak, yorul-mak, çünkü, ütü, yap-mak, yatak, topla-mak, oda, temizle-mek, yani, her, iş, siz, güzel, haber, iki, oraya, hediye, getir-mek, kendiniz, bak-mak, iyi” kelimelerinin okuma metni içerisinde konu bütünlüğüne bağlı şekilde verildiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik şekilde hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırarak yeni kelime öğretimi gerçekleştirmek olarak değerlendirilebilir.

SEVGİLİ AİLEM

Şekil 45: İDMK’de bulunan “Ailemden Uzakta” alt başlığındaki okumaya yönelik strateji

Şekil 46 incelendiğinde, dinleme çalışmasında “*görün-mek, problem, aile, telefon etmek, konuş-mak, yaz-mak, kendim, biz, iste-mek, yat-mak, kalk-mak, özle-mek, kendin*” kelimelerinin dinleme metni içerisinde bağlama bağlı kalarak, anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde boşlukların doldurulması istendiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine dinleme alışkanlığı kazandırarak yeni kelime öğretimi gerçekleştirmek olarak değerlendirilebilir.

Elena: Merhaba John, çok üzgün Bir mi var?
 John: Merhaba Elena. Hayır, hiçbir yok. Sadece çok özledim.
 Elena: O zaman ailene Annenle ve babanla ya da onlara mektup
 John: Her akşam ailemi arıyorum ama burada çok yalnız hissediyorum.
 Elena: Bence yalnız değilsin. senin arkadaşın. Ayrıca yalnız yaşamak hiç de kötü değil. Bazen çok eğlenceli.

John: Nasıl eğlenceli?

Elena: Mesela aileden hiçbir şey için izin eve geç geç geç kalkıyorsun, evde yüksek sesle müzik dinliyorsun. Yani, ne istiyorsun, onu yapıyorsun.

John: Peki, sen aileni hiç özlemiyor musun?

Elena: Elbette özleyorum. Ama ben şimdi buradayım, onlar Rusya'da. Ne zaman ailemi o zaman onlara ya da bilgisayardan konuşuyorum.

John: Bilgisayardan konuşmak çok iyi fikir.

Elena: Evet, çünkü onları hem duyuyorum hem de görüyorum. Sen de bunu yap.

John: Teşekkürler Elena, şimdi daha iyi hissediyorum.

Şekil 46: İDMK'de "Ailemden Uzakta" alt başlığındaki dinlemeye yönelik strateji

4.1.3.3.2 Yedi İklim Türkçe Ders Kitabında Dinleme ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

YİTD'de bulunan "Ailemiz" ünitesi, "Ailem ve Ben" alt başlığındaki 47 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD'de yer alan bu stratejide, "*dinleyip tamamlama, okuyup tamamlama*" yollarına başvurulmuştur.

Şekil 47 incelendiğinde, dinleyip tamamlama çalışmasında "*merhaba, ad, Meryem, yaş, beşinci, sınıf, öğrenci, İstanbul, yaşa-mak, Baba, Kemal, anne, Emine, kardeş, var, ağabey, Murat, o, mimar, abla, Yaren, lise*" kelimelerinin dinleme metni içerisinde anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde verildiği görülmektedir. Şekil 42 incelendiğinde, dinleme metninin altında verilmiş olan belirli kişilere ait olan görsellerin, "*merhaba, ad, Meryem, yaş, beşinci, sınıf, öğrenci, İstanbul, yaşa-mak, Baba, Kemal, anne, Emine, kardeş, var, ağabey, Murat, o, mimar, abla, Yaren, lise*" kelimelerinden yola çıkılarak uygun şekilde tamamlanması istendiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu

stratejideki amaç, dil öğrencilerine dinleme alışkanlığı kazandırarak yeni kelime öğretimi gerçekleştirmek olarak değerlendirilebilir.

Şekil 47: YİTD’de ‘Ailem ve Ben’ alt başlığında dinleyip tamamlamaya yönelik strateji

Şekil 48 incelendiğinde, okuyup tamamlama çalışmasında “*merhaba, anne, ad, Asuman, Kemal, baba, Mustafa, terzi, ev hanımı, bir, kız kardeş, var, o, Filiz, avukat, evli, koca, İrfan, çocuk, aile, çok, sev-mek, Zeynep, Esra, Ömer*” kelimelerinin okuma metni içerisinde anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde öğretildiği görülmektedir. Şekil 43 incelendiğinde, okuma metninin altında yer alan cümle tamamlama çalışmasında, “*merhaba, anne, ad, Asuman, Kemal, baba, Mustafa, terzi, ev hanımı, bir, kız kardeş, var, o, Filiz, avukat, evli, koca, İrfan, çocuk, aile, çok, sev-mek, Zeynep, Esra, Ömer*” kelimelerine bağlı olarak verilen cümlelerin kişi isimleriyle tamamlanması istendiği belirtilmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırarak yeni kelime öğretimi gerçekleştirmek olarak değerlendirilebilir.

Merhaba. Adım Kemal.
Annemin adı Asuman,
babamın adı Mustafa.
Babam terzi, annem
ev hanımı. Bir kız
kardeşim var. Onun
adı Filiz. O, 45 yaşında.
Kardeşim Avukat. O, evli.
Kardeşimin kocası İrfan.
Onların üç çocuğu var:
Zeynep, Ömer ve Esra.
Ailemi çok seviyorum.

Şekil 48: YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığında okuyup tamamlamaya yönelik strateji
YİTD’de bulunan “Ailemiz” ünitesi, “Evim” alt başlığındaki 65 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de bulunan bu stratejide “*dinleyip tamamlama, okuyup cevaplama, okuma*” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 49 incelendiğinde, dinleyip tamamlama çalışmasında “*burası, evimiz, çocuk odası, oda, mutfak, yok*” kelimelerinin dinleme metni içerisinde boş bırakıldığı, hedef kelime olarak belirlenen bu kelimelerin dinleme metninde bulunan boşluklara anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde yerleştirilmesi istendiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine dinleme alışkanlığı kazandırarak yeni kelime öğretimi geliştirmek olarak değerlendirilebilir.

Merhaba. Benim adım Esra. bizim evimiz. bir yatak odası, bir genç odası, bir oturma odası, bir, bir mutfak ve salon var. Benim odamda bir elbise dolabı ve yatak var. Yatak bir elbise dolabı, bir yatak ve bir masa var. Salonunda koltuk takımı, televizyon ve sehpa var. buzdolabı, mutfak dolabı ve ocak var. Balkonda sandalye var. Bahçemiz çok büyük ama havuz Evimizi çok seviyorum.

Şekil 49: YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki dinleyip tamamlamaya yönelik strateji

Şekil 50 incelendiğinde, okuyup cevaplama çalışmasında “*hava, çok, güzel, bütün, aile, bahçe, İrfan, mangal, et, Filiz, masa, , Mustafa, gazete, Asuman, çok, mutlu, Ömer, Esra, top, bisiklet*” kelimelerinin okuma metni içinde anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde verildiği görülmektedir. Okuma metnine bağlı olarak hazırlanmış olan açık uçlu soruları cevaplama çalışmasında öğretilmek istenilen hedef kelimelerin ise “*mangal, et, pişir-mek, masa, hazırla-mak, gazete, oku-mak, top, oyna-mak, bisiklet, bin-mek*” olduğu belirlenmiştir. Belirlenmiş olan bu kelime gruplarındaki “*pişir-mek, hazırla-mak, oku-mak, oyna-mak, bin-mek*” fiillerinin *şekil*

bilgisi(morfoloji) farkındalığına yönelik stratejiyle hazırlandığı ilgili bölümde belirtilmiştir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırarak yeni kelime öğretimi gerçekleştirmek olarak değerlendirilebilir.

Hava çok güzel. Bütün aile bahçede. İrfan, mangalda et pişiriyor. Filiz, masayı hazırlıyor. Mustafa, gazete okuyor. Asuman, Filiz'e yardım ediyor. Çocuklar çok mutlu. Ömer ve Esra top oynuyorlar. Zeynep, bisiklete biniyor.

1. İrfan ne yapıyor?

İrfan, mangalda et pişiriyor.

2. Filiz ne yapıyor?

3. Mustafa ne yapıyor?

4. Ömer ve Esra ne yapıyorlar?

5. Zeynep ne yapıyor?

Şekil 50: YİTD’de “Evim” alt başlığındaki okuyup cevaplamaya yönelik strateji

Şekil 51 incelendiğinde, okuma çalışmasında “oğul, kumanda, nerede, maç, başlamak, burada, baba, ama, anne, sev-mek, futbol, basketbol, haydi, sen, gel, otur, bak, sayın, seyirci, Mehmet, pota, altı, top, yakala-mak, ve, hidayet, pas, otur-mak, tut-mak, basket, gir-mek” kelimelerinin okuma metni içerisinde anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde verildiği görülmektedir. Şekil 52 incelendiğinde, okuma metnine bağlı olarak hazırlanmış olan açık uçlu soruları cevaplama çalışmasında, “anne, top, yakala-mak, Hidayet, pas, at-mak, tut-mak, pota, basket, gir-mek” kelimelerinin öğretilmek istenilen hedef kelimeler olarak seçildiği, açık uçlu sorulara bağlam oluşturacak şekilde yazılması istenmiştir. “Siz hangi takımı tutuyorsunuz?” açık uçlu sorusunda ise okuma metnine bağlı kalmayarak dil öğrencilerinden farklı takım adlarının söylemeleri istenmiştir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmak, okuma alışkanlığı kazandırırken yeni kelimeler öğrenmelerine olanak sağlamak ve *son açık uçlu soru* kapsamında zihinde var olan kelimeleri söylemesini isteyerek kelime öğretimine katkıda bulunmak olarak değerlendirilebilir.

Kemal Oğlum, kumanda nerede? Maç başlıyor.
Sedat Burada baba! Ama annem maç sevmiyor.
Kemal Annen futbol maçını sevmiyor ama basketbol maçını seviyor. Haydi, sen de gel, otur! Bak maç başlıyor!

Sayın seyircileri Mehmet pota altında topu yakalıyor ve Hidayet'e pas atıyor. Hidayet topu tutuyor ve potaya atıyor. Evet, top potaya giriyor ve baskeettti!

Şekil 51: YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki okuyup cevaplamaya yönelik strateji

1. Kemal ve Sedat ne yapıyorlar?

Kemal ve Sedat televizyonda maç seyrediyorlar.

2. Kim futbol maçını sevmiyor?

3. Mehmet pota altında ne yapıyor?

4. Hidayet topu ne yapıyor?

5. Top potaya giriyor mu?

6. Siz hangi takımı tutuyorsunuz?

Şekil 52: YİTD’de “Ailem ve Ben” alt başlığındaki okuyup cevaplamaya yönelik açık uçlu sorular

Şekil 53 incelendiğinde, okuma çalışmasında “Murat, araba, oturmak, Yaren, ağlamak, gül-mek, ayakta dur-mak” kelimelerinin cümle bağlamında kullanıldığı görülmektedir. Okunması istenen hedef cümleler incelendiğinde, şimdi zaman eki kullanımının olumlu ve olumsuz çekiminin cümle okuma etkinliği aracılığıyla öğretilmek istendiği, şimdiki zaman eki kullanımının olumsuz çekiminde meydana gelen “ünlü daralması” ses olayının “gel-mek, oku-mak” fiilleri örnek gösterilerek öğretilmek istendiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırırken yeni kelime öğretimi yapmak ve okuma metni içerisindeki ses olayları gösterme olarak değerlendirilebilir.

Şekil 53: YİTD’de Evim” alt başlığındaki okumaya yönelik strateji

YİTD’de bulunan “Ailemiz” ünitesi, “Adresim” alt başlığındaki 24 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİTD’de yer alan bu stratejide, “*dinleyip cevaplama, okuyup cevaplama, okuyup tamamlama*” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 54 incelendiğinde, dinleyip cevaplama çalışmasında “*Aslı, Çamlıca, mahalle, otur-mak, Çankaya, ilçe, Selim, okul, git-mek, ulus*” kelimelerinin dinleme metni içerisinde öğretilecek olan hedef kelimeler olarak verildiği görülmektedir. Dinleme metnine bağlı olarak hazırlanmış olan açık uçlu soruların cevapları incelendiğinde hedef kelime olarak belirlen kelimelerin açık uçlu sorular aracılığıyla öğretilmek istendiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik hazırlanmış bu stratejideki amaç, dil öğrencilerine dinleme alışkanlığı kazandırırken yeni kelime öğretimi yapmak olarak değerlendirilebilir.

Şekil 54: YİTD’de “Adresim” alt başlığındaki dinleyip cevaplama yönelik çalışma

Şekil 55 incelendiğinde, okuyup cevaplama çalışmasında “gel-mek, çarşı, ev” kelimelerinin okuma etkinliği çerçevesinde oluşturulmuş olan diyalog çalışması içinde verildiği görülmektedir. Şekil 50 incelendiğinde, aynı etkinlik altında bulunan görselleri açık uçlu sorularla cevaplama çalışmasında “sinema, kütüphane, postane” kelimelerinin açık uçlu soruların cevabı olarak verildiği ve bu yolla kelime öğretimi yapıldığı görülmektedir. Sorulara verilen cevaplar doğrultusunda adın ayrılma hâl ekinin eklendiği sözcüklerde meydana getirdiği ünsüz yumuşaması ses olayının da farkındalık oluşturacak şekilde etkinlikte öğretildiği görülmektedir. Şekil 50 kapsamında bulunan dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik şekilde hazırlanmış olan bu çalışmalarda amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırırken yeni kelime öğretimi yapmak ve dil bilgisi farkındalığı kazandırmak olarak değerlendirilebilir.

5. Okuyalım, cevaplayalım, karşılıklı konuşalım.
Nereden Geliyorsun?

Filiz Nereden geliyorsun?
Merve Çarşıdan geliyorum.
Filiz Sen nereden geliyorsun?
Filiz Evden geliyorum.

sinema
kütüphane
postane

Nereden geliyor?
.....
Nereden geliyor?
.....
Nereden geliyor?
.....

a, i, o, u → -Dan
e, i, ö, ü → -Den
d → t

a, i, o, u → a
e, i, ö, ü → e
oda(y)a
bahçe(y)e

Şekil 55: İDMK’de “Adresim” alt başlığındaki okuyup tamamlamaya yönelik strateji

Şekil 56 incelendiğinde, okuyup tamamlama çalışmasında “*hastane, üniversite, market, ev, sinema, park, kütüphane, müze*” kelimelerinin adın ayrılma durum ekiyle ve yönelme durum ekiyle birlikte kullanıldıkları görülmektedir. “*Hastane, market, sinema, kütüphane*” kelimelerinin adın ayrılma durum ekiyle, “*üniversite, ev, park, müze*” kelimelerinin ise adın yönelme durum ekiyle cümle içerisinde anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde kullanılarak uygun boşlukların tamamlanması istenmiştir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik şekilde hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırırken yeni kelime öğretimi yapmak ve dil bilgisi farkındalığı kazandırmak olarak değerlendirilebilir.

6. Okuyalım, tamamlayalım.
Nerden Nereye?

Sema nereden çıkıyor?
Sema hastaneden çıkıyor.
Nereye gidiyor?
Üniversiteye gidiyor.

Hasan nereden çıkıyor?
Hasan çıkıyor.
Nereye gidiyor?
..... gidiyor.

Canan nereden çıkıyor?
Canan çıkıyor.
Nereye gidiyor?
..... gidiyor.

Emin nereden çıkıyor?
Emin çıkıyor.
Nereye gidiyor?
..... gidiyor.

hastane
market
sinema
kütüphane

üniversite
ev
park
müze

Şekil 56: YİTD’de “Adresim” alt başlığındaki okuyup tamamlamaya yönelik strateji

4.1.3.3 Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabındaki Dinleme ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

YİT’te bulunan “Merhaba” ünitesi “Ben ve Arkadaşlarım” alt başlığındaki 46 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİT’te yer alan bu stratejide, “okuyup cevaplama, dinleyip boşlukları doldurma” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 57 incelendiğinde, okuyup cevaplama çalışmasında “*merhaba, ben, Amina, siz, ad, nerelisiniz, Kırgızistan, Bosna, memnun ol-mak, görüşmek üzere, görüşürüz*” kelimelerinin karşılıklı diyalog çalışması içerisine yerleştirildiği görülmektedir. Şekil 58 incelendiğinde okuma metnine bağlı olarak hazırlanmış olan kişi tanıtım kartlarındaki “*ad, soyad, yaş, doğum yeri, ülke, öğrenim durumu, telefon, e-posta*” kelimelerinin tanıtım kartları aracılığıyla öğretildiği görülmektedir. Şekil 52 ve 53’e bağlı olarak hazırlanmış olan çoktan seçmeli sorularda “*Kırgızistan, lisans*” kelimelerinin öğretilmek istenilen hedef kelime olarak belirlendiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırırken yeni kelime öğretimi yapmak olarak değerlendirilebilir.

B Memnun Oldum!

Amina : Merhaba, ben Amina. Sizin adınız nedir?
Erkin : Merhaba, benim adım Erkin.
Amina : Nerelisiniz?
Erkin : Ben Kırgızistanlıyım, siz nerelisiniz?
Amina : Ben Bosnalıyım. Memnun oldum, Erkin.
Erkin : Ben de memnun oldum, Amina.
Görüşmek üzere.
Amina : Görüşürüz.

? ANLAMA

A) Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.
1. Erkin nereli?
a) Tanzanyeli b) Kırgızistanlı c) Bosnalı
2. Amina'nın öğrenim durumu nedir?
a) Lise b) Lisans c) Yüksek lisans
3. Hamis kaç yaşında?
a) 17 b) 22 c) 24
4. Amina'nın soyadı nedir?
a) Kazangap b) Miyami c) Oruçevic

Şekil 57: YİT’de “ Ben ve Arkadaşlarım” alt başlığındaki okuyup cevaplama yönelik strateji

1. Notin

Ben ve Arkadaşlarım

Adı: Erkin
Soyadı: Kazangap
Yaşı: 24
Doğum Yeri: Bıkkek
Ülkesi: Kırgızistan
Öğrenim Durumu: Yüksek Lisans
Telefon: 00-996 901 26 57
E-posta: kazangap@mail.com

Adı: Amina
Soyadı: Oruçoviç
Yaşı: 22
Doğum Yeri: Saraybosna
Ülkesi: Bosna Hersek
Öğrenim Durumu: Lisans
Telefon: 00-387 918 72 63
E-posta: amina@vnet.com

Adı: Hamis
Soyadı: Miyami
Yaşı: 17
Doğum Yeri: Darüsselam
Ülkesi: Tanzanya
Öğrenim Durumu: Lise
Telefon: 00-255 228 93 84
E-posta: hamis@mail.com

A Merhaba!

Merhaba! Benim adım Hamis.
Benim ülkenin adı Tanzanya.
On yedi (17) yaşındayım.
Öğrenciyim.

B Memnun Oldum!

Amina : Merhaba, ben Amina. Sizin adınız nedir?
Erkin : Merhaba, benim adım Erkin.
Amina : Neresisiniz?
Erkin : Ben Kırgızistanlıyım, siz neresisiniz?
Amina : Ben Bosnalıyım. Memnun oldum, Erkin.
Erkin : Ben de memnun oldum, Amina.
Görüşmek üzere.
Amina : Görüşürüz.

Şekil 58: YİT’te “Arkadaşlarım ve Ben” alt başlığındaki okuyup cevaplamaya yönelik strateji

Şekil 59 incelendiğinde, dinleyip boşlukları doldurma çalışmasında “*beton, cadde, uçak, üzüm, orman, örnek, ışık, iğne, anne, elma, askı, duvar, yağmur, tahta, okul, öğrenci, resim, sınıf, Konya, defter, tatil, sanat, pasta, üniversite, sandalye*” kelimelerinin bazı harfleri eksik bırakılarak dil öğrencisinden dinleme etkinliği kapsamında doldurulması istendiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine dinleme alışkanlığı kazandırırken kelime öğretimi sağlamak olarak değerlendirilebilir.

DİNLEME

A) Dinleyiniz. Boşlukları doldurunuz.

1. ...eton	6. ...rnek	11. a...ı	16. ö...re...ci	21. t...t...ı
2. ...adde	7. ...şık	12. ...u...ar	17. ...e...im	22. s...na...
3. ...çak	8. ...ğne	13. ya...m...r	18. s...nı...	23. ...a...ta
4. ...züm	9. ...nn...	14. ta...ta	19. ...a...ya	24. ...nl...ers...t...
5. ...rman	10. ...lm...	15. oku...	20. de...er	25. sa...a...e

Şekil 59: YİT’de “Arkadaşlarım ve Ben” alt başlığındaki dinleyip boşlukları doldurmaya yönelik strateji

YİT’te bulunan “Merhaba” ünitesi “Ben Kimim?” alt başlığındaki 51 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİT’te bulunan bu stratejide “*okuma anlama, dinleyip işaretleme*” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 60 incelendiğinde okuma anlama çalışmasında “*merhaba, ben, emekli, evli, eş, mühendis, biz, bir, kız, var, o, avukat, iki, çocuk, Ozan, ve, Hande, üç, yaş, büyük, öğrenci, onlar, öğretmen, doktor, Gül, oğlan, ad, Elif, Can, sekiz, on bir, Ankara, yaşa-mak, Almanya, doğum, İstanbul, anne, ev hanımı, şimdi, Rize, baba, hayat, değil, kalabalık, aile, ünlü, sanatçı, şarkı, söylemek, konser, bekle-mek*” kelimelerinin kutucuklar içinde bulunan okuma metni içerisinde verildiği görülmektedir. Şekil 61 incelendiğinde metne bağlı olarak hazırlanmış olan anlamaya yönelik stratejide metne bağlı olarak oluşturulan çoktan seçmeli sorular aracılığıyla metin içinde öğretilmiş olan kelimelerin tekrar amaçlı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırırken yeni kelime öğretimi sağlamak olarak değerlendirilebilir.

Şekil 60: YİT'de "Ben Kimim?" alt başlığındaki okuma anlamaya yönelik strateji

ANLAMA	
A) Aşağıdaki soruları metinlere göre cevaplayınız. - Can kaç yaşındadır? - Mehmet'in ailesinde kaç kişi vardır? - Zehra'nın kızı ne iş yapıyor? - Hande'nin abisi kimdir? - Tarkan nerede yaşıyor? - Tarkan'ın annesi şimdi nerede?	B) Metne göre doğru seçeneği işaretleyiniz. - Mehmet'in kızının adı nedir? a) Gül b) Bif c) Can - Tarkan'ın kaç kardeşi vardır? a) 5 b) 4 c) 3 - Zehra'nın eşinin işi nedir? a) doktorluk b) avukatlık c) mühendislik
- Birinci metne göre hangisi yanlıştır? a) Mehmet'in kızı on bir yaşındadır. b) Mehmet ve Gül'ün iki çocuğu vardır. c) Onlar Ankara'da yaşıyor. - İkinci metne göre hangisi yanlıştır? a) Zehra'nın kızı avukattir. b) Hande'nin dedesi mimardır. c) Zehra'nın iki torunu vardır. - Üçüncü metne göre hangisi doğrudur? a) Tarkan Fize'de yaşıyor. b) Tarkan İstanbul doğumludur. c) Tarkan bir sanatçidir.	

Şekil 61: YİT'te "Ben Kimi?" alt başlığında anlamaya yönelik strateji

Şekil 62 incelendiğinde dinleyip işaretleme çalışmasında, cümle olarak verilmiş olan yargıların dinleme metnine göre doğru veya yanlış ifadeler olup olmadığı ölçülmek istenmiştir. Bu dinleme çalışmasının; dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik bir kelime öğretim stratejisini içermediği, sadece cümle kapsamında değerlendirme içerdiği görülmektedir.

DİNLEME

A) Aşağıdaki cümleleri metne göre işaretleyiniz.
(Doğru: ✓, Yanlış: ✗)

1. Emre'nin iki kardeşi var.	
2. Hakan, Sibel'den küçük.	
3. Emre'nin annesi hemşire.	
4. Emre'nin ayakkabı mağazası var.	
5. Emre on sekiz yaşında.	

Şekil 62: YİT'te “Ben Kimim?” alt başlığındaki dinleyip işaretleme stratejisi

YİT'te bulunan “Merhaba” ünitesi “O Nasıl Biri?” alt başlığındaki 60 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİT'te bulunan bu stratejide “*okuyup anlama, dinleyip doğru kelimeyi seçme*” yollarına başvurulmuştur.

Şekil 63 incelendiğinde, okuyup anlama çalışmasında “*Haluk, tiyatro, oyuncu, uzun boy, zayıf, göz, kahverengi, saç, kısa, neşeli, güler yüzlü, ama, biraz, geveze, sahne, bazen, şişman, kel, sinirli, uzun saçlı, komik, bazen, üzgün, insan, ol-mak, oyun, ağla-mak, gibi, kız-mak, mutlu ol-mak, utangaç, veya, korkunç, ol-mak, çünkü, hayat*” kelimelerinin okuma metni içinde anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde verildiği görülmektedir. Okuma metni içinde öğretilen bu hedef kelimeler, okuma metni altında yer alan anlama sorularıyla da tekrar edilmiş ve kalıcı öğrenme sağlanmaya çalışılmıştır. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırırken yeni kelime öğretimi sağlamak olarak değerlendirilebilir.

3. Metin

O Nasıl Biri?

Haluk, bir tiyatro oyuncusu. Yirmi üç yaşında, uzun boylu ve zayıf. Onun gözleri kahverengi, saçları kısadır. Haluk, neşeli ve güler yüzlü ama biraz geveze. O, sahnede bazen şişman, kel ve sinirli; bazen uzun saçlı, komik ve neşeli; bazen de üzgün bir insan oluyor. Tiyatrocu arkadaşları da onun gibi, oyunlarda ağlıyor, gülüyor, kızıyor; mutlu, utan-
gaç veya korkunç oluyor. Çünkü hayat bir tiyatro...

ANLAMA

A) Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Haluk'un mesleği ne?
.....
2. Haluk kaç yaşında?
.....
3. Haluk'un boyu ve kilosu nasıl?
.....
4. Haluk'un gözleri ne renk?
.....

Şekil 63: YİT'te “O Nasıl Biri?” alt başlığındaki okuyup anlamaya yönelik strateji

Şekil 64 incelendiğinde, dinleyip doğru kelimeyi seçme çalışmasında “*boylusun, saçlıyım, gözlüyüm, gözlerin, yüzün, ellerin, zayıf, büyük dalgalı, şişman, sinirlisin, iyiyim, güler yüzlü, dağınık, utangaç*” kelimelerinin dinleme etkinliği içinde yazılı şekilde verildiği görülmektedir. Şekil 59 incelendiğinde dinleme metnindeki öğretilmek istenilen hedef kelimelerin görseller yoluyla desteklemesi amacıyla hedef kelimelerin yanına görselleri yerleştirilmiştir. Görseller ile birlikte sunulmuş olan bu çalışmada öğretilmek istenilen hedef kelimelerin “*uzun saçlıyım, mavi gözlerin, dalgalı saç, şişman adam, dağınık oda*” olduğu görülmektedir. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine dinleme alışkanlığı kazandırırken yeni kelime öğretimini sağlamak olarak değerlendirilebilir.

DİNLEME

A) Dinleyiniz. Doğru kelimeyi seçiniz. Cümleyi tamamlayınız.

-
 - a) boylusun
 - b) saçlıym
 - c) gözülüym
-
 - a) gözlerin
 - b) yüzün
 - c) ellerin
-
 - a) zayıf
 - b) büyük
 - c) dalgalı
-
 - a) şişman
 - b) sinirlisin
 - c) iyiyim
-
 - a) güler yüzlü
 - b) dağınık
 - c) utangaç

Şekil 64: YİT’te “O Nasıl Biri?” alt başlığındaki dinleyip doğru kelimeyi seçmeye yönelik strateji

YİT’te bulunan “Merhaba” ünitesi “Evim ve Çevrem ” alt başlığındaki 58 kelimenin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyle hazırlandığı tespit edilmiştir. YİT’te bulunan bu stratejide “okuyup anlama ” yoluna başvurulmuştur.

Şekil 65 incelendiğinde, okuyup anlama çalışmasında “*ben, ad, Buğra, Ankara, Emek, semt, otur-mak, burada, büyük, cadde, bir, var, bu, cadde, kalabalık, çok, gürültü, ama, şehir, merkez, yakın, otobüs, metro, durak, karşısı, arkası, küçük, market, alışveriş, yap-mak, eczane, yanında, akın, apartman, yedinci, kat, ev, iki, oda, salon, geniş, aydınlık, mutfak, yan, yatak odası, çalışma odası, kuzey, taraf, için, karanlık, en, güzel, yer, balkon, buradan, gör-mek, hiç, sıkıl-mak*” kelimelerinin

okuma metni içinde anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde verildiği görülmektedir. Okuma metni içinde öğretilen kelimeler, metin altında bulunan anlamaya yönelik açık uçlu sorular ve doğru yanlış çalışmalarıyla tekrar edilmiş ve bu yolla yeni öğrenilen kelimelerin pekiştirilmesi sağlanmıştır. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik olarak hazırlanmış olan bu çalışmadaki amaç, dil öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırırken yeni kelime öğretimini sağlamak olarak değerlendirilebilir.

4. Metin

Evim ve Çevrem

Benim adım Buğra. Ankara'da, Emek semtinde oturuyorum. Burada büyük bir cadde var. Bu cadde kalabalık ve çok gürültülü. Ama şehir merkezine çok yakın. Otobüs ve metro durağı, caddenin karşısında. Durakların arkasında küçük bir market var. Ben o marketten alışveriş yapıyorum. Marketin karşısında bir eczane var. Benim evim, eczanenin yanında, Akin Apartmanı'ndadır.

Ben apartmanın yedinci katında oturuyorum. Evim iki oda, bir salon. Salon geniş ve aydınlık. Mutfak, salonun yanında. Yatak odası ve çalışma odası evin kuzey tarafında. Bunun için o odalar biraz karanlık. Evimin en güzel yeri balkondur. Bütün caddeyi buradan görüyorum. Evimde hiç sıkıyorum.

ANLAMA

A) Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

1. Buğra hangi semtte oturuyor?
2. Otobüs ve metro durağı nerededir?
3. Buğra nereden alışveriş yapıyor?
4. Buğra kaçınıc katda oturuyor?
5. Evin salonu nasıldır?

B) Aşağıdaki cümleleri metne göre işaretleyiniz
(Doğru: ✓, Yanlış: ✗).

Yazarın evi küçük bir cadde üstündedir.	☒
Eczane, marketin karşısındadır.	☐
Mutfak, salonun yanındadır.	☐
Evin en güzel yeri banyosudur.	☐
Market, durakların arkasındadır.	☐

Şekil 65: YİT'te "Evim ve Çevrem" alt başlığında okuyup anlamaya yönelik strateji

4.2. Öğretmenlerin Sınıf İçerisinde Kullandığı Kelime Öğretim Stratejilerine Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, yabancılara Türkçe derslerinde dil öğreticiliği yapan ders öğretmenlerinin ders sürecinde kullandıkları kelime öğretim stratejileri yapılandırılmış gözlem ve anket bulguları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Gözlem sonuçları ve anket bulguları ilgili başlıklar altında sırasıyla yorumlanmıştır. Öğretmenlerin kullandığı kelime öğretim stratejilerine yönelik anket sonuçları toplu olarak Ek-1, Ek-2, Ek-3' te gösterilmiştir.

4.2.1. Bilinmeyen Bir Kelime İle Karşılaşıldığında, Kelime Anlamını Çözmek İçin Kullanılan Stratejilere Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında öğretmenlerin sınıflarda kullandıkları “kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurma, kelimeyi başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama, şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığını kullanma, tahmin etme, sözlük kullanma, görsellerden yararlanma ve canlandırma yapma” olmak üzere toplam yedi farklı kelime öğretme stratejisi değerlendirilmiş, ders öğreticilerinin katılım sağladığı anket sonuçları incelenerek yorumlanmıştır.

4.2.1.1 Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler

Kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvuruya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6. Kelimenin İçinde Bulunduğu Bağlama Başvurmaya Yönelik Stratejiler

Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Bağlama başvurarak öğretim.	1	1,1	5	5,6	45	50	39	43,3

Kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvuruya yönelik anket bulguları incelendiğinde, dil öğreticilerinden 1 kişinin (%1,1) bu stratejiye hiç başvurmadığı, 5 kişinin (%5,6) bazen başvurduğu, 45 kişinin (%50) sık sık başvurduğu, 39 kişinin (%43,3) ise her zaman başvurduğu görülmektedir. Anket bulguları incelendiğinde, bağlama başvuruya yönelik stratejinin kullanım sıklığının her zaman ve sık sık seçenekleri toplamında %93,3 oranıyla yüksek olduğu görülmektedir.

Dil öğreticilerine yönelik yapılan gözlem sürecinde kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvuruya yönelik kelime öğretim stratejisine sık sık başvurduğu gözlemlenmiştir. Bağlama başvuruya yönelik olarak kullanılan bu stratejiye ders süresince *şahıs zamirlerinin kullanımında, iyelik eklerinin kullanımında, cümle gruplarının çözümlenmesinde* başvurulmuştur. O1 ve O2 öğreticilerinin, şahıs zamirlerinin öğretiminde “ben, sen, o, biz, siz, onlar” kelimelerini metin içerisinde

hangi anlamda kullanıldığını, ilgili şahıs zamirlerine gelen iyelik eklerinin kendinden önce ve sonra bulunan kelime ve kelime gruplarıyla nasıl bir anlam ilişkisi içerisinde olduğunun farkındalığına yönelik çalışmalar yaptığı gözlemlenmiştir. O5 kodlu dil öğreticisinin iyelik eklerinin anlatımında “benim dolabım, senin dolabın, onun dolabı, benim kalbim, senin kalbin, onun kalbi” örneklerinden yola çıkarak *dolap* ve *kalp* kelimelerinin anlatımında hedef kelimelerin iyelik ekleriyle birlikte anlamsal bütünlük çerçevesinde anlattığı ve bu teknikle kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurmaya yönelik stratejiyi kullandığı gözlemlenmiştir. O6 kodlu dil öğreticisi, “Masanın üstünde kalem var” cümle grubundaki *üstünde* kelimesinin anlatımında masa, kalem, var kelimelerini tahtaya ayrı ayrı yazarak kalem nerede sorusunu dil öğrencilerine yönlendirmiş, bu stratejiyle *üstünde* kelimesinin cümle içindeki diğer kelimelerle olan anlam ilişkisinin farkındalığını göstererek bağlama başvurmaya yönelik stratejiyi *üstünde* kelimesinin anlatımında kullanmıştır. O8 kodlu dil öğreticisinin, “doktor hemşire, itfaiye, kasap, şoför, pilot” meslek isimlerini anlatımında her bir kelime için bir cümle oluşturduğu ve bu meslek isimlerini cümle içindeki bağlama başvurarak anlattığı gözlemlenmiştir. O8 kodlu dil öğreticisinin, *doktor* kelimesini “Doktor hastanede çalışıyor ve hastaları tedavi ediyor”, hemşire kelimesini “Hastanede çalışıyor ve doktora yardım ediyor”, itfaiye kelimesini, *itfaiye* yangın söndürüyor, *kasap* kelimesini, kasap et satıyor, *şoför* kelimesini, şoför araç kullanıyor, pilot kelimesini, pilot uçak kullanıyor şeklinde öğrettiği gözlemlenmiş ve bu şekilde bağlama başvurmaya yönelik stratejiye başvurduğu görülmüştür. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

4.2.1.2. Kelimeyi Başka İfade, Cümle ve Metin Bağlamında Aramaya Yönelik Stratejiler

Kelimeyi başka ifade, cümle ve metin bağlamında aramaya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7. Kelimeyi Başka İfade, Cümle Ve Metin Bağlamında Aramaya Yönelik Stratejiler

Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Başka ifade, cümle ve metin bağlamında aramaya yönlendiririm.	5	5,6	29	32,2	38	42,2	18	20

Kelimeyi başka ifade, cümle ve metin bağlamında aramaya yönelik anket bulguları incelendiğinde, dil öğretmenlerinden 5 kişinin (%5,6) bu stratejiye hiç başvurmadığı, 29 kişinin (%32,2) bazen başvurduğu, 38 kişinin (%42,2) sık sık başvurduğu, 18 kişinin (%20) ise her zaman başvurduğu görülmektedir. Anket bulguları incelendiğinde, kelimeyi başka ifade, cümle ve metin bağlamında aramaya yönelik stratejinin kullanım sıklığının bazen ve sık sık seçenekleri toplamında %74,2 oranıyla orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Ancak yapılan gözlem sürecinde on farklı kodla tanımlanmış olan dil öğretmenlerinin, kelimenin anlamını kesinleştirmek ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullandığı stratejilerden olan kelimeyi başka ifade, cümle ve metin bağlamında aramaya yönelik stratejiye başvurmadığı gözlemlenmiştir. Yapılan sınıf içi gözlemlerden elde edilen verilerde bu stratejinin kullanılmadığı gözlemlenmesine rağmen dil öğretmenlerinden otuz sekiz kişinin sık sık, on sekiz kişinin ise her zaman kullandığını sonucuna ulaşılması düzeye uygun ders anlatımı yapılmadığının, dil öğretmenlerinin alan bilgisi eksikliği olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

4.2.1.3. Şekil Bilgisi (Morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler

Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığına yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8: Şekil Bilgisi (Morfoloji) Farkındalığını Kullanmaya Yönelik Stratejiler

Bilinmeyen bir kelime ile karşılaştığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Şekil bilgisi(morfoloji) farkındalığını kullanırım.	4	4,4	34	37,8	38	42,2	14	15,6

Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığına yönelik anket bulguları incelendiğinde, dil öğretmenlerinden 4 kişinin (%4,4), bu stratejiye hiç başvurmadığı, 34 kişinin (%37,8) bazen başvurduğu, 38 kişinin (%42,2) sık sık başvurduğu, 14 kişinin (%15,6) ise her zaman başvurduğu görülmektedir. Anket bulguları incelendiğinde, şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığına yönelik stratejinin kullanım sıklığının bazen ve sık sık seçenekleri toplamında %80 oranıyla orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Dil öğretmenlerinin yapılan gözlem süresince şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığına anketlerde de belirttikleri gibi sık sık başvurduğu gözlemlenmiştir. Dil öğreticisi, şekil bilgisi farkındalığına yönelik olarak kullanılan bu stratejiye ders süresince *iyelik eklerinin kullanımında, şimdi zaman ekinin anlatımında, yapım eklerinin kullanımında* başvurmuştur. O1 kodlu dil öğreticisinin iyelik eklerinin kullanımında, “benim kalemim, senin kalemin, onun kalemi, bizim kalemimiz, sizin kaleminiz, onların kalemleri, benim arabam, senin araban, onun arabası, bizim arabamız, sizin arabanız, onların arabaları” örneklerini vererek sonu sessiz harfle biten kelimelere gelen “im, in, i, imiz, iniz, leri” ve sonu sesli harfle biten kelimelere gelen “m, n, sı, mız, nız, ları” eklerinin kelimeye sahiplik anlamı kazandırdığını örnekler üzerinden anlatmıştır. O3 kodlu dil öğreticisinin, şimdiki zaman ekinin anlatımında ek almış “gel-mek, oku-mak, konuş-mak, yürü-mek” fiillerinin anlamlarını vererek bu fiillere gelen zaman “-iyor” zaman ekinin fiile işin şimdi yapıldığının farkındalığını anlattığı, sonu ünlü biten fiillerde zaman ekinin“-yor” şeklinde kullanıldığını örnek cümleler yazarak gösterdiği gözlemlenmiştir. O5 kodlu dil öğreticisinin, “boya-mak, oyna-mak, ye-mek öze-mek, bekle-mek” fiillerine gelen şimdiki zaman ekinin bu fiillerin son harflerinde bulunan “-a, -e” seslerinden dolayı değişime uğrayarak “-a” ünlüsünün “-ı, -u” ünlüsüne dönüştüğünü, “-e” ünlüsünün ise “-i, -ü” ünlüsüne

dönüştüğünü örnek cümleler üzerinden anlatarak şekil bilgisi(morfoloji) farkındalığına yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir. O6 kodlu dil öğreticisinin yapım eklerinin kullanımını ülke milliyet ve dil konuları bağlamında anlattığı gözlemlenmiştir. Tahtaya; ülke, milliyet, dil başlıkları altında üç kategori oluşturan öğretici bu başlıklar altına Türkiye, Türk ve Türkçe yazmış bu şekilde Türk isminin sonuna gelen “-ca, -ce” yapım ekinin kelimenin anlamını değiştirdiğini, başka bir örnekte Suriye, Suriyeli, Arapça yazarak Suriye kelimesinin “-lı, -li” yapım ekiyle birlikte kullanıldığında anlamında değişim olduğunu, ilk anlamı ülke olan kelimenin anlamının değişerek milliyet kavramı kazandığını belirterek kelime öğretiminde şekil bilgisi farkındalığına yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

4.2.1.4 Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler

Tahmin etmeye yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9: Tahmin Etmeye Yönelik Stratejiler

Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Tahmin etmeye yönlendiririm.	5	5,6	29	32,2	39	43,3	17	18,9

Tahmin etmeye yönelik anket bulguları incelendiğinde, dil öğreticilerinden 5 kişinin (%5,6), bu stratejiye hiç başvurmadığı, 29 kişinin (%32,2) bazen başvurduğu, 39 kişinin (%43,3) sık sık başvurduğu, 17 kişinin (%18,9) ise her zaman başvurduğu görülmektedir. Anket bulguları incelendiğinde, tahmin etmeye yönelik stratejinin kullanım sıklığının sık sık ve bazen seçenekleri toplamında %75,5 oranıyla yüksek olduğu görülmektedir.

Dil öğreticilerinin yapılan gözlem süresince tahmin etmeye yönelik stratejiye bazen başvurdukları gözlemlenmiştir. Yapılan gözlem süresince dil öğreticilerinin tahmin etmeye yönelik stratejiye *konuşma etkinliklerinde, görsellerin anlatımında ve*

birbirleriyle kavramsal açıdan bağlantılı kelimelerin anlatımında başvurduğu gözlemlenmiştir. O1 kodlu ders öğreticisinin gözlem sürecinde, konuşma etkinliğinin bir parçası olarak kullanılan tahmin etmeye yönelik strateji, sınıf içinde bulunmayan bir öğrenci üzerinden sorulan sorularla gerçekleştirilmiştir. O1 kodlu öğreticinin sınıfta bulunan öğrencilere, “... arkadaşınız nerede?”, “Şimdi ne yapıyor?” sorularını yönlendirerek bilmedikleri durumları tahmin ettirmeye çalıştığı, öğrencilerden bu şekilde dönütler alarak kelime öğretmeyi amaçladığı gözlemlenmiştir. O3 kodlu ders öğreticisi tahmin etmeye yönelik kelime öğretim stratejisinin kullanımını sınıfa getirmiş olduğu çalışma kâğıtlarındaki görsellerin tahminine yönelik çalışmayla gerçekleştirmiştir. Takip edilen gözlem sürecinde O3 kodlu dil öğreticisinin, tahmin etmeye yönelik olarak hazırlanmış olan görsellerdeki ev eşyaları tanıttığı, bu eşyaların evin hangi bölümlerine ait olduğunu sorduğu, öğrencilerden evin bu bölümlerini tahmin etmelerini istediği gözlemlenmiştir. O6 kodlu dil öğreticisinin aile kavramlarına ait kelimeleri tahtaya yazdığı, tahtaya yazılan kelimeler doğrultusunda basit bir kavram haritası oluşturarak yazılı kelimelerin hangi kavramlara ait olabileceğini sorarak tahmin etmeye yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

4.2.1.5 Sözlük Kullanmaya Yönelik Stratejiler

Sözlük kullanmaya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10: Sözlük Kullanmaya Yönelik Stratejiler

Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Ders süresince sözlük kullandırıyorum.	16	18	42	47,2	20	22,5	11	12,4

Sözlük kullanmaya yönelik anket bulguları incelendiğinde, 16 kişinin (%18) bu stratejiye hiç başvurmadığı, 42 kişinin (47,2) bazen başvurduğu, 20 kişinin (22,5) sık sık başvurduğu, 11 kişinin (12,4) ise her zaman başvurduğu görülmektedir. Elde

edilen anket verileri incelendiğinde, bir öğreticinin bu test maddesine yanıt vermediği tespit edilmiştir. Anket bulguları incelendiğinde, sözlük kullanmaya yönelik stratejiyi kullanma sıklığının bazen ve hiç seçenekleri toplamındaki %65,2 oranıyla düşük olduğu görülmektedir.

Dil öğreticilerinin yapılan gözlem sürecinde sözlük kullanmaya yönelik stratejiye bazen başvurdukları gözlemlenmiştir. Yapılan gözlem sürecinde dil öğreticilerinin sözlük kullanmaya yönelik stratejiye *sınıf içinde bulunan bilgisayar aracılığıyla çeviri şeklinde, sözlü yönlendirme yoluyla öğrencilerde bulunan sözlüklere bakılması* talimatıyla başvurdukları gözlemlenmiştir. O1, O2, O3 ve O8 kodlu dil öğreticilerinin kelimelerin okuma ve dinleme metinlerinde bulunan anlamı bilinmeyen bazı kelimelerin farklı stratejilerle anlatımını gerçekleştiremediği görülmüştür. Anlamı öğrenciler tarafından çözümlenemeyen bu kelimelerin anlatımında sınıf içindeki bilgisayar aracılığıyla “Google” çeviri programının sözlük olarak kullanıldığı, bilinmeyen kelimelerin anlamlarının İngilizce çeviri yapılarak anlatıldığı gözlemlenmiştir. O5, O7 kodlu dil öğreticilerinin okuma etkinliği sırasında, O9 kodlu dil öğreticisinin ise yazma etkinliği sırasında sözlük kullanmaya yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir. O5 ve O7 kodlu dil öğreticileri okuma etkinliğine başlamadan önce, okuma metninde bulunan ve anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamlarının öğrencilerde mevcut olan sözlüklerden bakılarak öğrenilmesini veya kendisine sorulmasını istediği görülmüştür. O9 kodlu dil öğreticisi yazma etkinliği esnasında öğrencilere; Türkçe anlamlarını bilmedikleri kelimeler olması durumunda kişisel sözlük kullanabileceklerini veya kendisine sorabileceklerini söylediği gözlemlenmiştir. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

4.2.1.6 Görsellerden Yararlanmaya Yönelik Stratejiler

Görsellerden yararlanmaya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 11. Görsellerden Yararlanmaya Yönelik Stratejiler

Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Kelime öğretirken görselleri kullanırım.	1	1,1	16	17,8	39	43,3	34	37,8

Görsellerden yararlanmaya yönelik anket bulguları incelendiğinde, 1 kişinin (%1,1) bu stratejiye hiç başvurmadığı, 16 kişinin (%17,8) bazen başvurduğu, 39 kişinin (43,3) sık sık başvurduğu, 34 kişinin (%37,8) ise her zaman başvurduğu görülmektedir. Anket bulguları incelendiğinde, görsellerden yararlanmaya yönelik stratejinin kullanım sıklığının sık sık ve her zaman seçenekleri toplamındaki %81,1 oranla yüksek olduğu görülmektedir.

Dil öğretmenlerinin gözlem sürecinde görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiye sık sık başvurduğu gözlemlenmiştir. Yapılan gözlem sürecinde dil öğretmenlerinin görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiye *kitaplarda bulunan görselleri kullanarak, sınıf içine getirilen çalışma kâğıtları aracılığıyla, internet ortamını kullanarak, tahtaya görsel çizme yoluna giderek* başvurduğu gözlemlenmiştir. O1, O2, O3 kodlu dil öğretmenlerinin yeni kelime öğretirken kitaplarda bulunan görsellerden yararlandığı, kitaplarda görseli bulunmayan kelimelerin öğretiminde ise sınıf içinde bulunan bilgisayar aracılığıyla internet ortamından faydalanarak kelime öğretimini gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. O4, O5, O6 kodlu dil öğretmenlerinin yeni kelime öğretirken internet ortamını kullandığı, dil öğrencilerinde motivasyon ve dikkat oluşturmak için zaman zaman buna ek olarak tahtaya görseller çizme yoluna gittiği gözlemlenmiştir. O7 kodlu dil öğreticisinin sınıf içerisine getirmiş olduğu çalışma kâğıtları aracılığıyla görsellerden yararlandığı ve bu şekilde kelime öğrettiği gözlemlenmiştir. O7 kodlu dil öğretici kâğıtlarda bulunan görselleri öğrencilere doğrudan anlamlarını vermiş ve bu şekilde kelime öğretimi gerçekleştirmiştir. O8, O9, O10 kodlu dil öğretmenlerinin okuma metni içerisinde bulunan bilinmeyen kelimeleri internet ortamı aracılığıyla ve tahtaya görsel çizme yoluna başvurarak öğrettiği gözlemlenmiştir. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

4.2.1.7 Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler

Canlandırma yapmaya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 12. Canlandırma Yapmaya Yönelik Stratejiler

Bilinmeyen bir kelime ile karşılaştığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Canlandırma yaparım.	0	0	17	18,9	36	40	37	41,1

Canlandırma yapmaya yönelik anket bulguları incelendiğinde, 17 kişinin (%18,9) bazen, 36 kişinin (%40) sık sık, 37 kişinin (%41,1) ise her zaman başvurduğu görülmektedir. Anket bulguları incelendiğinde, canlandırma yapmaya yönelik stratejinin kullanım sıklığının her zaman ve sık sık seçenekleri toplamındaki %81,1 oranlara yüksek olduğu görülmektedir.

Dil öğretmenlerinin gözlem sürecinde canlandırma yapmaya yönelik stratejiye her zaman başvurduğu gözlemlenmiştir. Yapılan gözlem sürecinde dil öğretmenlerinin canlandırma yapmaya yönelik stratejiyi *taklit ve komut verme* yollarına başvurarak gerçekleştirdiği görülmüştür. O1, O2, O5 kodlu dil öğretmenlerinin yeni kelime öğretirken taklit yoluna başvurduğu gözlemlenmiştir. O1 kodlu dil öğreticisinin “Rüzgâr” kelimesinin anlatımında ağzıyla rüzgâr sesi çıkardığı, “Zil” kelimesinin anlatımında ise ağzıyla seslendirme yoluna giderek kelime öğretimini sağladığı gözlemlenmiştir. O2 kodlu dil öğreticisinin “Telefon etmek” fiilinin anlatımında eliyle hayali bir telefon canlandığı, parmaklarını kullanarak telefon numaralarını kodladığı gözlemlenmiştir. O5 kodlu dil öğreticisinin aile kavramlarına ait kelimeleri anlatırken sınıf içerisinde tahtaya dört kız ve üç erkek öğrenci çıkartarak öğrencilere aile kavramlarına ait vasıflar yüklediği, öğrenciler arasında canlandırmaya yapmaya yönelik anlamsal bir kavram bütünlüğü oluşturarak aile kavramlarına ait kelimelerin öğrettiği gözlemlenmiştir. O8, O9, O10 kodlu dil öğretmenlerinin yeni kelime öğretirken komut vererek canlandırma yaptırdığı gözlemlenmiştir. O9 ve O10 kodlu dil öğretmenlerinin emir kipinin anlatımında yer ve yön kavramlarına ait kelimeleri öğretirken tahtaya bir öğrenci çıkarıp, tahtada bulunan öğrenciye “sağa dön”, “sola dön”, “ileriye git”, “geriye dön”, “köşeye git”, “kapıyı aç”, “lambayı kapat” komutlarını vererek “sağ”, “sol”, “ileri”, “geri”, “git-mek”, “aç-mak”, “kapat-mak” kelimelerini komutlar yoluyla öğretirken canlandırmaya yönelik stratejiye başvurduğu

gözlemlenmiştir. O8 kodlu dil öğreticisinin öğretilecek olan hedef kelimeler olarak belirlediği filleri taklit etme ve komut verme yoluna giderek öğrettiği gözlemlenmiştir. Derse girmeden önce belirlenmiş olan “ uyu-mak, uyan-mak, kalk-mak, git-mek, oku-mak” filleri öncelikle dil öğreticisi tarafından canlandırılmış ve her canlandırma sonunda fiilin seslendirmesi yapılmış, daha sonra ise aynı fillerin dil öğrencilerine komutlar verilerek yapılması istenerek canlandırmaya yönelik kelime öğretim stratejisine başvurulduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

4.2.2 Kelime Anlamını Kesinleştirmek ve Kelime Hazinesini Derinleştirmek İçin Kullanılan Stratejilere Yönelik Bulgular Ve Yorum

Bu başlık altında “bağlam üretme, metinler arası okuma, kelime defteri/sözlük oluşturma, kavram haritası oluşturma” olmak üzere toplam dört farklı kelime öğretme stratejisi değerlendirilmiş, ders öğretmenlerinin katılım sağladığı anket sonuçları incelenerek yorumlanmıştır.

4.2.2.1 Bağlam Üretmeye Yönelik Stratejiler

Bağlam üretmeye yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 13. Bağlam Üretmeye Yönelik Stratejiler

Kelime anlamını kesinleştirme ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Bağlam üretmeye yönelik cümle ve metin yazdırırım.	6	6,8	27	30,7	33	37,5	22	25

Bağlam üretmeye yönelik anket bulguları incelendiğinde, 6 kişinin (%6,8) bu stratejiye hiç başvurmadığı, 27 kişinin (%30,7) bazen başvurduğu, 33 kişinin (37,5) sık sık başvurduğu, 22 kişinin (%25) ise her zaman başvurduğu görülmektedir. Elde edilen anket verileri incelendiğinde, iki öğreticinin bu test maddesine katılım sağlamadığı tespit edilmiştir. Anket bulguları incelendiğinde, bağlam üretmeye

yönelik stratejinin kullanım sıklığının sık sık ve her zaman seçenekleri toplamındaki %68,5 oranıyla normal olduğu görülmektedir.

Dil öğreticilerinin gözlem sürecinde bağlam üretmeye yönelik stratejiye sık sık başvurduğu gözlemlenmiştir. Yapılan gözlem sürecinde dil öğreticilerinin bağlam üretmeye yönelik stratejiyi *kelime gruplarıyla cümle oluşturma, öğretilen kelimeler aracılığıyla yazma metni oluşturma* yollarına başvurarak gerçekleştirdiği görülmüştür. O1, O2, O4, O6, O9 kodlu dil öğreticilerinin okuma metnini yaparken anlamı bilinmeyen kelimeleri açıkladığı, daha sonra bu kelimelerle anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde cümle kurulmasına yönelik etkinlik yaptırarak bağlam üretmeye yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir. O1 ve O2 kodlu dil öğreticilerinin “şoför, servis yap-mak, iğne-yapmak, garson, hastane, kasap, et kes-mek, dükkân” kelimelerinin anlamlarını öğrettikten sonra dil öğrencilerinden bu kelimeleri kullanarak anlam bütünlüğü taşıyan cümleler yazmaları istendiği gözlemlenmiştir. O4 kodlu dil öğreticisinin dersin son otuz dakikasında ilgili ünite de bulunan evin bölümleri, ev eşyaları ve ev çevresi başlıkları altındaki kelimeleri kullanarak kendi evlerini tanıtmalarını istediği gözlemlenmiştir. O6 kodlu dil öğreticisinin, “anne, baba, kız kardeş, ağabey, dayı, hala, amca, dede, teyze, babaanne, anneanne” kelimelerini tahtaya yazdığı ve bu kelimeleri kullanarak yetmiş kelime üst sınır belirlediği, bu kurallar doğrultusunda otuz dakika süre vererek kendi ailelerini tanıtmalarını istediği gözlemlenmiştir. O9 kodlu dil öğreticisinin, ders sürecinde kullanmakta olduğu kitapta bulunan kelime dünyası bölümündeki “salon, oda, yatak odası, misafir odası, çocuk odası, banyo, bahçe, tuvalet, balkon, ev, mutfak, oturma odası” kelimelerinin anlamlarını ilk olarak tekrar ettiği, daha sonra ise bu kelimeler çerçevesinde anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde dil öğrencilerinden kendi evlerini tanıtmalarını isteyerek bağlam üretmeye yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

4.2.2.2 Metinler Arası Okumaya Yönelik Stratejiler

Metinler arası okumaya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 14. Metinler Arası Okumaya Yönelik Stratejiler

Kelime anlamını kesinleştirme ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Metinler arası okuma yaptırım.	14	15,7	34	38,2	41	46	0	0

Metinler arası okumaya yönelik anket bulguları incelendiğinde, 14 kişinin (%15,7) bu stratejiye hiç başvurmadığı, 34 kişinin (%38,2) bazen başvurduğu 41 kişinin (%46) sık sık başvurduğu görülmektedir. Elde edilen anket verileri incelendiğinde, bir öğreticinin bu test maddesine katılım sağlamadığı tespit edilmiştir. Anket bulguları incelendiğinde, metinler arası okumaya yönelik stratejinin kullanım sıklığının bazen ve hiç seçenekleri toplamındaki %53,9 oranla düşük olduğu görülmektedir.

Ancak yapılan gözlem sürecinde on farklı kodla tanımlanmış olan dil öğreticilerinin, kelime anlamını kesinleştirmek ve kelime hazinesini derinleştirmek için başvurulan stratejilerden metinler arası okuma yönelik stratejiye başvurmadığı gözlemlenmiştir. Yapılan sınıf içi gözlemlerden elde edilen verilerde bu stratejinin kullanılmadığı gözlemlenmesine rağmen dil öğreticilerinden otuz dört kişinin bazen, kırk bir kişinin ise sık sık bu stratejiyi kullandığı görülmektedir. Metinler arası okuma üst düzey bir beceri olduğundan A1 düzeyindeki dil öğrencilerinin bu düzeydeki Türkçe kelimeleri metinler arası okuma stratejisiyle öğrenmesinin mümkün olmaması, ünite içeriğinde bulunan kelimeleri başka bir anlamda veya ifadede ararken gerekli kelime ve anlam alt yapısının olmamasına rağmen bu stratejinin sınıf içerisinde öğretmenler tarafından kullanıldığının tespit edilmesi ders öğreticilerinin bu strateji kapsamında yeterli alan bilgisine sahip olmadığının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

4.2.2.3 Kelime Defteri/Sözlük Oluşturmaya Yönelik Stratejiler

Kelime defteri/sözlük oluşturmaya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 15. Kelime Defteri/Sözlük Oluşturmaya Yönelik Stratejiler

Kelime anlamını kesinleştirme ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Kelime defteri/sözlük hazırlatırım.	30	33,3	28	31,1	23	25,6	9	10

Kelime defteri/sözlük oluşturmaya yönelik anket bulguları incelendiğinde, 30 kişinin (%33,3) bu stratejiye hiç başvurmadığı, 28 kişinin (%31,1) bazen başvurduğu, 23 kişinin (%25,6) sık sık başvurduğu, 9 kişinin (%10,0) her zaman başvurduğu görülmektedir. Anket bulguları incelendiğinde, kelime defteri/sözlük oluşturmaya yönelik stratejinin kullanım sıklığının hiç ve bazen seçenekleri toplamında %64,4 oranıyla düşük olduğu görülmektedir.

Yapılan gözlem sürecinde on farklı kodla tanımlanmış olan dil öğreticilerinin, kelimenin anlamını kesinleştirmek ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullandığı stratejilerden olan kelime defteri/sözlük oluşturmaya yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmemiştir. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

4.2.2.4 Kavram Haritası Oluşturmaya Yönelik Stratejiler

Kavram haritası oluşturmaya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 16. Kavram Haritası Oluşturmaya Yönelik Stratejiler

Kelime anlamını kesinleştirme ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Kavram haritaları oluşturarak kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini gösteririm.	11	12,2	40	44,4	27	30	12	13,3

Kavram haritası oluşturmaya yönelik oluşturmaya yönelik anket bulguları incelendiğinde, 11 kişinin (%12,2) bu stratejiye hiç başvurmadığı 40 kişinin (%44,4) bazen başvurduğu, 27 kişinin (%30) sık sık başvurduğu, 12 kişinin (13,3) her zaman başvurduğu görülmektedir. Anket bulguları incelendiğinde, kavram haritası oluşturmaya yönelik stratejinin kullanım sıklığının bazen ve hiç seçenekleri toplamında %56,6 oranıyla düşük olduğu görülmektedir.

Dil ğreticilerinin gözlem sürecinde kavram haritası oluşturmaya yönelik stratejiye bazen başvurduğu gözlemlenmiştir. Yapılan gözlem sürecinde dil öğreticilerinin kavram haritası oluşturmaya yönelik stratejiyi *soy ağacı çizerek kavramlar arasındaki ilişkileri gösterme, tablo oluşturarak kavramsal bağ kurma* yollarına başvurarak gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. O1, O2 kodlu dil öğreticilerinin aile kavramlarına ait kelimeleri öğretirken ilgili ders materyali olan ders kitabından yola çıktığı, kitapta bulunan aile kavramlarını “anne, baba, ocuk, ağabey, kız kardeş, abla, erkek kardeş, teyze, hala, amca, dayı, babaanne, anneanne, dede” kelimelerini kavramsal ve anlamsal bir bütünlük oluşturacak şekilde soy ağacı görseli çizerek öğrettiği gözlemlenmiştir. O5, O6 kodlu dil öğreticilerinin milliyet, ülke, dil kavramlarına ait kelimeleri tablo oluşturarak ve bu tabloda bulunan bölümler arasında kavramsal ve anlamsal bağ kurarak öğrettiği gözlemlenmiştir. O5 ve O6 kodlu dil öğreticilerinin tahtaya dikey düzlemde “Türkiye, Türk, Türkçe” daha sonra ise alt sıraya geçerek yine dikey düzlemde “İngiltere, İngiliz, İngilizce” aynı sırayı takip ederek “Almanya, Alman, Almanca, Rusya, Rus, Rusça, Kazakistan, Kazak, Kazakça” kavramlarını yazdığı ve daha sonra bu kavramları tablo çerçevesine alarak aralarındaki anlamsal bağı kavram haritası oluşturarak aktardığı gözlemlenmiştir. O5 ve O6 kodlu dil ğreticilerinin “İran, Fars, Farsça, Irak, Iraklı/Arap, Arapça” kavramlarını da ayrıca istisnai durumlar olarak aktardığı gözlem sürecinin devamında grlmştir. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

4.2.3 Yeni Kelime ve Kavram ğrenmek İçin Kullanılan Stratejilere Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında “dil farkındalığı kazanma, iletişime açık olma, dinleme ve okuma alışkanlığı kazanma” olmak üzere toplam üç farklı strateji; yapılandırılmış şekilde

hazırlanmış olan anket sonuçları çerçevesinde nicel olarak, yapılandırılmış şekilde hazırlanmış olan gözlem formu çerçevesinde nitel olarak değerlendirilmiştir.

4.2.3.1 Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

Dil farkındalığı kazanmaya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 17. Dil Farkındalığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

Kelime anlamını kesinleştirme ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Dil farkındalığı kazanmaya yönelik etkinlikler yaptırım.	3	3,3	22	24,4	45	50	20	22,2

Dil farkındalığı kazanmaya yönelik anket bulguları incelendiğinde, 3 kişinin (%3,3) bu stratejiye hiç başvurmadığı, 22 kişinin (%24,4) bazen başvurduğu, 45 kişinin (%50) sık sık başvurduğu, 20 kişinin (%22,2) ise her zaman başvurduğu görülmektedir. Anket bulguları incelendiğinde, dil farkındalığı kazanmaya yönelik stratejinin kullanım sıklığının sık sık ve bazen seçenekleri toplamında %72,2 oranıyla yüksek olduğu görülmektedir.

Dil öğreticilerinin gözlem sürecinde dil farkındalığı kazanmaya yönelik stratejiye her zaman başvurduğu gözlemlenmiştir. Yapılan gözlem sürecinde dil öğreticilerinin dil farkındalığı kazanmaya yönelik stratejiyi *bağlamda sözcük seçiminin farkındalığı, anlamsal yapı doğruluğu, yazım ve noktalama işaretlerinin doğru kullanımını gösterme* yollarına başvurarak gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. O1, O2 ve O4 kodlu dil öğreticilerinin bağlamda sözcük seçiminin farkındalığına yönelik çalışmada, okuma metni çalışmalarında bilinmeyen kelimelerin anlamlarını anlattıktan sonra bu kelimelerle cümle yazdırma çalışması yaptırdığı görülmüştür. Yeni öğrenilen kelimelerle cümle kurma çalışmasında, anlamı yeni öğrenilen kelimelerle yapılan cümlelerin yapı ve anlamsal olarak doğru olmasına dikkat edilmiş bu şekilde dil farkındalığı kazandırmaya yönelik stratejiye başvurulduğu gözlemlenmiştir. O5, O6, O8 kodlu dil öğreticilerinin anlamsal yapı doğruluğuna yönelik yapılan çalışmalarda

yazma etkinliği çerçevesinde yazdırmış olduğu kompozisyonları sınıf içerisinde öğrencilere okuttuğu, yazılan her kompozisyonların anlamsal yanlışlıklarını sözlü, tahtada ayrıca yazılı olarak düzelterek dil farkındalığına yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir. O3, O7 ve O9 kodlu dil öğreticilerinin yazım ve noktalama işaretlerinin doğru kullanımını göstermeye yönelik çalışmada yazma etkinliği çerçevesinde hazırlanmış olan kompozisyonları topladıkları, toplanan kompozisyonları sınıf içerisinde kontrol ettikleri ve yapılan yazım ve noktalama yanlışlarına yönelik konu anlatımı yaptıkları gözlemlenmiştir. Bu ek olarak ders sonunda öğrenciler tarafından yazım ve noktalama işaretlerine yönelik sorulan sorulara da cevap vererek dil farkındalığına yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir.

4.2.3.2 İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler

İletişime açık olmaya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime ğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 18. İletişime Açık Olmaya Yönelik Stratejiler

Kelime anlamını kesinleştirme ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
İletişime açık olmaya yönlendirici etkinlikler yaptırım.	2	2,2	9	10,1	38	42,7	40	44,9

İletişime açık olmaya yönelik anket bulguları incelendiğinde, iki kişinin (%2,2) bu stratejiye hiç başvurmadığı, 9 kişinin (%10,1) bazen başvurduğu, 38 kişinin (%42,7) sık sık başvurduğu, 40 kişini (%44,9) ise her zaman başvurduğu görölmektedir. Elde edilen anket verileri incelendiğinde bir öğreticinin bu test maddesine katılım sağlamadığı tespit edilmiştir. Anket bulguları incelendiğinde, iletişime açık olmaya yönelik stratejinin kullanım sıklığının her zaman ve sık sık seçenekleri toplamında %87,6 oranıyla yüksek olduğu görölmektedir.

Dil ğreticilerinin gözlem sürecinde iletişime açık olmaya yönelik stratejiye her zaman başvurduğu gözlemlenmiştir. Yapılan gözlem sürecinde dil öğreticilerinin

iletişime açık olmaya yönelik stratejiyi *diyalog oluşturma, serbest konuşma, açık uçlu soruları cevaplama*, yollarına başvurarak gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. O1, O2, O5, O8, kodlu dil öğretmenlerinin diyalog oluşturma yoluna başvurarak, O3, O4, O6 kodlu dil öğretmenlerinin serbest konuşma yoluna başvurarak, O7, O9, O10 kodlu dil öğretmenlerinin ise açık uçlu soruları cevaplama yoluna başvurarak iletişime açık olmaya yönelik stratejiye ders sürecinde başvurduğu gözlemlenmiştir. O1 ve O2 kodlu dil öğretmenlerinin diyalog oluşturma çalışmasında sınıf içinde bulunan on öğrenciyi ikiyeşerli şekilde eşleyerek birbirlerine ailelerini tanıtmalarını isteyerek iletişime açık olamaya yönelik stratejiyi gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. O5 kodlu dil öğreticisinin, konuşma etkinliği çerçevesinde sınıf içinde bulunan on dört öğrenciyi ikiyeşerli şekilde eşleyerek “Ailende kimler var?”, “Ne iş yapıyorlar?” sorularını birbirlerine yönlendirerek diyalog oluşturmalarını istediği ve bu şekilde iletişime açık olmaya yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir. O8 kodlu dil öğreticisinin, sınıfta bulunan yirmi öğrenciyi ikiyeşerli şekilde eşleyerek “Ana diliniz ne?”, “Türkçe zor mu?”, “Neden Türkçe öğreniyorsun?”, “Kaç yıldır Türkiye’desin?”, “Hangi dilleri öğrenmek istiyorsun?” “Kaç dil biliyorsun?” sorularını birbirlerine yönlendirerek diyalog oluşturmalarını istediği, bu etkinlik çerçevesinde iletişime açık olmaya yönelik stratejiye ders sürecinde başvurduğu gözlemlenmiştir. O3 ve O4 kodlu dil öğretmenlerinin serbest konuşma çalışmasında sınıf içinde bulunan her bir öğrenciyi konuşma süresi olarak ortalama beş dakika süre verdiği gözlemlenmiştir. Dil öğretmenlerinin, önceden hazırlanmış olarak sınıfa getirilen kelime kartlarından birer kart seçerek öğrencilere dağıttığı, dağıtılan kelime kartlarında bulunan “ev, iş, hayat, Türkçe, dil, okumak, tatil, mevsimler, meyveler, Türkiye” kelimeleri hakkında dil öğrencilerinden konuşmalarını istediği ve bu et kinlikle iletişime açık olmaya yönelik stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

4.2.3.3 Dinleme Ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik sınıf içerisinde dil öğreticisi tarafından kullanılan kelime öğretim stratejilerine yönelik anket bulguları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 19. Dinleme Ve Okuma Alışkanlığı Kazanmaya Yönelik Stratejiler

Kelime anlamını kesinleştirme ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler	Hiç		Bazen		Sık Sık		Her zaman	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Dinleme ve okuma metinlerini kullanırım.	0	0	9	10	35	38,9	46	51,1

Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik anket bulguları incelendiğinde, 9 kişinin (%10) bu stratejiye bazen, 35 kişinin (38,9) sık sık, 46 kişinin (%51,1) ise her zaman başvurduğu görülmektedir. Anket bulguları incelendiğinde, dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejinin kullanım sıklığının her zaman ve sık sık seçenekleri toplamındaki %90 oranıyla yüksek olduğu görülmektedir.

Dil öğretmenlerinin gözlem sürecinde dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiye her zaman başvurduğu gözlemlenmiştir. Yapılan gözlem sürecinde dil öğretmenlerinin dinleme ve okuma alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiyi *dinleme metinleri ve okuma metnlerinin çözümlenmesini yaptırma, çalışma kâğıdı üzerine boşluk bırakarak dinleme etkinliği gerçekleştirme, hikâye ve masal metinleri okutma* yollarına başvurarak gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir. Gözlem sürecinde on farklı kodla tanımlanmış olan dil öğretmenlerinin hepsinin dinleme ve okuma metni çözümlemesi yaptırarak bu stratejiye başvurduğu gözlemlenmiştir. Dil öğretmenlerinin dinleme metni çözümlemesi yaptırmadan önce dinleme metnine ait konu başlığıyla ilgili basit sorular sorma yoluna gittiği bu şekilde bir ön bilgilendirme yaptığı, daha sonra dinleme metnin incelenmesini istediği gözlemlenmiştir. Dinleme metninin incelenmesinden sonra bilinmeyen kelimelerin sorulduğu ve bu kelimelerin anlamlarının açıklandığı ders sürecinde gözlemlenmiştir. Okuma metninin çözümlenmesinde ise dil öğretmenlerinin tamamının okuma metninin konusuyla ilgili basit sorular sorarak ön hazırlık yaptığı, daha sonra ise en az üç öğrenciye metni okuttuğu, metnin okunması tamamlandıktan sonra bilinmeyen kelimeleri açıklayarak metinle ilgili olan açık uçlu, doğru/yanlış, var/yok şeklinde hazırlanmış olan değerlendirme sorularını yaptırdığı gözlemlenmiştir. O5, O6, O7 kodlu dil öğretmenlerinin dinleme etkinliği çerçevesinde ders sürecinde anlatılmış olan dil bilgisi konusuyla ilgili belirli şarkılar seçtiği, seçilen bu şarkıların sözlerinin

bilgisayar ortamında yazılı hale getirilerek ilgili bölümlerin boş bırakıldığı, boş bırakılan bölümlere ilgili dil bilgisi konusuna ait kelimelerin şarkı dinletilerek doldurulması istendiği ve bu etkinlik çerçevesinde dinleme alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiye başvurulduğu gözlemlenmiştir. O3 ve O5 kodlu dil öğretmenlerinin kitapta bulunan okuma metinlerinden bağımsız olarak farklı hikâye ve masal kitaplarından küçük metinler getirerek dil öğrencilerine okuma etkinliği yaptırdığı ve okuma etkinliği bittikten sonra okutulan metinlerle ilgili basit sorular sorarak yeni kelime öğretme yoluna gittiği gözlemlenmiştir. Sonuç olarak bu stratejiye yönelik anket ve gözlem bulgularının birbirini desteklediği görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgulardan hareketle araştırma sonuçlarına yer verilmiş ve bu sonuçlara yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

5.1 Sonuç

Bu araştırmada; Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan A1 İstanbul Yabancılar İçin Türkçe, Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı, Gazi Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe ders kitapları setlerinde bulunan “Ailem” teması kapsamında hazırlanmış olan ünitelerdeki kelime öğretim stratejileri incelenmiştir. Bu stratejiler ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecini devam ettiren 90 dil öğreticisinin katılım sağladığı anket verilerinden elde edilen bulgular karşılaştırılarak aşağıda verilen sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmanın, aşağıda verilen sonuçlar doğrultusunda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki boşlukların doldurulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. Bağlama başvurmaya yönelik stratejiye İDMK’ de 12 defa başvurulduğu görülürken, YİTD ve YİT kitaplarında bu stratejiye hiç başvurulmadığı görülmektedir. Yapılan anket sonucunda ise bağlama başvurmaya yönelik stratejiyi derslerde kullanan dil öğretmenlerinin sık sık ve her zaman seçenekleri toplamında 84 kişiyle %93,3 oranında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda kitaplarda bu stratejiye çok sık yer verilmemesine rağmen dil öğretmenleri tarafından bu stratejinin kullanıldığı görülmüştür.

2. İDMK, YİTD ve YİT kitaplarında kelimeyi başka bir ifade, cümle ve metin bağlamında aramaya yönelik stratejiye yer verilmemiştir. Kitaplarda bu stratejiye yer verilmemiş olmasına rağmen, dil öğretmenlerine uygulanan ankette bazen ve sık sık seçenekleri toplamında 67 kişinin %74,2 oranında stratejiyi derslerde kullandığı görülmüştür.

3. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığına yönelik stratejiye, İDMK’de toplam 61 defa, YİTD’ de 46 defa, YİT’ te ise 20 defa başvurulduğu tespit edilmiştir. Yapılan

ankette ise dil öğreticileri bazen ve sık sık seçenekleri toplamında 72 kişiyle %80 oranında bu stratejiyi kullandığını ifade etmiştir. Bu oranlar göz önünde bulundurulduğunda kitaplarda olan stratejiler ile dil öğreticilerinin kullanım sıklıklarının doğru orantılı olduğu görölmektedir.

4. Tahmin etmeye yönelik stratejiye İDMK’de 9 kez başvurulduğu, YİTD ve YİT kitaplarında ise hiç başvurulmadığı görölmektedir. Yapılan anket sonuçları incelendiğinde bazen ve sık sık seçenekleri toplamında 68 dil ğreticisinin %75, kullandığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar incelendiğinde dil öğreticilerinin tahmin etmeye yönelik stratejiyi, kitaplarda sık şekilde bulunmamasına rağmen kullandıkları görölmektedir.

5. Sözlük kullanmaya yönelik stratejiye İDMK, YİTD, YİT kitaplarında yer verilmediği görölmektedir. Anket sonuçlarına bakıldığında hiç ve bazen seçeneklerinin toplamda 58 kişiyle % 65 oranında sıklık oluşturduğu tespit edilmiştir. Sözlük kullanmaya yönelik stratejinin kitaplarda bulunmaması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Bu sonuç doğrultusunda ders öğreticilerinin kitaplarda bulunmaya bir stratejiyi kullanması beklenebilir. Bu sonuçlardan yol çıkarak ders öğreticilerinin sözlük kullanma sıklıklarının düşük sınıf içerisinde kelime ğretiminde kullanılan stratejilerin çeşitliliği açısından olumsuz bir durum ortaya çıkardığı düşünülebilir.

6. Görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiye İDMK’de 18 defa, YİTD’de 43 defa, YİT’de ise 5 defa başvurulduğu tespit edilmiştir. Yapılan anket sonuçlarında dil öğreticilerinden 73 kişinin sık sık ve her zaman kullandıklarını ifade ettiği, % 81,1 oranında bu stratejiye başvurduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Elde edilen sonuçlar incelendiğinde kitaplarda bulunan görsellerden yararlanmaya yönelik stratejiyi neredeyse tüm dil öğreticilerinin kullandığı söylenebilir.

7. Canlandırma yapmaya yönelik stratejiye YİTD’de 8 defa başvurulduğu görölmektedir. İDMK ve YİT’de canlandırma yapmaya yönelik stratejiye rastlanmamıştır. Anket sonuçlarında toplam 73 dil ğreticisinin sık sık ve her zaman seçenekleri doğrultusunda %81,1 oranında bu strateji kelime ğretiminde kullandığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda kitaplarda bu stratejiye çok az yer verilmiş olmasına rağmen dil öğreticilerinin anket çerçevesinde ortaya koydukları yüksek katılımlı kullanım oranının kelime ğretiminde canlandırma yapmaya yönelik stratejiyi faydalı buldukları sonucunu ortaya koymuştur.

8. Bağlam üretmeye yönelik stratejiye, İDMK’de 12 defa, YİTD’de 25 defa, YİT’de ise 15 defa başvurulduğu görülmektedir. Bağlam üretmeye yönelik stratejiye ait anket sonuçları incelendiğinde bu stratejinin derslerde 60 dil öğreticisi tarafından bazen ve sık sık seçenekleri doğrultusunda % 68,2 oranında orta düzeyde kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır.

9. Metinler arası okumaya yönelik stratejiye İDMK, YİTD ve YİT kitaplarında yer verilmediği görülmektedir. Anket sonuçları incelendiğinde ise bazen ve sık sık seçenekleri toplamında 75 kişinin % 84,2 oranla bu stratejiye ders sürecinde başvurduğu görülmektedir. Metinler arası okumanın üst düzey bir beceri gerektiren strateji olmasına rağmen dil öğreticileri tarafından yüksek oranda kullanılması, ders öğreticilerinin alan bilgisi eksikliği sonucunu ortaya çıkardığını söyleyebiliriz.

10. Kelime defteri oluşturmaya yönelik stratejiye üç ders kitabında da yer verilmediği görülmektedir. Dil öğreticileri tarafından yapılan anket sonuçları incelendiğinde 58 dil öğreticisinin toplamda %64,4 oranında hiç ve bazen seçeneklerini işaretlediği görülmektedir. Ders kitaplarında yer verilmeyen bu stratejiyi, dil öğreticilerinin de ders sürecinde kullanmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

11. Kavram haritası oluşturmaya yönelik stratejiye, İDMK’de 7 defa YİTD’de 9, YİT’de ise toplam 13 defa başvurulduğu görülmektedir. Anket sonuçları incelendiğinde ise toplam 51 dil öğreticisinin hiç ve bazen seçenekleri doğrultusunda %56,6 oranında bu stratejiyi ders sürecinde kullandığı görülmektedir. Kitaplarda bulunan kavram haritası oluşturmaya yönelik stratejinin kullanımıyla, anket verilerinden elde edilen kullanım sıklığının doğru orantılı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

12. Dil farkındalığı kazanmaya yönelik stratejiye İDMK’de 10 defa başvurulduğu görülmektedir. YİTD ve YİT kitaplarında bu stratejiye yer verilememiştir. Dil farkındalığı kazanmaya yönelik stratejiye ders kitaplarında çok sık yer verilmemesine rağmen, dil öğreticilerinin anketlerden elde edilen bulgulara dayanarak sık sık ve her zaman seçenekleri doğrultusunda toplamda 65 kişiyle, %72,2 oranında derslerde kullandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

13. İletişime açık olmaya yönelik stratejiye, İDMK’ de 5, YİTD’ de 7, YİT’ te 9 defa başvurulduğu görülmektedir. İletişime açık olmaya yönelik anket sonuçlarına bakıldığında sık sık ve her zaman seçenekleri doğrultusunda toplam 78 dil

öğreticisinin, %87,6 oranıyla bu stratejiye yüksek oranda başvurduğu ortaya çıkmıştır. Bu stratejinin kitaplarda çok fazla yer almamasına rağmen, ders öğretmenleri tarafından çok yüksek oranda ders sürecinde kullanıldığı görülmektedir.

14. Okuma ve Dinleme alışkanlığı kazanmaya yönelik stratejiye, İDMK’ de 218 defa, YİTD’ de 136 defa YİT’ de 215 defa başvurulduğu belirlenmiştir. Uygulanmış olan anket sonuçlarından elde edilen veriler incelendiğinde sık sık ve her zaman seçenekleri doğrultusunda 81 dil öğreticisinin %90 gibi yüksek bir oranda ders süreçlerinde bu stratejiye başvurduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

15. Kitaplarda bulunan stratejilerin kullanım sıklığına bakıldığında en fazla kullanılan stratejinin %63,1 oranıyla *okuma ve dinlemeye yönelik kelime öğretim stratejisi* olduğu, ikinci olarak %14,6 oranıyla *şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığına yönelik strateji* olduğu, üçüncü olarak ise %7,31 oranıyla *görsellerden yararlanmaya yönelik strateji* olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Kitaplarda bulunan stratejilerden kullanım sıklığı en az olan stratejinin ise %0.89 oranıyla *canlandırma yapmaya yönelik strateji* olduğu görülmektedir.

16. Anket sonuçlarına bakıldığında, dil öğretmenlerinin ders sürecinde en fazla başvurdukları stratejinin %90 oranıyla *okuma ve dinlemeye yönelik kelime öğretim stratejisi* olduğu ortaya çıkmıştır. Dil öğretmenlerinin en az kullandıkları kelime öğretim stratejisinin ise %65 oranıyla *sözlük kullanmaya yönelik strateji* olduğu tespit edilmiştir.

5.2 Öneriler

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kelime öğretimi stratejileri üzerine bir araştırma adlı çalışma, incelenen kitaplar ve anket uygulanan dil öğreticisi sayısı açısından orta boyutta bir kapsam içermektedir. Yapılan çalışma Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan farklı ders kitapları çerçevesinde, bunun yanında Türkiye’de ve dünyada Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten dil öğretmenleri kapsamında yapılmalı böylece daha geniş bir evrene ulaştırılmalıdır.

Yapılan çalışmada, incelenen kitaplarda bulunan kelime öğretim stratejilerinin düzenli bir dağılım göstermediği görülmektedir. Ders kitaplarının hazırlanış veya

yenileme süreçlerinde bu konuya dikkat edilmesi, kelime öğretim stratejilerinin kitaplara dağılımının eşit şekilde yapılması gerekmektedir.

Ders kitaplarında kelime öğretim stratejilerinin tamamının bulunmadığı görülmüştür. Dil öğretim sürecinin daha sistematik ve geniş kapsamlı yapılması açısından bir bütünlük ihtiyacı doğmaktadır. Bu konular göz önünde bulundurulduğunda kitaplarda bulunmayan kelime öğretim stratejileri tespit edilmeli, bu stratejiler dil öğretim sürecini kolaylaştıracak uygun etkinlikler aracılığıyla kitaplarda yer almalıdır.

Ders öğretmenlerinin bazı kelime öğretim stratejilerini kitaplarda bulunmamasına rağmen kullandıkları görülmüştür. Kelime öğretimi stratejilerinin kullanımı açısından bu bir çeşitliliktir. Araştırmanın bulgular bölümünde yapılan tespitle metinler arası okumaya yönelik stratejinin üst düzey bir beceri gerektirdiği için kitaplarda bulunmadığı görülmüştür; fakat dil öğretmenlerinin bu stratejiyi %46 oranında sık sık kullandığı görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda dil öğretmenlerine alan bilgisi konusundaki eksikliklerini gidermelerine yönelik seminer vb. eğitimler düzenlenerek bu konuda farkındalık ortaya konulmalıdır.

Araştırma sürecinde, yapılan gözlemlerde dil öğretmenlerinin kelime öğretmek için çoğu defa kitap dışında bir materyal kullanmadığından kelime öğretimine yönelik yeni materyallerin tasarlanması ve kullanılması gerekmektedir. Buna bağlı olarak teknolojik entegrasyona yönelik web 2.0 araçlarının kullanımı değerlendirilme ve öğrenme sürecine entegre edilmelidir.

6. KAYNAKÇA

- Açık, F. (2008). *Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretilirken karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu Bildirisi*. Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Lefkoşa.
- AKSAN, D. (1996), *Türkçenin Sözvarlığı*. Engin Yayınevi, Ankara.
- Aksan, D. (2003), *Dil, şu büyüklü düzen*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2004). *Türkçenin sözvarlığı*. Ankara: Engin.
- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin söz varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ö.A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. (s.s 15). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Apaydın, D. (2007). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sözcük Öğretimi Üzerine bir Yöntem Denemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dilbilim Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Avrupa Konseyi (Telc Çeviri Komisyonu). (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi: öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. Frankfurt/Main: telc GmbH.
- Aygün, M. (1999). Yabancı Dil Dersinde Sözcük Öğretimi ve Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri. *Dil Dergisi*, s. 5-16.
- Aytan, T. & Başal, A. (2016). Yabancılara Türkçe öğretiminde ulam temelli sözcük öğretiminin başarıya etkisi. *Ekev akademik dergisi*, 20(65).
- AYVERDİ, S. (1993). *Türkçenin Nakışları*, (s.s 11). İstanbul: Kubbealtı Yayınları
- Balcı, Mustafa. (2017). Dil öğretiminde yaklaşımlar, yöntemler, strateji ve teknikler. C. Yıldız, D. Melanlıoğlu, H. Develi, İ. Gültekin ve M. Balcı (Ed.),

- Uygulamalı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı I.* (ss. 20). İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- Barın , E. (1992). *Yabancılar Türkçenin Öğretiminde Bir Metot Denemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Ankara
- Barın, E. (1992). Yabancılar Türkçe öğretiminde temel söz varlığının önemi. *Türklük bilimi araştırmaları dergisi*, 13(13), 311.
- Barın, Erol (2003), Yabancılar Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi, *Türklük bilimi araştırma dergisi*, XIII
- Baş, B. (2006). *1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Boylu, E. & Başar, U (2016). Türkçe öğretim merkezlerinin güncel durumu ve standartlaştırılması üzerine. *Akademik sosyal araştırmalar dergisi*, “Prof. Dr. İbrahim Kavaz Özel Sayısı”, 4(24), 309-324.
- Bölükbaş, F. (2004). Yansıtıcı öğretim ile yabancı dil olarak Türkçe öğretimi. *Dil Dergisi*, (126), 19-28.
- Büyükikiz, Kaan. K. & Hasırcı. S. (2013). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük üzerine bir değerlendirme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 145-155.
- CEFR. (2001). Common European Framework Of Reference For Language, Learning, Teaching, Assesment. Cambridge: Cambridge University Press.
- Demircan, Ö. (1990). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. (ss.8) İstanbul: Ekin Eğitim-Yayıncılık ve Dağıtım.
- Dolunay, S. K. (2005). “Türkiye ve Dünyadaki Türkçe Öğretim Merkezleri Ve Türkoloji Bölümleri Üzerine Bir Değerlendirme.” *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Denizli. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Durmuş, M. (2013). *Yabancılar Türkçe Öğretimi*. (ss.16). (1. Baskı) Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gough, C. (2001). *English Vocabulary Organizer.100 Topics for Self Study*. England: LTP Language, 3.

- Göçer, A. & S, Moğul. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış, *Turkish Studies*, 6(3), 797-810.
- Gökdayı, H. (2011). *Türkçede kalıp sözler*. İstanbul: Kriter.
- İnce, G. H. (2006). *Türkçede Kelime Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bolu.
- İşcan, A. (2014). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler*. Ankara: PegemA yayıncılık.
- Kaplan, M. (1986). *Kültür ve Dil* (4. Basım). İstanbul: Dergâh Yayınevi.
- Karadağ, Ö (2013). *Kelime Öğretimi*, İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Karahan , L. (1994). *99 Soruda Türkçe Kültürü*. (s.s 158). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Karatay, H. (2004). *İlköğretim İkinci Kademedeki Türkçe Ders Kitaplarının Ortak Kelime Kazandırma Yönünden Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Karatay, H. (2007). Kelime Öğretimi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27,(1) s.141-153
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kocaman, O. & Kızılkaya C. G. (2014). Yabancı dilde kelime öğrenme stratejileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 293-303.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınevi
- Küçükler, N. (2010). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik, Sanatsal Uyarılarla Yapılandırılmış Etkinlikler Üzerine Bir Model Önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Ana Bilim Dalı, Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Lewis, M. (1993). *The Lexical Approach: The State of ELT and the Way Forward*. Hove: Language Teaching Publications
- MCCARTEN, J. (2007). *Teaching Vocabulary: Lessons From the Corpus Lessons for the Classroom*. New York: Cambridge University Press.

- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Çeviri Komisyonu (2009). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni: öğrenme-öğretme-değerlendirme*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Oflaz, A. (2015), Geleneksel ve Alternatif Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinde Almanca Kelime Öğretimi, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10*(3), 698
- Oruç, Ş. (2016). Ana Dili, İkinci Dili, İki Dillilik, Yabancı Dil. *JASSS*, (45), 279-290.
- Özbay, M. & Melanlioğlu, D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (I), 30-45.
- Özyürek, R. (2009) Türk devlet ve topluluklarından gelen Türk soylu yabancı öğrencilerin Türkçe öğreniminde karşılaştığı problemler. *Turkish Studies*, 4(3), 1819-1861.
- Sarıgül, E. (2017). Yabancı dil öğretiminde sözcük öğretimi ve öğrenimine genel bir bakış. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (54), 91-104.
- Serçe, H. (2013) *Kelime Öğrenme Stratejileri Öğretiminin Kelime Öğrenme ve Strateji Kullanma Üzerindeki Etkileri*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sinan, A. T. (2001). *Türkçenin Deyim Varlığı*, (s.s 5). Malatya: Kubbealtı Yayınları.
- Şahin, H. (2006). Terimlerin Genel Dile Yansımasına Dair Bazı Gözlemler, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (20) , 124.
- Tanın, R. (2004). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi ve Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçe Bilim Dalı, İstanbul.
- Taşdemir, E. ve diğerleri. (2003). *Pratik Türkçe Öğretim Teknikleri*. İzmir: Dilset Yayınları.
- Ünsal, G. (2013). Dil öğretiminde kalıp sözler ve çevirisi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1383-1394.

- Yaman, H., Gülcan, F. (2009). Sözcük Dağarcığını Zenginleştirme Etkinliği Olarak Deyim Öğretimi: Gösteri Tekniği Uygulaması, *Sakarya Ün., Fen Edebiyat Dergisi*. II, 59-71.
- Yığın, M. (2013). *Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Öğrencilerin Kullandıkları Kelime Öğrenme Stratejileri*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Bilim Dalı, Çanakkale.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Zülfikar, H. (1991). *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

EKLER

Ek 1. Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejilere ait nicel veriler

Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler	Hiç	Bazen	Sık Sık	Her zaman
1. Bağlama başvurarak öğretirim.	1	5	45	39
2. Başka ifade, cümle ve metin bağlamında aramaya yönlendiririm.	5	29	38	18
3. Şekil bilgisi(morfoloji) farkındalığını kullanırım.	4	34	38	14
4. Tahmin etmeye yönlendiririm.	5	29	39	17
5. Ders süresince sözlük kullanırım.	16	42	20	11
6. Kelime öğretirken görselleri kullanırım.	1	16	39	34
7. Canlandırma yaparım.	0	17	36	37

Ek 2. Kelime anlamını kesinleştirmek ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejilere ait nicel veriler

Kelime anlamını kesinleştirmek ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler	Hiç	Bazen	Sık Sık	Her zaman
1. Bağlam üretmeye yönelik cümle ve metin yazdırırım.	6	27	33	22

2. Metinler arası okuma yaptırırım.	14	34	41	0
3. Kelime defteri/sözlük hazırlatırım.	30	28	23	10
4. Kavram haritaları oluşturarak kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini gösteririm.	11	40	27	12

Ek 3. Yeni kelime ve kavram öğretmek için kullanılacak stratejilere ait nicel veriler

Yeni kelime ve kavram öğretmek için kullanılacak stratejiler	Hiç	Bazen	Sık Sık	Her zaman
1. Dil farkındalığı kazanmaya yönelik etkinlikler yaptırırım.	3	22	45	20
2. İletişime açık olmaya yönlendirici etkinlikler yaptırım.	2	9	38	40
3. Dinleme ve okuma metinlerini kullanırım.	0	9	35	46

Ek 4. Türkçe öğretim merkezlerinde bulunan okutmanlara uygulanmış olan anket örneği

Sayın Hocam,

Aşağıdaki gözlem formu, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde sizler tarafından ders esnasında kullanılan *kelime öğretimi stratejilerini* belirlemek için geliştirilmiştir. Araştırmanın amacı, Türkçe öğretimi sürecinde kullandığınız “*Yedi İklim Türkçe Kitabı*” ile sizlerin ders esnasında kullandığı kelime öğretim stratejilerini karşılaştırmaktır. Çalışmamızın güvenilirliği açısından sizden isteğimiz, formda yer alan stratejileri ders esnasında ne oranda kullandığınızı belirtmenizdir. Çalışmamıza verdiğiniz katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılan stratejiler	Hiç	Bazen	Sık Sık	Her zaman
1. Bağlama başvurarak öğretirim.				
2. Başka ifade, cümle ve metin bağlamında aramaya yönlendiririm.				
3. Şekil bilgisi(morfoloji) farkındalığını kullanırım.				
4. Tahmin etmeye yönlendiririm.				
5. Ders süresince sözlük kullanırım.				
6. Kelime öğretirken görselleri kullanırım.				
7. Canlandırma yaparım.				
Kelime anlamını kesinleştirme ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılan stratejiler				
1. Bağlam üretmeye yönelik cümle ve metin yazdırırım.				
2. Metinler arası okuma yaptırım.				
3. Kelime defteri/sözlük hazırlatırım.				
4. Kavram haritaları oluşturarak kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini gösteririm.				
Yeni kelime ve kavram öğretmek için kullanılacak stratejiler				
1. Dil farkındalığı kazanmaya yönelik etkinlikler yaptırım.				
2. İletişime açık olmaya yönlendirici etkinlikler				

yaptırım.				
3. Dinleme ve okuma metinlerini kullanırım.				

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad Soyad: Mehmet Saydam

Doğum Tarihi: 11.03.1988

Doğum Yeri: Adana

Medeni Durumu: Bekâr

Askerlik Durumu: Tamamlanmış

İletişim Bilgileri

Adres: Zuhuratbaba mah. Zuhuratbaba cad. Uğurlu Konak apt. no.3 D.11

Telefon: 0545 610 90 19

E-Posta: saydammehmet01@gmail.com / m.saydam@istanbul.edu.tr

İş Deneyimi

2011-2012 yılları arası Ceyhan Cumhuriyet İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmenliği.

2013-2016 yılları arası Yunus Emre Enstitüsü Saraybosna Türk Kültür Merkezi Müdürlüğünde Türkçe Okutmanlığı.

2015-2016 yılları arası Yunus Emre Enstitüsü Foynitsa Türk Kültür Merkezi Müdürlüğünde vekil müdürlük.

2016-2018 yılları arası İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Müdürlüğünde Türkçe Okutmanlığı.

Eğitim Bilgileri

2013-2015 Saraybosna Devlet Üniversitesi Felsefe Fakültesi Üniversitesi Türkoloji Bölümü Yüksek Lisans.

2006-2011 Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü.

2004-2007 Adana Şehit Temel Cingöz Anadolu Lisesi.

